

European
Commission

ЗВІТ ПРО ПОРІВНЯННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ І УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ

NATIONAL
QUALIFICATIONS
AGENCY

MINISTRY
OF EDUCATION
AND SCIENCE
OF UKRAINE

European Training Foundation

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ

Генеральний директорат із питань зайнятості, соціальних справ та інклюзії
Директорат В з питань робочих місць і професійних умінь
Відділ В.2 з питань Порядку денного щодо професійних умінь

Контактна особа: Коен Номден [Koen Nomden]

Адреса електронної пошти: EMPL-B2-UNIT@ec.europa.eu

*Європейська Комісія
В-1049 Брюссель*

ПЕРЕДМОВИ

Люди завжди мають бути на першому місці

Освіта й навчання відіграють ключову роль у забезпеченні рівних можливостей і доступу до ринку праці, але й також мають вирішальне значення для підтримки зростання і процвітання завдяки зеленому й цифровому переходам, що відбуваються зараз. За таких обставин кваліфікації мають значення, адже вони можуть відкрити людям доступ до кращих можливостей розвитку та кар'єрного зростання.

Європейська рамка кваліфікацій дає змогу здобувачам освіти, навчальним закладам і роботодавцям порівнювати кваліфікації різних країн. Завдяки цьому людям легше продовжувати навчання або працювати за кордоном. Ще навіть до невиправданої війни Росії проти України тисячі українців приїжджали до ЄС у пошуках роботи або можливостей для навчання. До пандемії COVID-19 понад 500 000 українців уже працювали на ринку ЄС з України як платформні працівники. Україна почала розробляти свою Національну рамку кваліфікацій у 2010 році, надихнувшись прикладом ЄПК, і створила своє Національне агентство кваліфікацій як тристоронній орган.

Коли 24 лютого 2022 року відбулося вторгнення Росії в Україну, пріоритети змінилися, і робота над звітом перервалася. Разом з тим в умовах, коли вже у перший місяць війни майже 3.7 мільйони українців рятувалися від війни в країнах ЄС, завершення роботи з порівняння набуло нагального характеру з огляду на необхідність визнання кваліфікацій українців у Європі — як для входження на ринок праці, так і для здобуття освіти. Я вдячний обом командам, особливо команді в Україні, за їх відданість у завершенні цієї важливої роботи у таких важких обставинах. Найгостріше постали потреби в прихистку, гуманітарній допомозі й доступі до охорони здоров'я, разом з тим дуже важливе значення мали й заходи, спрямовані на те, щоб люди могли без проблем інтегруватися в країнах, що їх прийняли, мати змогу навчатися, знайти житло та працювати. Можливість знайти роботу має особливе значення, оскільки це дає можливість українцям, які рятуються від війни, повернутися, до певної міри, до нормального життя. У деяких європейських країнах доля працевлаштованих українських біженців працездатного віку вже більше ніж 40 відсотків. Від визнання кваліфікацій виграють як самі українці, так і громади, у яких вони оселилися.

Тепер, коли Україна стала державою-кандидатом на вступ до ЄС і долучилася до ЄПК, цей звіт допоможе у підтримці її подальшої інтеграції. Зв'язок між кваліфікаціями з України та держав-членів ЄС є важливим не лише для українців в ЄС. Щоб країна могла почати відбудову, ринку праці України терміново потрібні вмілі та кваліфіковані професіонали. Багато переміщених українців, які нині працюють або навчаються в ЄС, повернуться додому, щойно це стане можливо та безпечно. Встановлення зв'язку між нашими системами кваліфікацій ніколи не було таким важливим, як зараз, і це потребуватиме подальшої роботи.

Європа стоїть пліч-о-пліч з Україною, і продовжуватиме надавати усю необхідну підтримку, стільки, скільки це буде потрібно.

Слава Україні!

Ніколя Шміт

Єврокомісар з питань зайнятості та соціальних прав

Освіта має ключове значення для забезпечення суспільного блага, справедливого суспільства та конкурентоспроможної економіки. Принципи національних систем освіти впливають на довгостроковий сталий розвиток усієї країни.

У 2005 році Україна приєдналася до Болонського процесу з метою створення надійної європейської системи вищої освіти. З того часу ми виконали ключові зобов'язання Європейського простору вищої освіти, такі як пов'язані з впровадженням Національної рамки кваліфікацій,

Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та системи забезпечення якості.

На інших рівнях освіти — шкільній, професійній (професійно-технічній) та фаховій передвищій — Україна також запровадила нові підходи та здійснила масштабні реформи з метою надання учням відповідних навичок та знань.

Наша освітня система зазнала значних втрат від повномасштабної російської війни проти України. Починаючи з 24 лютого 2022 року щоденно вбивають дітей, пошкоджують, руйнують і навіть грабують заклади освіти. Від бомбардувань і обстрілів постраждало понад 3000 закладів освіти, понад 400 з них повністю зруйновані. Агресор заявляє, що завдає ударів лише по військових об'єктах, але ми продовжуємо збирати численні факти та докази того, що російські війська руйнують і грабують школи та університети, дитячі садки та дитячі будинки. Міністерство освіти і науки України запустило інтерактивну карту для актуалізації інформації про кількість пошкоджених та зруйнованих закладів освіти в кожному регіоні України. На жаль, ми оновлюємо її щодня.

Понад 7 мільйонів українців покинули країну; кількість внутрішньо переміщених осіб величезна. І половина з цих осіб — діти.

Нашим пріоритетом було і залишається забезпечення безперервності освіти та створення безпечного освітнього середовища в Україні — і освітній фронт в Україні є таким вмотивованим, як ніколи раніше. Наша мета — забезпечити доступ до різних форм навчання, щоб кожен, незалежно від місця перебування мав доступ до освіти, і визнання українських кваліфікацій відіграє в цьому ключову роль.

Протягом тривалого часу Україна має сталу національну рамку кваліфікацій, узгоджену як із Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, так і з Європейською рамкою кваліфікацій, що є ключовим фактором для забезпечення справедливого та прозорого визнання кваліфікацій, присвоєних українськими закладами освіти. В умовах повномасштабної війни та масового внутрішнього та зовнішнього переміщення осіб з українськими документами про освіту, робота з підвищення обізнаності щодо системи освіти України набуває безпрецедентного значення.

Цей звіт є результатом спільних зусиль українських та європейських колег щодо проведення поглибленого порівняльного дослідження та детального вивчення українських кваліфікацій та рівнів кваліфікацій ЄПК. Ми дякуємо нашим колегам з ЄС за підтримку на шляху до того, щоб зробити українські кваліфікації більш видимими для багатьох зацікавлених сторін як у сфері освіти, так і в сфері працевлаштування.

Світло перемаже темряву, і разом ми завжди будемо сильні.

Тримаймося!

Ми сильні!

Ми Україна!

Слава Україні! Героям слава!

Сергій Шкарлет

Міністр освіти і науки України

ЮРИДИЧНА ПРИМІТКА

Написання звіту завершено в січні 2023 року.

Цей документ підготовлено для Європейської Комісії учасниками порівняльного аналізу за підтримки ЄФО. У ньому відображено погляди виключно його авторів, а Європейська Комісія не несе відповідальності за будь-які наслідки, що можуть виникнути в результаті використання матеріалів цієї публікації. Дізнатися більше про Європейський Союз можна в Інтернеті (<http://www.europa.eu>).

Люксембург: Офіс публікацій Європейського Союзу, 2023

© Європейський фонд освіти, 2023

© Європейський Союз, 2023

Політика використання документів Європейської Комісії реалізується на основі Рішення Комісії 2011/833/EU про використання документів Комісії від 12 грудня 2011 року (OJ L 330, 14.12.2011, р. 39). Якщо не зазначено інше, використання цього документу дозволяється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Це означає, що його використання дозволяється за умови зазначення авторства та будь-яких змін.

Для будь-якого використання або відтворення елементів, що не належать Європейському Союзу, може бути необхідно отримати безпосередній дозвіл відповідних правласників.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВИ	2
-----------	---

ЗМІСТ	5
-------	---

РОБОЧЕ РЕЗЮМЕ	7
---------------	---

ВВЕДЕННЯ ДО ПРОЦЕСУ ПОРІВНЯННЯ	16
--------------------------------	----

РЕГУЛЯТИВНИЙ КОНТЕКСТ ЄРК	19
---------------------------	----

РЕГУЛЯТИВНИЙ КОНТЕКСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ В УКРАЇНІ	20
---	----

КЛЮЧОВІ ТЕМИ ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ	22
1. Завдання ЄРК та НРК в Україні	22
2. Сфера застосування ЄРК та НРК в Україні	24
3. Рівні та дескриптори рівнів	25
4. Підходи до результатів навчання	29
5. Підтвердження результатів неформального та інформального навчання	34
6. Забезпечення якості	40
7. Визнання іноземних кваліфікацій	47
8. Структура і механізми управління	51
9. Комунікація, помітність, прозорість, доступ до інформації	54
10. Прозорість процесу	58

ВИСНОВКИ ТА НАСТУПНІ КРОКИ	59
----------------------------	----

ДОДАТКИ	63
---------	----

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ	104
---------------------------	-----

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
-----------------------------	-----

Робоче резюме

Порівняння рамок кваліфікацій для поліпшення взаєморозуміння

Ми живемо в добу глибоких соціально-економічних і геополітичних змін. Світ стає дедалі більше взаємопов'язаним, і водночас йому загрожують зміна клімату й демографічні перетворення. Вторгнення Росії в Україну посилює дестабілізацію, викликану цими тектонічними суспільними зрушеннями. Щоб дати відповідь на виклики світу, що змінюється, потрібні нові вміння та кваліфікації, які зможуть перетинати кордони. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК) може сприяти забезпеченню прозорості й визнанню кваліфікацій між країнами. Це має визначальне значення для мобільності, оскільки дає змогу учням, студентам, професіоналам, мігрантам і біженцям працювати й навчатися в усьому світі.

У Європейському Союзі не існує всезагальної системи кваліфікацій, освіти й навчання, та за допомогою ЄРК держави-члени й нечлени можуть порівнювати кваліфікації, заохочувати до навчання впродовж життя, підвищувати прозорість і полегшувати вільне переміщення між країнами. ЄРК надихає на створення рамок кваліфікацій у всьому світі. Понад 140 держав наразі розробляють або розвивають свої національні рамки кваліфікацій (НРК), і вже створено близько 20 регіональних рамок кваліфікацій. Однак ЄРК не є суто технічним інструментом, і ЄС використовує її у своїй зовнішній політиці. Серед прикладів політичної ролі ЄРК — угоди про асоціацію та партнерства з мобільності, укладені Євросоюзом із сусідніми країнами, а також порівняльний аналіз ЄРК з усталеними рамками кваліфікацій Австралії, Нової Зеландії та Гонконгу, що був здійснений у 2013—2015 роках.

У 2017 році було оновлено Рекомендацію щодо ЄРК, яка спонукала Раду Європейського Союзу просити Комісію та держави-члени в Дорадчій групі ЄРК (ДГ ЄРК) вивчити можливість порівняння національних і регіональних рамок кваліфікацій третіх країн із ЄРК. Наразі триває робота з метою з'ясування, як країни, котрі здійснили зіставлення своїх рамок кваліфікацій із ЄРК, можуть сполучити свої системи кваліфікацій із країнами, що не входять у ДГ ЄРК. Робота з порівняння з ЄРК поки що перебуває на пілотній стадії і тестується на НРК України та Кабо-Верде, а також на одній регіональній рамці кваліфікацій (РРК) — Рамці кваліфікацій Південноафриканського співтовариства розвитку.

Порівняння рамок кваліфікацій здійснюється не для того, щоб переконати країни узгодити свої рамки з ЄРК, а з тим, щоб уважно проаналізувати можливість порівняння тих чи інших аспектів обох рамок, а також з'ясувати, чи є ці рамки достатньо розвинутими та реалізованими, щоб таке порівняння мало сенс. Для порівняння та діалогу було визначено одинадцять основних тем, зокрема:

- завдання рамок кваліфікацій
- сфера охоплення рамок кваліфікацій
- рівні та дескриптори рівнів
- підходи щодо результатів навчання
- підтвердження неформального та інформального навчання / визнання попереднього навчання
- забезпечення якості
- визнання іноземних кваліфікацій
- механізми управління
- комунікація, помітність, прозорість, доступ до інформації
- забезпечення прозорості та якості процесу порівняння

Україна та Європейський Союз

Україна стала першою країною, яка бере участь у цій роботі з порівняння. Ця країна є унікальною з багатьох причин, але особливо через свої тісні зв'язки з ЄС. Упродовж багатьох років українці працюють і навчаються в ЄС, а європейські компанії приймають українців на роботу. Україна ратифікувала Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій із вищої освіти у 2000 році та є повноправним членом Болонського процесу з 2005 року. У 2014 році Україна уклала Угоду про асоціацію з ЄС, тим самим підтвердивши свої європейські прагнення, які стали першопричиною Революції гідності.

Вторгнення Росії не лише зміцнило рішучість України вступити в Європейський Союз (23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство), але й довело актуальність ЄРК: у ситуації, коли в ЄС опинилися понад шість мільйонів переміщених українців, розуміти українські кваліфікації стало як ніколи важливо. Правом жити й працювати в країнах, які їх прийняли, українці великою мірою завдячують Директиві ЄС про тимчасовий захист¹, яку ухвалили 1 березня 2022 року. Проте одним із завдань таких інструментів, як ЄРК і її порівняння з іншими НРК, є допомогти переміщеним особам знайти роботу, що відповідатиме їхнім умінням. З огляду на особливі відносини України з Європою, вплив ЄРК на українську НРК не має дивувати.

У процесі формування української НРК, від самого її створення у 2010 році, брали участь зацікавлені сторони. Що стосується кваліфікацій загальної, професійної та вищої освіти, то застосовується компетентнісний підхід. В Україні стандарти й кваліфікації традиційно закріплюють нормативними актами. Напряму задають акти первинного законодавства, як-от Закони «Про освіту» і «Про вищу освіту». Закон «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (П(ПТ)О) усе ще не ухвалено. Актами вторинного законодавства визначено дескриптори НРК і статут Національного агентства кваліфікацій — тристороннього колегіального органу.

Соціальні партнери, профільні міністерства, наукові інститути, провідні підприємства та неурядові організації — усі відіграли важливу й активну роль у формуванні української НРК. Також існує сильна інституційна підтримка розвитку й впровадження НРК з боку Верховної Ради, Міністерства освіти, Національного агентства кваліфікацій, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Національного інформаційного центру академічної мобільності (ENIC) та соціальних партнерів; усі вони були залучені в процес порівняння.

Що стосується їхніх завдань, НРК і ЄРК дуже схожі. Обидві рамки збігаються в тому, як вони сприяють можливості до працевлаштування, освітнім реформам, використанню результатів навчання, прозорості, можливості перенесення та порівняння кваліфікацій, а також їх визнання. Подібно до більшості НРК, які можуть бути зіставлені з ЄРК, українська рамка кваліфікацій є всеохоплюючою та охоплює кваліфікації всіх рівнів і підсекторів освіти й навчання. Підвищуючи рівень прозорості кваліфікацій, покращуючи можливості їх порівняння й перенесення, НРК сприяє внутрішньому й міжнародному визнанню українських кваліфікацій.

Інструменти НРК базуються на компетентностях і відповідають державним освітнім і професійним стандартам, розроблення яких триває. Як ЄРК, так і українська НРК сприяють визнанню результатів навчання, досягнутих у різних середовищах, таким чином пов'язуючи формальне, неформальне та інформальне навчання. У контексті ЄРК в більшості країн також наявні механізми підтвердження в освіті, навчанні, на ринку праці та в некомерційному секторі, але на ринку праці вони використовуються менше.

Україна нещодавно здійснила акредитацію перших кваліфікаційних центрів для підтвердження результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти. Уже є досвід такого підтвердження: були офіційно визнані вміння понад 650 українських кухарів, які вони здобули шляхом неформального або інформального навчання. Врегульовано використання

¹ [Відповідь ЄС на кризу українських біженців | Новини | Європейський Парламент \(europa.eu\)](#)

часткових кваліфікацій, хоча широкого застосування вони ще не набули. Також є зацікавленість у впровадженні мікрокваліфікацій. В рамках надзвичайних заходів відбувається пілотний проект з визначення та розроблення мікрокваліфікацій щодо вмінь та навичок для відбудови країни.

Як співвідносяться рівні ЄРК і української НРК?

ЄРК має вісім рівнів, які описують результати навчання у таких категоріях: знання, уміння, автономія/відповідальність. Рівні не прив'язані до конкретних типів кваліфікацій, але у зв'язку з Болонським процесом деякі типи кваліфікацій асоціюються з певними рівнями де-факто, зокрема рівні 6, 7 і 8 асоціюються зі ступенями бакалавра/ліцензіата, магістра й доктора.

Кваліфікації, що пов'язані з більшістю рівнів, є дуже різноманітними. Деякі країни включають у свої НРК також і кваліфікації з-за меж системи формальної освіти, а також почали включати часткові кваліфікації. Це розмаїття дуже важливе, адже воно уможливорює визнання навчання впродовж життя шляхом підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти.

В Україні дескриптори рівнів змінювалися з часом і наразі вони є набагато ближчими до дескрипторів ЄРК. У 2011 році в українській НРК було 10 рівнів. У 2017 році, після впровадження кваліфікацій молодшого бакалавра і фахової передвищої освіти, додали одинадцятий рівень. 2020 року рівні адаптували до ЄРК. Хоча рівні української НРК розроблені з урахуванням ЄРК, вони не є точно такими самими. Рівні української НРК докладніші, і окрім категорій «Знання», «Уміння/навички», «Відповідальність/автономія», особлива увага в її дескрипторах рівнів приділяється категорії «Комунікація». У таблиці нижче порівнюються рівні ЄРК і української НРК, а також наводяться відповідні українські кваліфікації:

Рівень ЄРК	Рівень української НРК	Кваліфікації формальної освіти				Професійні кваліфікації
		Загальна середня освіта	Професійна (професійно-технічна) освіта	Фахова передвища освіта	Вища освіта	
8	8				Доктор філософії Доктор мистецтва	
7	7				Магістр	
6	6				Бакалавр	
5	5		Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації	Фаховий молодший бакалавр (раніше — молодший спеціаліст)	Молодший бакалавр	
4	4	Свідоцтво про здобуття повної середньої освіти ²	Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			

² Розміщення повної середньої освіти на 4-му рівні НРК орієнтовне. Загальна середня освіта наразі не входить у НРК.

3	3		Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			
2	2		Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			
1	1					

В Україні є різні типи кваліфікацій, передбачені Законом «Про освіту» (2017); вони поділяються на освітні та професійні. Освітні кваліфікації, своєю чергою, поділяються на різні типи для:

- загальної освіти,
- професійної (професійно-технічної) (включно з післядипломною) та фахової передвищої освіти;
- вищої освіти.

У сфері загальної освіти, яка охоплює з 1-го по 4-й рівні НРК, видаються такі документи про освіту:

- свідоцтво про здобуття базової середньої освіти для осіб з особливими потребами,
- свідоцтво про здобуття базової середньої освіти,
- свідоцтво про здобуття повної загальної середньої освіти.

Кваліфікації П(ПТ)О відповідають 2—5 рівням НРК. До них входять дипломи кваліфікованих робітників і свідоцтва про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації. На рівні 5 також існує диплом про здобуття фахової передвищої освіти або фахового молодшого бакалавра (раніше — молодший спеціаліст). До кваліфікацій вищої освіти (ВО) належать:

- рівень 5 — молодший бакалавр,
- рівень 6 — бакалавр,
- рівень 7 — магістр,
- рівень 8 — доктор філософії, доктор мистецтва.

Типи професійних кваліфікацій ще не визначені, але в цій категорії передбачаються часткові кваліфікації.

Назви, що використовуються для кваліфікацій в Україні, також можна знайти в таблиці вище. Деякі кваліфікації можна безпосередньо пов'язати з певним рівнем, а інші охоплюють декілька рівнів. Використання рівнів добре налагоджено у вищій освіті, де також існують додатки до дипломів, але це поки що не поширюється на П(ПТ)О та професійні кваліфікації. Окремі кваліфікації часто опосередковано базуються на рівнях через опис результатів у державних освітніх стандартах, які охоплюють групу кваліфікацій, що пов'язані з дескрипторами української НРК. У сфері загальної освіти особливо наголошується на набутті ключових компетентностей. Рівні опосередковано застосовуються через рамки компетентностей, такі як DigComp та EntreComp. Передбачається, що документ, який видається по закінченню школи, має відповідати 4-му рівню. Було розроблено процедуру для визначення рівня професійних кваліфікацій, яка застосовується для нових кваліфікацій, але велика кількість наявних професійних стандартів ще не опрацьована.

Центральна роль результатів навчання в ЄРК і українській НРК

ЄРК підтримує перехід до застосування результатів навчання. Результати навчання описують, що здобувачі кваліфікації знають, розуміють і вміють робити наприкінці освітнього процесу. Рамки кваліфікацій, що базуються на результатах навчання, сприяють доступу, просуванню, інклюзії, навчанню впродовж життя і мобільності. ЄРК ув'язує формальну, неформальну та інформальну освіту за допомогою підтвердження результатів навчання.

В Україні результати навчання і компетентності (ці терміни іноді вживають як взаємозамінні) є надзвичайно важливою частиною реформ у сфері освіти й навчання. Закон визначає результати навчання як знання, уміння, цінності, погляди, які можна ідентифікувати й виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів. Компетентність розуміють як доведену здатність особи застосовувати досягнуті результати навчання. У методичних рекомендаціях щодо використання результатів навчання у вищій освіті компетентності описуються як відкриті, а результати навчання — як такі, що можна виміряти й оцінити.

Результати навчання впроваджувалися поступово з початку 2000-х років, але справжнім поштовхом стало їх закріплення в законодавстві. Законом «Про вищу освіту» (2014) було ув'язано стандарти вищої освіти на основі результатів навчання з НРК, пов'язано результати навчання з механізмами забезпечення якості та введено додаток до диплома, який описує результати навчання окремих кваліфікацій (результати навчання, передбачені програмою). Закон «Про освіту» (2017) поширив заснований на компетентностях і результатах підхід на загальну та професійну освіту. Ним було визнано важливість неформальної та інформальної освіти та введено юридичне право на визнання результатів неформального та інформального навчання у формальній освіті.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти перші освітні та професійні програми, засновані на результатах навчання, почали з'являтися у 2013 році, коли була затверджена Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій. При цьому варто зазначити, що загальносистемний підхід почав застосовуватися лише у 2021 році з появою Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів П(ПТ)О за компетентнісним підходом. За новою моделлю стандартів П(ПТ)О вимагається, щоб результати навчання описували ключові та професійні компетентності, які походять із трудових функцій або професійних стандартів. Цей зв'язок із професійними стандартами також є містком до професійних кваліфікацій.

Упровадження професійних кваліфікацій

Відбувається впровадження професійних кваліфікацій, які присвоюються кваліфікаційними центрами. Типи професійних кваліфікацій ще не визначені, але передбачаються часткові кваліфікації. Професійні кваліфікації безпосередньо пов'язані з професійними стандартами³ й присвоюються за встановленою процедурою, що визначає різні етапи подання заяви, оцінювання та сертифікації⁴. Національне агентство кваліфікацій здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів за конкретними професійними кваліфікаціями.

Підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти

Підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти також є важливою частиною рамок кваліфікацій, що зіставлені з ЄРК. Підтвердження результатів регулюється окремою Рекомендацією Ради ЄС 2012 року. Окрім цієї рекомендації, якою країнам пропонується розробити системи підтвердження, що будуть пов'язані з їхніми НРК, існує Європейський реєстр підтвердження неформального та інформального навчання, у якому наводиться інформація за країнами, публікується аналіз поточних подій, і за допомогою якого можна відстежувати й порівнювати впровадження систем підтвердження. Більшість країн розробили та розпочали впроваджувати системи підтвердження, які відрізняються між собою за доступом і сферою

³ Стаття 39 Закону України «Про освіту».

⁴ Порядок присвоєння та підтвердження кваліфікації кваліфікаційними центрами [Про затвердження Порядку присвоєння... | від 15.09.2021 № 956 \(rada.gov.ua\)](#)

охоплення. Існують також Європейські методичні рекомендації щодо підтвердження неформального та інформального навчання, які було вперше опубліковано у 2009 році, а потім переглянуто у 2015 році з метою сприяння впровадженню. Ці методичні рекомендації наразі переглядаються, і в них будуть відображені останні зміни в цій царині.

В Україні підтвердження неформальної та інформальної освіти було включено в законодавство у 2012 році. Протягом 2013—2014 років було проведено перше пілотне випробування, і система була введена в дію Наказом Міністерства соціальної політики № 256 від 2016 року. З 2016 року близько 600 осіб отримали професійну кваліфікацію «Кухар» у трьох центрах оцінювання в Києві, Одесі та Рівному⁵. Підтвердження професійних компетентностей, здобутих на робочому місці, належить до відповідальності кваліфікаційних центрів. Кваліфікаційні центри присвоюватимуть професійні кваліфікації за результатами процедури підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти, яка може охоплювати будь-який рівень української НРК, для якого доступні професійні стандарти. У квітні 2021 року Міністерство освіти затвердило положення, яким визначаються основні завдання та функції кваліфікаційних центрів.

Порядок акредитації кваліфікаційних центрів було затверджено Кабінетом Міністрів у вересні 2021 року. Здійснювати акредитацію центрів було доручено Національному агентству кваліфікацій, але процес був тимчасово призупинений через війну. До вересня 2022 року було акредитовано три центри. Присвоєння кваліфікацій за результатами процедури підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти здійснюється кваліфікаційними центрами на платній основі коштом кандидатів або їхніх роботодавців, але для вразливих категорій населення передбачена фінансова допомога. Вартість оцінювання визначається його складністю.

Національне агентство кваліфікацій готується навчати оцінювачів для процедури підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти. У П(ПТ)О було розроблено й упроваджено процедуру вхідного контролю. Він дає змогу закладам освіти, які також пропонують послуги з підвищення кваліфікації та перепідготовки, скорочувати тривалість навчання з урахуванням досвіду здобувача. Однак централізованої системи моніторингу впровадження цієї процедури не існує. З моменту початку роботи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти у 2019 році воно відстежує, як заклади вищої освіти пропонують здійснювати підтвердження неформальної та інформальної освіти. Порядок підтвердження результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти для передвищої та вищої освіти було затверджено 16 березня 2022 року.⁶ Загалом, українська система підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти ще не охоплює всі типи кваліфікацій, але розвивається великою мірою відповідно до рекомендації.

Забезпечення якості кваліфікацій

Забезпечення якості є засадничим принципом ЄРК. Воно вважається основою взаємної довіри між країнами та системами, що, своєю чергою, є визначальним чинником успіху в процесі зіставлення з ЄРК. Згідно з критеріями зіставлення, країни, які здійснюють зіставлення своїх національних рамок кваліфікацій із ЄРК, повинні зв'язати свої механізми забезпечення якості з НРК і забезпечити їх відповідність із загальними принципами ЄРК щодо забезпечення якості, хоча підходи можуть відрізнятися, залежно від національних особливостей і з огляду на галузеві відмінності. Принципи ЄРК щодо забезпечення якості повністю сумісні зі *Стандартами й рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та Європейській довідковій рамці забезпечення якості професійної освіти й навчання*.

В Україні забезпечення якості є основним завданням НРК. Усі кваліфікації визначають мінімальні вимоги у вигляді результатів навчання. Результати навчання оцінюються здебільшого для повних кваліфікацій, хоча в законодавстві також передбачено використання часткових кваліфікацій. Освітні кваліфікації сприяють освіті, що базується на компетентнісному підході, і включають ключові компетентності. Ведеться підготовка нових стандартів освіти й навчальних програм для загальної, професійної та вищої освіти. Існують методичні рекомендації щодо розроблення стандартів. Присвоєння освітніх кваліфікацій передбачає як внутрішнє забезпечення якості, так і

⁵ Навчальні центри Державної служби зайнятості в Одесі та Рівному, Вище професійне училище № 33 в м. Києві.

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text>

зовнішнє оцінювання. Оцінювання та сертифікація входять до внутрішніх процесів надавачів кваліфікації та підлягають зовнішній оцінці та моніторингу з боку органів забезпечення якості.

У сфері загальної освіти МОН розробляє типові освітні програми на основі державних стандартів середньої освіти⁷. У їх розробленні використовуються різні міжнародні рамки компетентностей, які опосередковано пов'язані з ЄРК. Програми професійної освіти ґрунтуються на державних стандартах П(ПТ)О і розробляються для конкретних професій з використанням професійних стандартів. Акредитаційна комісія Державної служби якості освіти дає закладам П(ПТ)О дозвіл здійснювати навчання за тими чи іншими програмами.

Професійні стандарти все частіше застосовуються для гарантування відповідності кваліфікацій наявним потребам. Їх використовують під час розроблення професійних кваліфікацій, кваліфікацій П(ПТ)О і ВО. Порядок розроблення кваліфікацій передбачає залучення відповідних зацікавлених сторін і зовнішній контроль з боку органів забезпечення якості.

У вищій освіті процеси забезпечення якості безпосередньо пов'язані з Європейськими стандартами та рекомендаціями. Незалежне Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти запустило⁸ амбітну програму з акредитації. Розробляються та впроваджуються нові процеси акредитації програм, нові стандарти вищої освіти й нові освітні програми. Усі програми та їхні компоненти тепер виражаються в результатах навчання і мають бути пов'язані з результатами спеціальностей, які визначаються на національному рівні. У 2020 році агентство приєдналося до Міжнародної мережі агентств із забезпечення якості вищої освіти (INQAAHE) та стало афілійованим членом Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та повноправним членом Мережі агентств забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи (CEENQA). Україна також визнає сертифікати щодо акредитації освітніх програм, видані іноземними агентствами з акредитації або забезпечення якості вищої освіти.

Належне управління

З 2010 року в розробці та впровадженні НРК в Україні бере участь багато зацікавлених сторін. Провідну політичну роль тут відіграє Кабінет Міністрів і, зокрема, Міністерство освіти і науки та Міністерство економіки. До 2019 року діяла міжвідомча робоча група, у яку входили всі основні зацікавлені сторони. Вона відповідала за підготовку НРК та підтримку її впровадження, зокрема за забезпечення взаємодії та координації між зацікавленими сторонами та установами, підготовку рекомендацій щодо механізмів реалізації НРК, а також брала участь у розробленні законодавства.

У 2019 році з метою посилення координації у сфері кваліфікацій було створено [Національне агентство кваліфікацій](#)⁹ як тристоронній колегіальний орган, співзасновниками якого є уряд і соціальні партнери. До переліку його завдань належать координація зацікавлених сторін, розроблення і ведення реєстру кваліфікацій, координація розроблення професійних стандартів, сприяння в розробленні освітніх стандартів, акредитація кваліфікаційних центрів, здійснення нагляду за визнанням і підтвердженням результатів неформальної та неформальної освіти, визначення критеріїв для визнання іноземних кваліфікацій.

Порівнюючи структури управління ЄРК і української НРК, ми бачимо, що вони обидві включають представників різних зацікавлених сторін і співпрацюють з іншими зацікавленими сторонами. Українське Національне агентство кваліфікацій є відносно молодою установою, і оцінка його ефективності ще не здійснювалася, а на рівні ЄС Дорадча група ЄРК і мережа національних координаційних пунктів оцінюються позитивно. Попри те, що кожна рамка має свою сферу охоплення, їхні структури управління значною мірою подібні. Обидві структури є інклюзивними та партисипативними.

Комунікація

⁷ [Державні стандарти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

⁸ [Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти \(naqa.gov.ua\)](#)

⁹ [Про нас \(nqa.gov.ua\)](#)

Порівняння як процес допомагає підвищувати прозорість кваліфікацій для громадян, роботодавців і закладів освіти. Воно також сприяє міжнародній мобільності, міграції та міжнародному використанню ЄРК за межами Європи. Ці результати прямо пов'язані з ефективним донесенням ролі ЄРК та порівняння рамок кваліфікацій для кінцевих користувачів і зацікавлених сторін. Характер інформації та комунікації змінюються завдяки цифровим технологіям, і нові системи надають персоналізованішу й точнішу інформацію про досягнення власника кваліфікації.

Згідно з українським законодавством, за донесення інформації про НРК головним чином відповідає Національне агентство кваліфікацій. Вебсайт НАК містить розділи з інформацією про національну систему кваліфікацій, ресурси, посилання на корисні джерела інформації, пов'язане законодавство, ключові документи та публікації. Агентство веде реєстр кваліфікацій, який містить інформацію про таке¹⁰:

- професійні та освітні кваліфікації та кваліфікаційні центри;
- професійні стандарти;
- присвоєні громадянам професійні кваліфікації (документи про освіту).

Реєстр ще не наповнено до кінця, і наразі він містить інформацію про професійні стандарти, професійні кваліфікації та експертів з акредитації.

Висновки

Порівняння ЄРК та української НРК допомогло покращити розуміння української рамки кваліфікацій, процесів, що стоять за нею, і можливості її порівняння з ЄРК. Український приклад демонструє, наскільки динамічними інструментами є НРК. У процесі брали активну й віддану участь багато українських зацікавлених сторін, серед яких представники таких установ і організацій:

- Міністерство освіти і науки,
- Національне агентство кваліфікацій,
- Національний інформаційний центр академічної мобільності (ENIC),
- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти,
- Державна служба якості освіти,
- соціальні партнери,
- громадські організації,
- університети,
- обласні навчально-методичні центри,
- заклади професійної (професійно-технічної) освіти,
- заклади загальної та вищої освіти.

Україна хотіла б якнайтісніше пов'язати свою НРК з ЄРК, особливо на тлі війни, яка змусила мільйони українців шукати притулку в Європейському Союзі. Завдання та сфера застосування обох рамок дуже схожі: обидві рамки сприяють розвитку кар'єри, особистісному розвитку, працевлаштуваності, навчанню впродовж життя. Українська НРК впроваджується, але є сфери, де вона функціонує ще не повністю. Вона є досить розвиненою у сфері вищої освіти, а в професійній та загальній освіті прогрес її впровадження повільніший. Розроблення, оцінювання та сертифікація професійних кваліфікацій перебувають на ранньому етапі, але очікується, що процес прискориться. У сфері комунікації як у ЄРК, так і в українській НРК є простір для вдосконалення, щоб більше кінцевих користувачів могли використовувати рамки повною мірою.

¹⁰ [Постанова Кабінету Міністрів № 620 від 16 червня 2021 року](#)

Зацікавлені особи беруть активну участь у впровадженні як ЄРК, так і української НРК, що відображено в чітких інституційних механізмах. Рівні і результати навчання обох рамок є порівнянними. Системи підтвердження, забезпечення якості та визнання базуються на результатах навчання та українській НРК. Загалом, рамки є порівнянними й можуть бути пов'язані між собою. Ці зв'язки можна ще більше зміцнити за допомогою Спільного плану дій, який буде оприлюднено на пізнішому етапі.

Введення до процесу порівняння

Роль ЄРК у сполученні європейських систем кваліфікацій

Країни Європейського Союзу мають різноманітні системи кваліфікацій та освіти. У ЄС, відповідно до статей 165 і 166 Договору про функціонування Європейського Союзу, освіта, зокрема і професійна освіта й навчання, належать до компетенції держав-членів. ЄС не ставить за мету гармонізувати системи освіти й кваліфікацій. Його завдання полягає в заохоченні співпраці між державами-членами, підтримці та доповненні їхніх дій при повній повазі до відповідальності окремих країн за зміст викладання та організацію їхніх систем освіти й навчання.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя була розроблена як інструмент для порівняння та забезпечення прозорості різних національних систем і рамок кваліфікацій. Країни Євросоюзу розробили національні рамки кваліфікацій (НРК) для того, щоб звести в єдину структуру кваліфікації із різних підсистем, контекстів навчання і типів закладів. Щоб сприяти можливості порівняння різних НРК і кваліфікацій застосовується підхід на основі результатів навчання. Результати навчання описують, що здобувачі кваліфікації знають, розуміють і вміють робити наприкінці освітнього процесу. НРК мають різні рівні, що описуються у вигляді результатів навчання, які можуть використовуватись для класифікації кваліфікацій. Рамки кваліфікацій, що базуються на результатах навчання, сприяють доступу, просуванню, інклюзії, навчанню впродовж життя і мобільності.

ЄРК для навчання впродовж життя — це всеосяжна рамка кваліфікацій, яка об'єднує НРК 38 європейських країн (27 держав-членів, 4 країни Європейської асоціації вільної торгівлі, 7 країн, що готуються до вступу в ЄС). За допомогою цієї рамки країни можуть порівнювати рівні своїх НРК із рівнями ЄРК, а також процеси забезпечення якості та прозорості, на яких базуються їхні кваліфікації. Цей процес називається зіставленням, і звіти про зіставлення обговорюються в Дорадчій групі ЄРК, у якій представлені всі 38 країн. Здійснивши зіставлення, країни можуть вказувати рівень ЄРК у своїх кваліфікаціях і сполучати свої бази або реєстри кваліфікацій з відповідними базами та реєстрами інших країн через платформу EUROPASS. Однак участь у цьому процесі обмежується 38 країнами, що представлені в Дорадчій групі ЄРК.

Сполучення ЄРК із рамками кваліфікацій інших країн шляхом діалогу

Під порівнянням мається на увазі процес, який має породити довіру до якості та рівня кваліфікацій, що входять у відповідні рамки, з метою сприяння визнанню та міжнародній мобільності здобувачів кваліфікацій і робітників. Завдання порівняння — посилити прозорість і порівнянність кваліфікацій.

Багато людей приїжджають у ЄС як біженці або члени сім'ї, які прагнуть навчатися або працювати. Ланцюжки створення вартості не знають кордонів, і компанії у ЄС користуються послугами платформних працівників, які живуть у своїх рідних країнах. Уміння та кваліфікації цих людей не завжди є зрозумілими та, як наслідок, багато хто не може продовжувати своє навчання або має занадто високу кваліфікацію для роботи, яку їм вдалося знайти. З огляду на потребу ЄС у кваліфікованих кадрах, це призводить до марної втрати потенціалу й таланту і шкодить інтеграції громадян третіх країн у державах-членах ЄС. Порівняння ЄРК з іншими національними та регіональними рамками кваліфікацій сприятиме взаємній зрозумілості кваліфікацій між національними / регіональними рамками кваліфікацій та ЄРК. Краще розуміння кваліфікацій полегшить їх використання та визнання. Рекомендація щодо ЄРК від 2017 року пропонувала Європейській Комісії і державам-членам дослідити процедури й критерії, які б уможливілювали порівняння регіональних і національних рамок кваліфікацій третіх країн із ЄРК, посиляючись на міжнародні договори, укладені між ЄС і третіми країнами та іншими регіональними економічними спільнотами.

У 2020—2021 роках проєктна команда ДГ ЄРК, до якої входять представники держав-членів ЄС і різних органів Європейського Союзу, розробила процедуру включення тем і критеріїв у процес порівняння на основі діалогу. Дорадча група ЄРК обговорила цю ідею і дала зелене світло на пілотне випробування підходу. Наразі пілотні проєкти реалізуються з рамками кваліфікацій України, Кабо-Верде і Південноафриканського співтовариства розвитку. Цей звіт є результатом першого пілотного проєкту з Україною.

Метою порівняння рамок кваліфікацій є зрозуміти їх подібності й оцінити відмінності, щоб дійти висновків про те, у чому рамки збігаються, а в чому відрізняються, і чи існує можливість їх порівняння з огляду на ці аспекти. Розмаїття рамок кваліфікацій очікуване, оскільки вони впроваджуються у різних контекстах із відмінними традиціями та завданнями. Порівняння має додавати вартість і бути взаємовигідним для обох сторін. Для ЄРК це означає підвищення прозорості кваліфікацій для громадян, роботодавців і закладів освіти, підтримку міжнародної мобільності та міграції, а також позиціонування та застосування ЄРК на міжнародному рівні. Порівняння відбувається на засадах рівноправності в діалозі й торкається низки узгоджених сторонами тем і супровідних запитань. Порівняння може проходити лише в діалозі, а його результатом має стати спільний звіт, складений і погоджений обома сторонами. Зрештою, порівняння може сполучити рамки кваліфікацій у всьому світі й сприяти міжнародній прозорості кваліфікацій.

Цей процес має зв'язок із договорами, укладеними між ЄС та іншими країнами. Сфери міжнародного двостороннього та багатостороннього співробітництва, які можуть виграти від підвищення прозорості, порівнянності кваліфікацій і довіри до них: міграція і пошук притулку; мобільність здобувачів кваліфікацій і робітників (включно з віртуальною мобільністю онлайн-здобувачів і платформних працівників); торгівля (особливо торгівля послугами); людський і соціальний розвиток; економічна, політична співпраця та співробітництво у сфері розвитку.

Щоб розпочати процес порівняння, необхідно визначити взаємні вигоди та операційний характер рамок кваліфікацій. Рамки кваліфікацій третіх країн і регіональних економічних спільнот вважаються такими, що діють, коли виконано більшість із наведених нижче критеріїв.

- Наявні структури реалізації (тобто стабільні структури управління, ресурси для повсякденного адміністрування, а також фінансування);
- Існують робочі методи та інструменти (бази даних, стратегії комунікації, механізми забезпечення якості, підзаконні акти й адміністративні положення);
- Кінцеві користувачі знають про існування НРК, і які послуги вона пропонує;
- НРК є орієнтиром, який указує, як використовувати результати навчання і як розробляти, переглядати й оновлювати кваліфікації;
- Застосовуються критерії та процедури розподілу кваліфікацій за рівнями;
- НРК поступово відіграє роль у підвищенні прозорості й порівнянності кваліфікацій на національному та міжнародному рівні;
- НРК поступово сприяє реформуванню й оновленню систем освіти, навчання та кваліфікацій на національному рівні.

Визначивши взаємні вигоди та операційний характер рамок кваліфікацій, можна починати процес порівняння.

Процес порівняння

Процес порівняння починається зі створення команди експертів і зацікавлених сторін, які можуть опрацювати різні питання і за потреби здійснювати комунікацію з колегами. У випадку України така група складалася з 30 представників від Міністерства освіти і науки, Національного агентства кваліфікацій, експертів від сектору вищої, професійної (професійно-технічної) і загальної освіти, Національного інформаційного центру академічної мобільності (ENIC), Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, соціальних партнерів і громадських організацій, а також

представників міжнародних проєктів. До команди Європи входили представники Європейської Комісії, держав-членів, Групи підтримки України, Представництва ЄС і ЄФО. Перше засідання пройшло під головуванням заступника Міністра освіти та представника Європейської Комісії. Відбулося п'ятнадцять нарад із дещо різним складом учасників. Процес розпочався з визначення цілі та сфери охоплення діалогу. Щоб забезпечити змістовне порівняння, були обговорені пов'язані з ним переваги та ризики.

Обидві сторони погодились здійснювати порівняння шляхом діалогу за **10 основними темами**:

1. Завдання рамок кваліфікацій
2. Сфера охоплення рамок кваліфікацій
3. Рівні та дескриптори рівнів
4. Підходи до результатів навчання
5. Підтвердження неформального та інформального навчання, а також визнання попереднього навчання
6. Забезпечення якості
7. Комунікація, помітність, прозорість, доступ до інформації
8. Процеси визнання
9. Структури управління
10. Забезпечення прозорості та якості процесу порівняння

Ці теми були детально обговорені з метою уточнення питань і концепцій, а також з метою їх адаптації, за потреби, до контекстів рамок, формулювання допоміжних запитань і обговорення можливої доказової бази. Однією з особливостей української ситуації є її участь у Болонському процесі, завдяки чому країна може здійснювати самосертифікацію щодо відповідності рівнів кваліфікацій вищої освіти Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Замість того, щоб аналізувати зв'язок НРК з іншими РРК, була організована нарада для обговорення звіту України про самосертифікацію¹¹ як додаткового свідчення. Для кожної теми експерти визначили можливі джерела й зібрали відповідні дані та допоміжні запитання, які потім обговорили в робочій групі з представниками обох команд у контексті власне порівняння. Учасники визначили подібності й обговорили відмінності, щоб зрозуміти, чи є дві рамки порівнянними.

Коли 24 лютого 2022 року відбулося вторгнення в Україну, робота спочатку перервалася, але члени групи підтримували між собою тісний зв'язок, оскільки ми хвилювалися за безпеку наших українських колег, їхніх родичів і друзів. Враховуючи, що мільйони українців рятуються від війни у країнах ЄС, дедалі частіше почали лунати заклики продовжити роботу, адже порівняння набуло нагального характеру з огляду на необхідність визнання кваліфікацій біженців. У березні була організована спеціальна нарада з метою відновлення роботи. До червня всі теми були обговорені й представлені на засіданні Дорадчої групи ЄРК.

Цей звіт підсумовує результати цієї роботи. Він також ляже в основу Спільного плану дій, який буде розроблено після затвердження та оприлюднення звіту.

¹¹ [Звіт про самосертифікацію щодо відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям та процедурам Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти: Zvit.pro.samosertyfikatsiyu.NRK.10.11.pdf \(mon.gov.ua\)](https://mon.gov.ua/zvit-pro-samosertyfikatsiyu-shchodo-vidpovidnosti-natsionalnoyi-ramki-kvalifikatsiy-kriteriyam-ta-proceduram-ramki-kvalifikatsiy-eyropeyskogo-prostoru-vyshchoyi-osvity)

Регулятивний контекст ЄРК

Європейські системи освіти й навчання різноманітні й відображають національні традиції. Через відмінності між ними буває важко оцінити, що знає, розуміє і вміє робити в контексті навчання або роботи особа, яка має кваліфікацію з іншої країни. Відповідно, цінність кваліфікації, присвоєної в одній країні, може бути незрозумілою в інших країнах, що може зашкодити «довірі» до якості й змісту таких кваліфікацій. Те саме стосується і кваліфікацій, присвоєних поза системами формальної освіти й навчання, або міжнародними органами та організаціями. Цей брак довіри може впливати на професійний розвиток, доступ до можливостей працевлаштування і подальшого навчання, створювати перешкоди для мобільності в межах і поза межами ЄС.

Метою Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК) є покращення прозорості, порівнянності та переносності кваліфікацій громадян. ЄРК була створена у 2008 році як загальна еталонна рамка кваліфікацій, що виражаються в результатах навчання за прогресивними рівнями майстерності. Рамка слугує інструментом «перекладу» між різними європейськими системами кваліфікацій та їхніми рівнями. Її задумано задля користі здобувачів кваліфікацій, робітників, шукачів роботи, роботодавців, професійних спілок, закладів освіти й навчання, органів із визнання кваліфікацій, органів державної влади й міжнародних організацій.

ЄРК являє собою загальну еталонну рамку, що дає змогу легко порівнювати кваліфікації з різних країн. Це досягається завдяки використанню результатів навчання для кожної кваліфікації, щоб зробити їх прозорішими й простішими для розуміння. У такий спосіб ЄРК допомагає міжнародній мобільності здобувачів кваліфікацій і робітників, а також сприяє навчання впродовж життя та професійному розвитку в усій Європі.

ЄРК відіграє значну роль у розробленні національних рамок кваліфікацій у Європі й у переході до результатів навчання, які створили можливості для гнучкіших траєкторій навчання.

Хоча основний акцент ЄРК припадає на підвищення прозорості й порівнянності кваліфікацій у Європі, Рекомендація щодо ЄРК від 2017 року також передбачає порівняння ЄРК з рамками кваліфікацій інших країн. Робота над таким порівнянням сприяє кращому розумінню іноземних кваліфікацій у Європейському Союзі, що робить ЄС привабливим вибором для дефіцитних талантів з усього світу. Сюди відноситься й стала підтримка інтеграції на ринку праці людей, які тікають від війни в Україні, якщо вони вирішать залишитися в ЄС.

Європейські юридичні правила щодо міграції та пошуку притулку передбачають рівне ставлення до громадян з точки зору визнання кваліфікацій і заходів сприяння, коли йдеться про отримувачів міжнародного захисту. Громадяни країн, що не є членами ЄС, повинні мати можливість реалізувати свій повний потенціал і використовувати свої вміння на європейському ринку праці, але також користуватися можливостями щодо навчання, мобільності й визнання їхніх кваліфікацій. Однак, серед громадян країн, які не є членами ЄС і проживають у Європі, зберігається високий рівень надмірної кваліфікації та безробіття. Звіт про порівняння ЄРК і української НРК має на меті покращити становище українських громадян у Європі.

Регулятивний контекст Національної рамки кваліфікацій в Україні

НРК як інструмент упровадження реформ, забезпечення якості та європейської інтеграції.

У 2003 році Україна подала заявку на приєднання до Болонського процесу. У рамках програми Темпус були розроблені методичні рекомендації з упровадження ЄКТС в українських університетах з 2004 по 2005 роки. Університети розробили каталоги курсів, у яких були сформульовані результати навчання для кожної дисципліни. З 2009 року ЄКТС є обов'язковою для всіх закладів вищої освіти (ЗВО).

У 2010—2011 роках відбувалися обговорення щодо розроблення української НРК, що була б аналогічною ЄРК в частині охоплення всіх рівнів освіти й навчання, а також акценту на навчанні впродовж життя. Перша редакція української НРК була затверджена у 2011 році, після чого був затверджений і план її впровадження.

Після Революції гідності¹², у 2014 році було підписано Угоду про асоціацію з ЄС, яка зміцнила політичні та економічні зв'язки між Україною та Євросоюзом. Угода та її дорожня карта — Порядок денний асоціації — зобов'язують обидві сторони підтримувати розвиток функціональної НРК, заснованої на європейському досвіді. Угода про асоціацію набула чинності 2017 року, і з того часу ЄС став найважливішим торговельним партнером України.

У 2014 було також прийнято Закон України «Про вищу освіту», який закріпив у законодавстві основні риси Європейського простору вищої освіти, серед яких автономія закладів освіти, чотири рівні вищої освіти, скасування радянських ступенів (наприклад, дипломів спеціаліста та молодшого спеціаліста), і введення освітніх рівнів доктора філософії / доктора мистецтв. На основі Європейських стандартів і рекомендацій (ESG) було втілено нову систему забезпечення якості вищої освіти. Зокрема було створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти із завданням здійснювати зовнішнє забезпечення якості із залученням представників груп зацікавлених сторін. З 2019 року впроваджено сучасну систему зовнішнього забезпечення якості на основі ESG. На сьогодні, кожен стандарт вищої освіти має базуватися на компетентнісному підході. Розроблено новий перелік спеціальностей, що відповідає міжнародним стандартам, і в який, шляхом визначення спільних результатів навчання, були інтегровані старі спеціальності.

У 2013 році були впроваджені нові державні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти для конкретних робітничих професій. Однак перехід до стандартів на компетентнісній основі на рівні всієї системи відбувся лише у 2021 році, після ухвалення та впровадження методичних рекомендацій з розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Після ухвалення у 2017 році Закону «Про освіту» ініціатива Нова українська школа започаткувала перехід до 12-річної освіти й введення компетентнісного підходу, завдяки чому було зменшено кількість предметів і зроблено акцент на ключових компетентностях. Реалізація цих реформ наразі просунулася досить далеко.

Закон про освіту регулює освітні та професійні кваліфікації: освітні підтверджують результати формальної освіти, а професійні — результати в конкретних видах трудової діяльності. Професійні кваліфікації базуються на професійних стандартах. З 2018 року професійні стандарти лежать в основі розроблення відповідних освітніх та професійних програм на базі компетентнісного підходу. Станом на 2022 рік розроблено близько 200 сучасних професійних стандартів, і ця робота невпинно триває. У 2022 році почали працювати перші кваліфікаційні центри, які присвоюють професійні кваліфікації шляхом підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти.

¹² Також відома під назвами «Євромайдан» або «Майдан».

Законом про освіту 2017 року було також впроваджено фахову передвищу освіту, у якій застосовується подібний до вищої освіти методичний підхід щодо розроблення програм. У стандартах як фахової передвищої, так і вищої освіти враховуються вимоги щодо дескрипторів і рівнів НРК. Професійні стандарти також передбачають відповідність рівням НРК.

Українська НРК відіграла визначальну роль у впровадженні на всіх рівнях української системи освіти компетентнісного підходу. НРК сприяє навчанню й забезпеченню якості на компетентнісній основі у децентралізованій системі освіти, у якій навчальні заклади мають вищий рівень автономії. Щоб полегшити порівняння українських кваліфікацій із кваліфікаціями держав-членів ЄС, важливо співвіднести НРК з ЄРК. Цей порівняльний аналіз важливий для швидкої та справедливої інтеграції українських біженців і мігрантів на європейському ринку праці, так само як і для їх подальшої реінтеграції в український ринок праці, коли це стане можливим.

В останнє десятиліття зросла кількість українців, які переїжджають у ЄС із професійних міркувань. Навіть до війни вони становили найбільшу групу мігрантів, які прибували до Європейського Союзу. Війна різко пришвидшила потік українських біженців, багато хто з яких має високу кваліфікацію і шукає тимчасові професійні або освітні можливості. Мільйони українців є внутрішньо переміщеними особами, і багато хто з тих, хто виїхав за кордон, вирішив повернутися в Україну. У багатьох випадках місця, де вони працювали, були знищені або закриті. Для їхнього благополуччя та інтеграції в суспільство, у якому вони зараз проживають, надзвичайно важливо мати доступ до працевлаштування відповідно до їхньої кваліфікації. Нинішня криза спонукала Україну і держави-члени ЄС реагувати на ситуацію і співпрацювати для того, щоб уміння та кваліфікації українських біженців можна було належним чином зрозуміти.

В Україні війна спричинила значний дефіцит кваліфікованих кадрів через те, що багато людей були мобілізовані, внутрішньо переміщені або залишили країну. Потрібні надзвичайні заходи, щоб упоратися з цією ситуацією. Тому, надзвичайно важливим є продовження підтримки подальшого реформування кваліфікацій в Україні. Звичайно, необхідно вирішувати нагальні потреби й гарантувати, що ті люди, які повертаються в Україну, зможуть легко заново ввійти на ринок праці, коли це стане можливим. Цей порівняльний аналіз є важливим елементом підтримки цих зусиль.

Ключові теми для порівняння

1. Завдання ЄРК та НРК в Україні

ЄРК має чотири широкі завдання.

- Прозорість. З огляду на існування в Європі великої кількості різних систем кваліфікацій, прозорість полегшує розуміння та порівняння цих систем і самих кваліфікацій.
- Порівнянність. Результати навчання і рівні полегшують розуміння кваліфікацій, а зв'язки з механізмами забезпечення якості підвищують взаємну довіру, що сприяє їх визнанню.
- Модернізація систем освіти й навчання. Результати навчання описують, що здобувачі кваліфікації знають, розуміють і вміють робити наприкінці процесу навчання. Рамки кваліфікацій, що базуються на результатах навчання, сприяють доступу, просуванню, інклюзії, навчанню впродовж життя і мобільності. ЄРК ув'язує формальне, неформальне та інформальне навчання за допомогою підтвердження результатів навчання.
- Підвищення можливості до працевлаштування, мобільності та соціальної інтеграції робітників і здобувачів освіти.

ЄРК покликана краще пов'язати формальне, неформальне та інформальне навчання шляхом сприяння підтвердженню результатів навчання, здобутих у різних середовищах. ЄРК є орієнтиром для розробки національних рамок кваліфікацій, для впровадження підходу на основі результатів навчання, для підвищення прозорості й визнання умінь і компетентностей.

Українська НРК розроблена у 2010 році під очевидним впливом ЄРК, яку прийняли у 2008 році. Українська НРК має три ключові завдання:

1. Гармонізація законодавства у сфері використання кваліфікацій в освіті, а також у соціально-трудовах відносинах.

Що стосується кваліфікацій, то важливо створити єдиний інструмент, який дав би змогу системі освіти та ринку праці застосовувати уніфікований підхід, що сприятиме як державним, так і приватним суб'єктам. Це дуже схоже на функцію прозорості, яку має ЄРК, але використання української НРК є нормативно врегульованим. Закон України «Про вищу освіту» (2014) і Закон України «Про освіту» (2017) заклали правову основу для модернізованої, побудованої на компетентностях системи освіти й навчання із сильним наголосом на самостійних громадян. Підкреслюється принцип навчання впродовж життя і визнання неформальної та інформальної освіти, і Україна почала впроваджувати ці елементи.

Нижче наведено конкретні завдання української НРК:

- розроблення кваліфікацій — створення нових освітніх і професійних кваліфікацій;
 - ідентифікація кваліфікацій — розуміння кваліфікацій, здобутих в інших системах освіти або на інших ринках праці;
 - співвіднесення кваліфікацій — порівняння професійних кваліфікацій з різних видів економічної діяльності та секторів економіки, а також освітніх кваліфікацій з різних складових частин освіти;
 - визнання кваліфікацій — офіційне визнання здобутих в інших країнах освітніх і професійних кваліфікацій, сприяння офіційному визнанню українських кваліфікацій за кордоном;
 - планування і подальший розвиток кваліфікацій.
2. Сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні.

Кваліфікації мають визначальне значення для їх здобувача і трудової мобільності. НРК початково мала десять рівнів. У 2017 році їх кількість збільшили до одинадцяти, а у 2020 році — зменшили до восьми, щоб привести у відповідність до ЄРК. Це підвищило прозорість, порівнянність і переносність кваліфікацій, що дало змогу покращити зв'язки та співпрацю з міжнародними партнерами / інвесторами. Український центр ENIC використовує НРК, зокрема через результати навчання в поєднанні з іншими інструментами забезпечення прозорості (ЄКТС, додаток до диплома).

3. Налагодження ефективної взаємодії сфери освіти й ринку праці.

Спочатку формальні кваліфікації не відповідали очікуванням роботодавців, які наголошували на тому, що кваліфікації мають базуватися на професійних стандартах, а не освітніх. Нещодавно впроваджені кваліфікації, засновані на результатах навчання, змінили правила гри на українському ринку праці, забезпечивши узгодженість освітніх і професійних стандартів. Цілі на найближче майбутнє — подальший розвиток кваліфікацій для приведення їх у відповідність до НРК. Завдяки тристоронньому колегіальному органу, яким є Національне агентство кваліфікацій, у розробленні й присвоєнні кваліфікацій, а також і в управлінні системою кваліфікацій беруть участь зацікавлені сторони, які представляють ринок праці і сферу освіти.

Висновки

Завдання української НРК акцентують на навчанні впродовж життя, підтвердженні результатів неформального та інформального навчання, мобільності та пропагуючи підхід на основі результатів навчання, і в цьому є дуже подібними до завдань ЄРК. Обидві рамки також сприяють кар'єрному розвитку, особистісному розвитку, працевлаштовуваності й навчанню впродовж життя. Обидві рамки збігаються в тому, як вони сприяють працевлаштовуваності, освітнім реформам, використанню результатів навчання, прозорості, можливості перенесення та порівняння кваліфікацій. Подібно до більшості НРК, які входять у ЄРК, українська рамка кваліфікацій задумана як усеосяжна — вона охоплює кваліфікації всіх рівнів і підсекторів освіти й навчання. Підвищуючи рівень прозорості кваліфікацій, покращуючи можливості їх порівняння й перенесення, НРК сприяє внутрішньому й міжнародному визнанню здобутих в Україні кваліфікацій.

Україна хотіла б якнайтісніше пов'язати свою НРК із ЄРК, особливо на тлі війни, яка змусила мільйони українців шукати притулку в Європейському Союзі.

2. Сфера застосування ЄРК та НРК в Україні

ЄРК — це рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя, яка включає всі типи та рівні кваліфікацій, що входять до пов'язаних із ЄРК національних рамок кваліфікацій. У дедалі більшій кількості країн у цілком усеохопні національні рамки будуть усе частіше вносити кваліфікації, присвоєні поза системою формальної освіти й навчання приватними закладами, галузями, підприємствами та міжнародними органами. До країн, які відкрили свої рамки для нерегульованих державою або приватних кваліфікацій, належать Данія, Франція, Нідерланди, Австрія, Польща, Словенія, Швеція. Деякі країни також включають у свої рамки часткові кваліфікації, а нещодавно в деяких країнах ЄРК розпочалися дискусії щодо включення мікрокваліфікацій. У європейських рамках кваліфікацій немає єдиного підходу до цих категорій. ЄРК сприяє визнанню результатів навчання, здобутих у різних середовищах, таким чином поєднуючи формальну, неформальну та інформальну освіту. Усі країни, які є частиною ЄРК, запровадили принаймні деякі механізми підтвердження — більше у сфері освіти й навчання, ніж для цілей ринку праці. У різних країнах процес упровадження систем підтвердження розвивається з різною швидкістю.

НРК в Україні — це інструмент для навчання впродовж життя, який, подібно до ЄРК, має вісім рівнів. Вона включає освітні кваліфікації, що присвоюються системою формальної освіти, а також професійні кваліфікації з метою визнання умінь і занять, притаманних ринку праці, головним чином шляхом оцінювання, яке здійснюють кваліфікаційні центри. У кваліфікаційних центрах професійні кваліфікації можуть присвоюватися шляхом підтвердження неформальної або інформальної освіти з використанням професійних стандартів. Україна здійснила акредитацію перших кваліфікаційних центрів. Уже є досвід визнання здобутих шляхом неформальної або інформальної освіти умінь українських кухарів. Існують механізми визнання неформального й інформального навчання у вищій освіті, П(ПТ)О і загальній освіті, але їх впровадження поки що перебуває на початковому етапі. В українській НРК планують використовувати часткові кваліфікації, які вже закріпили на законодавчому рівні, а також, можливо, мікрокваліфікації, хоча ці механізми поки що не реалізовано.

Висновки

Сфера охоплення обох рамок кваліфікацій здається узгодженою і всеохопною.

Обидві рамки кваліфікацій застосовують підхід щодо навчання впродовж життя, який не обмежується лише системами формальної освіти. У ЄРК дедалі більше країн починають включати кваліфікації з-поза меж системи формальної освіти. Спостерігається прогрес із впровадженням систем підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти.

Триває робота і над включенням часткових кваліфікацій і мікрокваліфікацій.

3. Рівні та дескриптори рівнів

Для визначення рівня, досягнутого по закінченню курсу навчання в будь-якій системі освіти, рамки кваліфікацій використовують результати навчання. Результати навчання являють собою різні ступені складності й охоплюють такі сфери як знання, уміння та відповідальність / автономія. Усі разом дескриптори рівнів формують сітку, у яку входять усі рівні й галузі, що охоплюються рамкою кваліфікацій. Будь-яке представлення результату навчання (наприклад, типи кваліфікацій, освітні стандарти, індивідуалізовані кваліфікації, одиниці оцінювання, рамкові навчальні програми, модулі індивідуальних досягнень) можливо порівняти з дескрипторами рівня, що полегшує визначення рівнів у різних рамках кваліфікацій.

Європейська рамка кваліфікації (ЄРК)

ЄРК — це інструмент зіставлення, який має вісім рівнів. Вона може «перекладати» кваліфікації та рівні з інших національних рамок кваліфікацій або систем освіти. Результати навчання для кожного рівня ЄРК визначаються у трьох сферах або категоріях: знання, уміння, відповідальність / автономія, які мають наведені нижче визначення.

- Знання означає теоретичну та/або фактичну інформацію;
- Уміння означають здатності, які можуть бути когнітивними, тобто передбачають застосування логічного, інтуїтивного і творчого мислення, або практичними, тобто передбачають спритність рук, застосування методів, матеріалів та інструментів;
- відповідальність і автономія означають здатність здобувача кваліфікації самостійно та зріло застосовувати знання та вміння.

Дескриптори рівнів охоплюють низку результатів навчання, які можуть траплятися як у професійному, так і в освітньому контекстах, незалежно від типу середовища — формальне, неформальне або інформальне. З кожним рівнем дескриптори стають дедалі складнішими. Кожен рівень спирається на попередні й включає їх у себе тією мірою, як результати навчання стають дедалі складнішими, і прогрес у кожній сфері вимірюється в таких термінах як складність, глибина знань, сфера застосування набутих знань і умінь на практиці тощо.

Рівні ЄРК не прив'язані до конкретних типів кваліфікацій. Дескриптори для короткого циклу (у межах або у зв'язку з першим циклом), першого, другого і третього циклів Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (що була створена в контексті [Болонського процесу](#)¹³) відповідають результатам навчання ЄРК на рівнях 5—8 відповідно. ЄРК і Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти повністю сумісні між собою.

Кваліфікації, що пов'язані з цими рівнями, характеризуються різноманіттям. Різноманітність кваліфікацій, що входять у національні рамки кваліфікацій, які були зіставлені з ЄРК, показано в порівняльному інструменті НРК на платформі Europass¹⁴, а також у Каталозі НРК Європейського центру розвитку професійної освіти й навчання (CEDEFOP)¹⁵.

Національна рамка кваліфікацій України

Українська НРК структурована у вигляді результатів навчання, складність яких зростає від рівня до рівня, за чотирма дескрипторами сфер або категорій: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія ([Постанова про затвердження НРК, 2011](#)).

Попри незначні відмінності, вісім рівнів і чотири дескриптори рівнів української НРК були розроблені під впливом ЄРК. Наприклад, рівні української рамки кваліфікацій описані детальніше й мають чотири дескриптори категорій, тоді як ЄРК має лише три. Рішення додати категорію «Комунікація» було прийнято під впливом рамки [Європейського простору вищої освіти](#).

¹³ [Європейський простір вищої освіти і Болонський процес \(ehea.info\)](#)

¹⁴ [Пошук і порівняння рамок кваліфікацій | Europass](#)

¹⁵ <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool>

Більше відмінностей можна знайти в тому, як в українській НРК визначаються дескриптори рівнів. Наприклад, визначення категорії «Знання» зосереджується на застосуванні, тоді як визначення цієї ж категорії в ЄРК ставить наголос на навчанні. Концепції відповідальності та автономії дуже схожі в обох рамках, але в ЄРК акцент зроблено на здобувачах освіти, а в українській НРК — на людях узагалі, а не лише на здобувачах. Концепції, що використовуються для опису умінь і навичок майже ідентичні. Крім того, у НРК України є четвертий дескриптор рівня, якого немає в ЄРК, а саме «Комунікація». Цей дескриптор рівня наголошує на співпраці з іншими.

Включення та розміщення кваліфікацій в українській НРК

[Закон України «Про освіту»¹⁶](#) (2017) поділяє кваліфікації на дві групи: освітні та професійні.

Освітні кваліфікації, своєю чергою, поділяються на такі категорії:

- кваліфікації загальної освіти,
- кваліфікації професійної (професійно-технічної) (включно з післядипломною) та фахової передвищої освіти;
- кваліфікації вищої освіти.

У сфері загальної освіти існують три наведені нижче кваліфікації. Вони відповідають рівням 1—4 НРК, але формально їх ще не включено в рамку кваліфікацій.

- свідоцтво про здобуття базової середньої освіти для осіб з особливими потребами,
- свідоцтво про здобуття базової середньої освіти,
- свідоцтво про здобуття повної загальної середньої освіти.

Кваліфікації П(ПТ)О відповідають рівням 2—5 НРК. До них входять дипломи кваліфікованих робітників і свідоцтва про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації. До рівня 5 належить диплом про здобуття фахової передвищої освіти або фахового молодшого бакалавра (раніше — молодший спеціаліст).

До кваліфікацій вищої освіти (ВО) належать:

- рівень 5 — молодший бакалавр,
- рівень 6 — бакалавр,
- рівень 7 — магістр,
- рівень 8 — доктор філософії і доктор мистецтва.

¹⁶ [Про освіту | від 5 вересня 2017 року, № 2145-VIII \(rada.gov.ua\)](#)

У таблиці нижче порівнюються рівні ЄРК, рівні української НРК і розташування українських кваліфікацій за рівнями:

Рівень ЄРК	Рівень української НРК	Кваліфікації формальної освіти				Професійні кваліфікації
		Загальна середня освіта	Професійна (професійно-технічна) освіта	Фахова передвища освіта	Вища освіта	
8	8				Доктор філософії Доктор мистецтва	
7	7				Магістр	
6	6				Бакалавр	
5	5		Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації	Фаховий молодший бакалавр (раніше — молодший спеціаліст)	Молодший бакалавр	
4	4	Свідоцтво про здобуття повної середньої освіти	Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			
3	3		Диплом кваліфікованого робітника Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			
2	2		Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації			
1	1					

Кваліфікації для загальної освіти формально не включені в НРК, але кваліфікації для П(ПТ)О, фахової передвищої та вищої освіти прив'язані до рівнів рамки [Постановою про затвердження НРК \(2011\)](#)¹⁷. При цьому кваліфікації П(ПТ)О охоплюють кілька рівнів. Було розроблено [Методичні рекомендації для визначення рівня професійних кваліфікацій](#)¹⁸ (тобто, визначення їх рівня НРК), але вони поки що не застосовуються ретроспективно до всіх професійних стандартів. Методичні

¹⁷ [Про затвердження Національної р... | від 23.11.2011 № 1341 \(rada.gov.ua\)](#)

¹⁸ [Рішення до Протоколу №12 Методичні рекомендації.pdf - Google Drive](#)

рекомендації передбачають застосування для розміщення кваліфікацій за рівнями НРК принципу найкращої відповідності.

У ЄС, при застосуванні принципу найкращої відповідності, рівні сприймають як коридори, а не точні лінії. Кваліфікації можуть включати результати навчання, що належать до різних рівнів. У кваліфікаціях, що розташовані на тому самому рівні, наголос може робитися на різних аспектах або категоріях результатів навчання. Таким чином, кваліфікації, що відносяться до одного рівня, не обов'язково є однаковими, але можуть вважатися порівнянними в частині досягнутого рівня результатів навчання. Це не означає, що кваліфікації є еквівалентними або взаємозамінними.

Використання рівнів добре налагоджене у вищій освіті, де їх зазначають у додатках до дипломів. Окремі кваліфікації базуються на рівнях опосередковано через опис результатів у стандартах вищої освіти. Однак самі дескриптори рівня не використовуються безпосередньо для визначення окремих кваліфікацій і програм. У сфері загальної освіти передбачається, що документ, який видається по закінченню школи, має відповідати 4-му рівню.

Висновки

І ЄРК, і українська НРК мають по вісім рівнів, що базуються на результатах навчання, складність яких зростає з кожним рівнем. ЄРК є відкритою для будь-якої кваліфікації через національні рамки кваліфікацій, які пройшли процедуру зіставлення. Це стосується як повних, так і часткових кваліфікацій, здобутих як у системі формальної освіти та навчання, так і поза нею. НРК України прагне бути всеохопною. Вона включає освітні та професійні кваліфікації, а також повні й часткові. Дескриптори рівнів у ЄРК і в українській НРК охоплюють робочі й навчальні ситуації, незалежно від обставин навчання (формальне, неформальне або інформальне).

Порівняння концепцій, що визначають категорії дескрипторів, показало, що вони є дуже схожими, але українська НРК ширша, оскільки її дескриптори охоплюють не лише навчання, а також вона має додатковий дескриптор «Комунікація», який стосується співпраці з іншими. Концепції та рівні є порівнянними.

Ідея ЄРК в тому, щоб зробити процес віднесення кваліфікацій до певних рівнів якомога прозорішим, що відображено в критеріях зіставлення ЄРК. Деякі типи кваліфікацій в українській НРК прямо прив'язані до конкретного рівня постановою, тоді як інші охоплюють кілька рівнів, і процедура точного визначення їх рівнів ще не реалізована. Використання рівнів НРК добре налагоджене у вищій освіті, але це поки що не стосується сфери П(ПТ)О та професійних кваліфікацій.

4. Підходи до результатів навчання

Визначення та використання результатів навчання

У минулому навчання описували переважно з інституційної точки зору, коли йшлося про зміст викладання, тривалість програм і місце навчання, але не про те, чого особи навчалися й що вони вміли робити наприкінці освітнього процесу. Підхід на основі результатів навчання, який застосовується в рамках кваліфікацій, є головною особливістю, яка підтримує визнання навчання впродовж життя і дає змогу порівнювати кваліфікації та рамки, і яка є важливою для зіставлення національних рамок кваліфікацій із регіональними. Коли ми визначаємо результати навчання, а не вхідні показники й ресурси, стає можливим порівнювати результати освітніх процесів у різних середовищах. Це дає змогу комбінувати різні види навчання, прогресувати й отримувати доступ до нових можливостей у сфері освіти та кар'єрного розвитку. Рамки кваліфікацій, що базуються на результатах навчання, сприяють використанню результатів навчання в кваліфікаціях, у навчанні, в оцінюванні та у визнанні кваліфікацій.

Взаємопов'язані визначення

ЄРК підтримує перехід до застосування результатів навчання. Результати навчання описують, що здобувач кваліфікації знає, розуміє і вміє робити наприкінці освітнього процесу. Результати навчання визначені в ЄРК в категоріях «Знання», «Уміння», «Відповідальність і автономія». В українській постанові про затвердження НРК результати навчання тлумачать як такі, що охоплюють широкий спектр умінь, що наближує їхнє визначення до визначення компетентності. На практиці результати навчання використовуються як очікувані й заплановані (у кваліфікаційних документах, стандартах, освітніх програмах тощо). Компетентність розуміють як доведену здатність особи застосовувати досягнуті результати навчання. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти¹⁹ дають відкрите визначення компетентності, а результати навчання визначають як такі, що можна виміряти, оцінити й спостерігати. ЄРК і НРК України використовують взаємопов'язані визначення, що є нейтральними в з точки зору освітнього контексту. В обох рамках ідеться про уміння, знання, автономію та відповідальність.

Ідентифікація та використання результатів навчання в ЄРК

ЄРК сприяє використанню результатів навчання і переходу до їх застосування. ЄРК ув'язує формальну, неформальну та інформальну освіту за допомогою підтвердження результатів навчання. Згідно з критеріями зіставлення ЄРК, національні рамки кваліфікацій слугують орієнтиром для використання результатів навчання і постійного перегляду й оновлення кваліфікацій. Результати навчання кваліфікацій, стандартів, програм, блоків або модулів можна порівнювати й співвідносити з дескрипторами рівнів рамки кваліфікацій. Дескриптори рівнів часто є широкими й відображають різні контексти. Відповідно, між дескрипторами рівнів і результатами навчання кваліфікацій, стандартів, програм, модулів або блоків немає точного збігу. Для ув'язки результатів навчання країни часто використовують принцип найкращої відповідності.

Кваліфікації не вносяться безпосередньо в ЄРК, а прив'язуються до рівнів НРК. 3-й критерій зіставлення ЄРК також пов'язує результати навчання з механізмами підтвердження формальної та інформальної освіти й кредитними системами. Європейська кредитно-трансферна система для вищої освіти визначає обсяг навчання на основі визначених результатів й пов'язаного з ними навантаження. Ця система використовується і в Україні. Згідно з Рекомендацією Ради ЄС щодо професійної освіти й навчання (2020)²⁰ має існувати можливість використовувати одиниці результатів навчання для сприяння визнанню, накопиченню та заліку навчання і набуттю часткових кваліфікацій.

Підхід, заснований на результатах навчання, широко застосовується в більшості країн Європи. Шість країн офіційно ув'язали («зіставили») свої національні системи або рамки кваліфікацій із ЄРК²¹, і більшість із них працюють над створенням всеосяжних НРК, які охоплюватимуть всі типи

¹⁹ Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти [2020-metod-rekomendacziyi.docx \(live.com\)](https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/overview)

²⁰ [Рекомендація Ради ЄС щодо професійної освіти й навчання \(2020\)](https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/overview)

²¹ <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/overview>

й рівні кваліфікацій у формальній освіті (ПОН, ВО, загальна освіта); вони стають усе відкритішими для включення нерегульованих/приватних кваліфікацій²². У НРК, які пов'язані з ЄРК, існує досвід використання результатів навчання в системах підтвердження та кредитних системах, у розробленні кваліфікацій, модулів та навчальних програм, а також у профорієнтації. CEDEFOP і окремі країни розробили рекомендації з ідентифікації, написання та використання результатів навчання²³. Було проведено чимало порівняльних досліджень²⁴. Країни обмінюються своїми практиками, і відбулося кілька заходів з обміну досвідом у цій сфері. У рамках Дорадчої групи ЄРК було створено проєктну команду для узгодження коротких описів результатів навчання кваліфікацій, що входять у національні рамки, з метою полегшення їх розуміння та порівняння.

Ідентифікація та використання результатів навчання в українській НРК

Результати навчання і компетентності (ці терміни іноді вживають як взаємозамінні) є центральною частиною реформ освіти й навчання в Україні. Результати навчання впроваджувалися поступово з початку 2000-х років, але справжнім поштовхом стало їх закріплення в законодавстві у 2014 і 2017 роках. Розроблення кваліфікацій різних типів відповідно до дескрипторів рівнів НРК було ключовим пріоритетом українського Плану заходів із впровадження НРК на період із 2016 по 2020 роки. Сьогодні використання результатів навчання є обов'язковим для кожної нової кваліфікації.

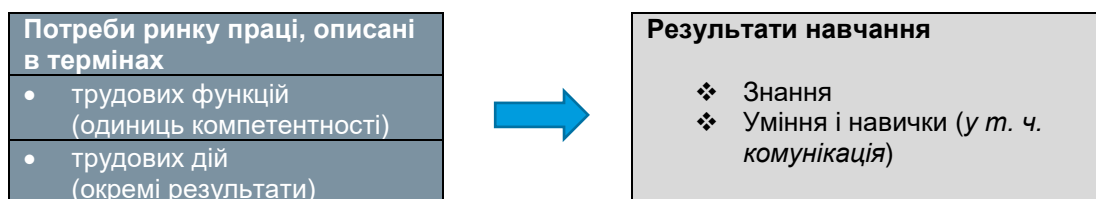
В Україні існують освітні кваліфікації, які відображають кваліфікації, що присвоюються закладами формальної освіти, і професійні кваліфікації, які базуються на професійних стандартах і орієнтуються на ринок праці.

Державні стандарти освіти

Закон України «Про освіту» (статті 32—33) регулює використання результатів навчання у державних стандартах освіти та освітніх програмах. Державні стандарти освіти визначають обов'язкові результати навчання, що відповідають дескрипторам рівнів НРК. Цей зв'язок з НРК перевіряють у процесі затвердження цих державних стандартів. Освітні програми та окремі кваліфікації розробляються на основі державних стандартів освіти та, відповідно, є опосередковано прив'язаними до НРК.

Професійні стандарти

Професійні стандарти використовуються все частіше для гарантування відповідності кваліфікацій наявним потребам. Станом на 2022 рік розроблено близько 200 сучасних професійних стандартів, і ця робота активно продовжується. Результати навчання так визначаються в професійних стандартах:

Професійні стандарти використовуються для оцінки професійних кваліфікацій і (за наявності відповідних стандартів) для розроблення кваліфікацій професійної та вищої освіти. Порядок розроблення кваліфікацій передбачає використання відповідних професійних стандартів, залучення зацікавлених сторін і зовнішній контроль з боку органів забезпечення якості. Національне агентство кваліфікацій затвердило методичні рекомендації для визначення рівня професійних стандартів шляхом оцінки результатів навчання (на основі стандарту в цілому) у кожній із чотирьох категорій (знання, уміння/навички, комунікація, автономія/відповідальність) і оцінювання результатів навчання для кожної групи трудових функцій (для кожної часткової кваліфікації) за кожною з чотирьох категорій.

²²<https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/nqfs-online-tool/overview>

²³ [Визначення, написання та застосування результатів навчання \(europa.eu\)](#)

²⁴ [Результати навчання | CEDEFOP \(europa.eu\)](#)

Професійні кваліфікації базуються на професійних стандартах ([стаття 39](#)) і присвоюються уповноваженими органами (кваліфікаційними центрами), а також шляхом підтвердження неформальної та інформальної освіти ([стаття 34](#)), яке ґрунтується на оцінюванні досягнутих особами результатів навчання та їх порівнянні з результатами навчання за відповідним професійним стандартом²⁵.

Результати навчання у формальній освіті

Кваліфікації та програми вищої освіти

Законом «Про вищу освіту» (2014) було ув'язано кваліфікації вищої освіти з НРК, пов'язано результати навчання з механізмами забезпечення якості та введено додаток до диплома, який описує результати навчання за окремими кваліфікаціями. Застосування результатів навчання є обов'язковою умовою для акредитації програм вищої освіти²⁶. Питання оцінки результатів навчання розкривається в стандартах вищої освіти²⁷ і пов'язаних із ними програмах. Загальні вимоги для типів кваліфікацій, що належать до сфери вищої освіти (молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії), визначені Законом «Про вищу освіту» (стаття 5). Формулювання та використання результатів навчання описано в методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти. Усі стандарти вищої освіти на всіх рівнях мають містити чітке формулювання результатів навчання, як на рівні програми, так і для кожної окремої дисципліни. Університети публікують ці результати навчання у своїх каталогах курсів.

Результати навчання для спеціальностей вищої освіти визначаються на державному рівні, а результати навчання програм визначаються закладами вищої освіти. Результати навчання включають у себе:

- опис придатності для працевлаштування з наголосом на професійні контексти випускників,
- інтегральну компетентність із наголосом на розв'язування проблем,
- загальні компетентності, що стосуються адаптивності, абстрактного мислення, аналізу проблем, застосування знань, продукування ідей, комунікації, управління проектами й роботи з іншими людьми,
- професійні компетентності спеціальності,
- результати навчання конкретної програми.

У результатах програми враховуються вимоги стандарту для спеціальності, відповідних професійних стандартів (якщо такі є) і загальні компетентності, що визначаються на рівні закладу вищої освіти з урахуванням місії закладу та аналізу потреб суспільства. Для кожної програми створюється проектна команда, яка визначає портрет майбутнього спеціаліста з переліком компетентностей, формулює конкретні результати навчання, вибирає найкращі шляхи дати студентам можливість набути ці компетентності та найефективніші форми оцінювання.

Цей процес зображено на наведеній нижче схемі.

²⁵ [Про затвердження Порядку присвоє... | від 15.09.2021 № 956 \(rada.gov.ua\)](#)

²⁶ [Критерії оцінювання якості освітньої програми](#)

²⁷ [Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти](#)

Процес розроблення освітніх програм

Закон України «Про освіту» (2017) поширив застосування підходу на основі компетентностей і результатів навчання на загальну та професійну (професійно-технічну) освіту, визнаючи важливість неформального та інформального навчання, і ввів юридичне право особи на визнання результатів неформального та інформального навчання у системі формальної освіти.

Кваліфікації загальної освіти

З упровадженням ініціативи «Нова українська школа» Закон «Про освіту» започаткував докорінні реформи загальної освіти. Це значно посилило наголос на компетентності та призвело до скорочення освітньої програми з 19 до 9 ширших напрямів. Основна увага в рамках реформи приділялася потенціалу компетентностей у зв'язку з низкою основних компетентностей випускників. У закладах загальної освіти результати навчання визначаються та оцінюються відповідно до державних стандартів загальної середньої освіти²⁸. Державні стандарти початкової та базової середньої освіти встановлюють вимоги до обов'язкових результатів навчання. Стандарти визначають ключові компетентності та результати навчання, які далі деталізуються у конкретних результатах навчання та показниках для оцінювання дев'яти освітніх сфер (мова та література, математика, природничі науки й технології, інформаційні технології, соціальний захист і та охорона здоров'я, історія та суспільні науки, мистецтва, спорт). Результати навчання також відбиваються в типових освітніх програмах, які школи можуть використовувати, як орієнтири для власних програм. Нова українська школа наголошує на освітніх програмах для початкової, нижчої та вищої середньої освіти, що базуються на результатах навчання. Процес розпочався з математичної компетентності, читання та письма і поступово включав інші дескриптори основних компетентностей, як-от підприємливість (відповідно до європейської рамки EntreComp²⁹) і цифрові компетентності (відповідно до рамки DigComp)³⁰. Вони визначають типові освітні програми, які школи можуть прийняти або взяти за основу для розроблення власних програм. Також включено компетентність громадянської освіти, що була розроблена Радою Європи. 2019 року Україна вперше взяла участь у Програмі міжнародного оцінювання учнів PISA. Для розроблення результатів навчання для нижчої середньої освіти були використані концепції

²⁸ [Державні стандарти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](https://mon.gov.ua)

²⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en>

³⁰ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=10193&langId=en>

програми PISA для читання, математики та природничих наук. Наприклад, умінь читати означає здатність шукати інформацію, розуміти текст, оцінювати й інтерпретувати прочитане.

Кваліфікації П(ПТ)О

У системі формальної професійної (професійно-технічної) освіти перші освітні та професійні програми, засновані на результатах навчання, почали з'являтися у 2013 році, коли була затверджена Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій. Загальносистемний підхід почав застосовуватися лише у 2021 році з появою Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів П(ПТ)О за компетентнісним підходом. За новою моделлю стандартів П(ПТ)О³¹ вимагається, щоб результати навчання описували ключові та професійні компетентності, які походять із професійних стандартів або трудових функцій (які є одиницями професійних стандартів). Трудові функції також можуть використовуватися як основа для одиниць результатів навчання та модульних освітніх програм. Відбувається поступове впровадження освітніх програм на основі результатів навчання³². Наразі розроблено 51 такий державний стандарт. Ідея полягає в тому, що підхід, заснований на результатах навчання, можна використовувати більш гнучко, що дає змогу поєднувати в освітніх програмах навчання в закладах освіти й навчальних центрах зі справжнім навчанням на робочому місці. Освітні програми мають обов'язкові та необов'язкові складові, що дає учням змогу підлаштовувати їх під свої потреби та зацікавлення. Одиниці результатів навчання можуть полегшити вхідний контроль і скоротити тривалість програм професійної освіти, тим самим зробивши їх привабливішими для дорослого населення. Поки що оцінюються лише повні програми; часткові кваліфікації в рамках формальної професійної (професійно-технічної) освіти отримати не можна.

Висновки

Результати навчання відіграють центральну роль у ЄРК і НРК України. Розуміння результатів навчання та їхньої ролі в дескрипторах рівнів, у визначенні кваліфікацій, у програмах і їх використанні в оцінюванні та навчанні дуже схоже до розуміння інших європейських країн, що є учасниками ЄРК.

Очевидно, що Україна надихалася європейськими та іншими міжнародними напрацюваннями. І ЄРК, і українська НРК сприяють визнанню результатів навчання, досягнутих у різних середовищах, таким чином поєднуючи формальну, неформальну та інформальну освіту. Українська НРК, кваліфікації та програми не лише розробляються з орієнтацією на дескриптори рівнів і результати навчання, що використовуються в контексті підтверджувальних і кредитно-залікових систем, вони також використовують європейські компетентнісні рамки, що створює ще один, непрямий зв'язок із ЄРК.

Інструментами української НРК є державні освітні та професійні стандарти на компетентнісній основі. Вони все ще частково перебувають на етапі розробки, яка активно ведеться. Дескриптори рівнів і результати навчання є порівнянними. В Україні результати навчання здебільшого оцінюються для повних кваліфікацій, хоча в законодавстві також передбачено використання часткових кваліфікацій.

Українські кваліфікації для П(ПТ)О та загальної освіти мають непрямий зв'язок із дескрипторами НРК через державні стандарти освіти. Цей зв'язок можна було б посилити. Кваліфікації у професійній (професійно-технічній) освіті могли б виграти від упровадження додатків до дипломів / свідоцтв і застосування принципу коротких описів результатів навчання.

³¹ [Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів професійної \(професійно-технічної\) освіти за компетентнісним підходом | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

³² [Розроблення модульних навчальних програм | OpenSpaceOpen Space \(europa.eu\)](#)

5. Підтвердження результатів неформального та інформального навчання

Навчання, яке відбувається за межами систем формальної освіти, часто не беруть до уваги. Однак навчання — це індивідуальний процес. Воно залежить не лише від викладання і того, що відбувається в класній кімнаті чи аудиторії. Навчання відбувається в різних контекстах протягом усього життя. Автентичні контексти можуть стимулювати навчання, даючи людині змогу формувати компетентності, щоб діяти в реальному світі. Підтвердження результатів неформального чи інформального навчання дає змогу зробити таке навчання видимим і є передумовою для траєкторій навчання впродовж усього життя, що може допомогти людям прогресувати у своєму навчанні, кар'єрі та житті. Кваліфікації, виражені в результатах навчання, можуть використовуватися для фіксації результатів навчання у контексті формального, неформального та інформального навчання. Відповідно, кваліфікації, рамки та системи кваліфікацій відіграють важливу роль у сприянні підтвердженню результатів неформального та інформального навчання.

Підтвердження неформального та інформального навчання та ЄРК

У Рекомендації ЄРК щодо навчання впродовж життя зазначено, що національні рамки кваліфікацій та їхні кваліфікації мають базуватися на принципі й цілі результатів навчання та бути пов'язаними з механізмами підтвердження неформального та інформального навчання, і (якщо можливо) кредитними системами. Рекомендація щодо ЄРК описує «підтвердження неформального та інформального навчання» як процес підтвердження компетентним органом того, що особа здобула результати навчання в умовах неформального або інформального навчання, і що їх можна виміряти, спираючись на відповідний стандарт. Таке підтвердження складається з чотирьох чітко окреслених фаз: ідентифікації шляхом діалогу про конкретний досвід особи, документування з метою проявлення досвіду особи, формального оцінювання цього досвіду і сертифікації результатів оцінювання, внаслідок чого особі може бути присвоєно часткову або повну кваліфікацію.

Хоча підтвердження неформального та інформального навчання є невіддільною частиною ЄРК, йому присвячено ще й окрему рекомендацію.³³ У цій рекомендації висловлено прохання до держав розробляти механізми підтвердження неформального та інформального навчання, які дали б змогу громадянам (а) підтверджувати свої знання, уміння та компетентності, набуті шляхом неформального та інформального навчання, (б) здобувати повну або, якщо передбачено, часткову кваліфікацію на основі підтверженого досвіду неформального та інформального навчання. У рекомендації йдеться про застосування чотирьох етапів процесу підтвердження: ідентифікації, документування, оцінювання і сертифікації, а також містяться такі настанови:

- особливу увагу слід приділяти вразливим категоріям населення, оскільки вони можуть мати користь від покращеної участі в навчанні впродовж життя і доступу до ринку праці;
- особи, що є безробітними або під загрозою безробіття, повинні мати можливість пройти «аудит умінь». Метою таких аудитів умінь³⁴ є допомогти їм визначити свої знання, уміння та компетентності в цілях саморозвитку, подальшого навчання, інтеграції на ринку праці або кар'єрного розвитку;
- підтвердження неформального та інформального навчання має супроводжуватися належною професійною орієнтацією та консультуванням і бути легкодоступним; це означає, що особи та організації повинні мати доступ до інформації та консультацій про переваги й можливості підтвердження, і про відповідні процедури, а також можливість отримати допомогу з підготовкою до процедури підтвердження.

³³ Рекомендація Ради ЄС щодо підтвердження неформального та інформального навчання від 20 грудня 2012 року (2012/C 398/01)

³⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4cbf22f1-4547-11e9-a8ed-01aa75ed71a1/language-en>

- механізми підтвердження мають створювати продумані зв'язки між формальним, неформальним та інформальним навчанням за допомогою НРК та відповідно до ЄРК;
 - кваліфікації або часткові кваліфікації, присвоєні внаслідок підтвердження неформального та інформального навчання, мають відповідати узгодженим стандартам, які повинні бути такими самими, що і стандарти для кваліфікацій, здобутих у рамках програм формальної освіти, або еквівалентними ним;
 - мають застосовуватися прозорі заходи із забезпечення якості, що відповідають наявним системам забезпечення якості, які підтримують надійні, обґрунтовані й достовірні методики й інструменти оцінювання;
 - містяться положення про розвиток професійних компетентностей працівників, котрі залучені в процес підтвердження, у всіх відповідних секторах;
 - пропагуються інструменти з підвищення прозорості з метою сприяти документуванню результатів навчання;
 - між механізмами підтвердження та кредитними системами формальної освіти й навчання мають існувати синергетичні зв'язки.

До розроблення систем підтвердження результатів неформального та інформального навчання мають долучатися всі важливі зацікавлені сторони, включно з роботодавцями, профспілками, торговими, промисловими та ремісничими палатами, державними установами, що беруть участь у процесі визнання професійних кваліфікацій, службами зайнятості, молодіжними організаціями, молодіжними працівниками, закладами професійної освіти й навчання, організаціями громадянського суспільства.

Окрім Рекомендації щодо підтвердження результатів неформального та інформального навчання, ЄС також веде [Європейський реєстр підтвердження неформального та інформального навчання](#), у якому публікується тематичний аналіз поточних процесів у кожній країні. Цей Реєстр також допомагає відстежувати, як країни впроваджують Рекомендацію. Реєстр оприлюднено на вебсайті CEDEFOP. У зведеному звіті за 2018 рік було зроблено висновок про поступ у розробці стратегій щодо підтвердження, але зазвичай ці стратегії не є всеохоплюючими та не цілком реалізуються на практиці. На наступному етапі роботи, присвяченому втіленню підтвердження неформального та інформального навчання в реальність, необхідно врахувати контексти ринку праці, освіти й навчання, і громади в широкому сенсі: людям потрібен легкий доступ до можливостей щодо підтвердження в усіх цих середовищах.³⁵ Реєстр наразі оновлюється, і новий Реєстр планують оприлюднити наприкінці 2023 року. Деякі держави-члени ЄС набагато більше за інших просунулися в розробці інтегрованих систем підтвердження неформального та інформального навчання. Наприклад, НРК Франції на системній основі вимагає включення в усі кваліфікації, які входять у реєстр, траєкторій підтвердження результатів неформального та інформального навчання, і громадяни мають право на підтвердження своїх умінь.

Для сприяння впровадженню цих систем були написані [Європейські методичні рекомендації щодо підтвердження неформального та інформального навчання](#), які було [вперше опубліковано 2009 року](#) й [переглянуто 2015 року](#). Ці методичні рекомендації наразі знову переглядаються (публікацію заплановано на початок 2023 року) з тим, щоб врахувати останні зміни й напрацювання у державах-членах та включити елементи Порядку денного ЄС 2020 року щодо професійних умінь, у якому наголошується на важливості підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів після пандемії COVID-19, а також закладено підтримку цифрового та зеленого переходів. У рамках цих напрацювань і тенденцій більше уваги приділяється визнанню малих кваліфікацій, часткових кваліфікацій і мікрокваліфікацій, а також цифровій трансформації процесу сертифікації.

³⁵ [european_inventory_validation_2018_synthesis.pdf \(europa.eu\)](#)

Контекст підтвердження результатів неформального та інформального навчання в НРК України

Підтвердження неформального та інформального навчання в контексті освіти дорослих

Термін «підтвердження» в Україні використовується рідко. У офіційних документах превалює термін «визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти». Перша згадка про визнання неформального та інформального навчання фіксується у Законі «Про професійний розвиток працівників»³⁶ (2012), яким було введено поняття центрів визнання результатів неформального професійного навчання в структурі Державної служби зайнятості. Ці центри співпрацюють з постачальниками освітніх послуг, які мають ліцензію на підготовку кадрів за конкретними професіями (включно з навчальними центрами Державної служби зайнятості, закладами професійної освіти та підприємствами). За результатами процедури визнання видається документ, який підтверджує наявність конкретних професійних умінь. У законі «Про зайнятість населення» 2012 року встановлено, що безробітні мають право на оцінку своїх умінь. Невдовзі після ухвалення закону були прийняті відповідні нормативні акти для забезпечення його реалізації, зокрема Постанова³⁷ та накази, які визначали набір критеріїв для центрів оцінювання і перелік професій, за якими здійснюється оцінювання. У період з 2013 по 2014 роки, був здійснений перший пілотний проєкт з визнання результатів неформальної освіти для професії «Кухар», але система запрацювала лише у 2016 році. Спочатку було передбачено визнання результатів за трьома професіями, але на ділі система працювала лише для кухарів.

Більше ніж 600 кандидатів пройшли процес підтвердження результатів інформального навчання за професією «Кухар»³⁸. Хоч це число й не є надто великим, процедура підтвердження дуже позитивно вплинула на кандидатів і відкрила їм нові кар'єрні можливості. Існує три центри оцінювання: центри професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості в Одесі та Рівному і Вище професійне училище № 33 в м. Києві. За інформацією на вебсайті Вищого професійного училища

№ 33 в м. Києві, вартість оцінювання становить приблизно 80 євро³⁹. Як і у випадку з європейськими методичними рекомендаціями та Рекомендацією щодо підтвердження результатів неформального та інформального навчання, типовий порядок підтвердження складається з ідентифікації, документування, оцінювання та сертифікації відповідно до Методичних рекомендацій щодо процесу оцінювання та підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями. Успішні кандидати отримують свідоцтва, які підтверджують рівень умінь для професії «Кухар», охоплюючи розряди від 3 до 6. Свідоцтво визнається роботодавцями кандидатів. Ці рівні умінь (розряди) не слід плутати з рівнями НРК. Ця кваліфікація офіційно визнається державою, але залишається незрозумілим, чи можна її вважати формальною частиною української НРК, хоча вона і вважається професійною кваліфікацією, що базується на професійних стандартах. Ця система функціонує і досі, але очікується, що скоро її замінить система професійних кваліфікацій.

Професійні кваліфікації та кваліфікаційні центри

Закон України «Про освіту» 2017 року приділяє значну увагу освіті впродовж усього життя і містить кілька згадок визнання неформального та інформального навчання. У наступному розділі йтиметься про формальну освіту та освітні кваліфікації, але спершу ми розглянемо професійні кваліфікації. У законі йдеться про створення кваліфікаційних центрів, уповноважених оцінювати та визнавати результати навчання осіб з метою присвоєння професійних кваліфікацій, зокрема й результатів, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти (стаття 34). У квітні 2021 року Міністерство освіти і науки затвердило типове положення про кваліфікаційний центр як базовий нормативний документ державного рівня про підтвердження результатів, який визначає

³⁶ Закон № 4312 від 12 січня 2012 року

³⁷ Постанова КМУ № 340 від 15 травня 2013 року

³⁸ <https://www.dcz.gov.ua/storinka/pidtvordzhennya-neformalnogo-navchannya>

³⁹ Неформальне навчання — ВПУ 33. Вище професійне училище №33 м. Києва. Офіційний сайт. (vpu33.com.ua)

основні завдання та функції кваліфікаційних центрів. Кваліфікаційні центри відповідають за оцінювання та визнання результатів навчання, здобутих шляхом формального, неформального та інформального навчання, або за присвоєння і/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій, а також за визнання відповідних професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах. Професійні кваліфікації базуються на професійних стандартах. Продемонструвавши досягнення результатів навчання / компетентностей, передбачених певним професійним стандартом, особи можуть отримати відповідну професійну кваліфікацію. Іноді вони можуть продемонструвати лише певний рівень умінь і навичок або певну трудову функцію з тих, що передбачені професійним стандартом, і в такому випадку можуть отримати часткову кваліфікацію. Кваліфікаційний центр може підтверджувати часткове або повне визнання професійних кваліфікацій. У принципі, професійні кваліфікації можуть присвоюватися шляхом підтвердження результатів неформального або інформального навчання для всіх наявних професійних стандартів, за винятком регульованих професій.

Як правило, кваліфікаційні центри працюють у конкретній галузі. Центри можуть здійснювати свою діяльність як юридична особа або акредитований відокремлений підрозділ юридичної особи. Порядок акредитації кваліфікаційних центрів⁴⁰ було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України у вересні 2021 року. Згідно з цією Постановою, здійснювати акредитацію кваліфікаційних центрів уповноважене Національне агентство кваліфікацій. Першим кваліфікаційним центром, який був акредитований 12 липня 2022 року, стало Вище професійне училище № 33, яке ще до того було залучене до визнання результатів неформального та інформального навчання для кухарів. Діставши акредитацію, воно має право оцінювати й засвідчувати професійні кваліфікації за професіями «Кухар» і «Кухар-кондитер». Кваліфікаційні центри та професійні кваліфікації увійдуть у Реєстр кваліфікацій (затверджений у червні 2021 року). Реєстр міститиме інформацію про таке:

- освітні / професійні кваліфікації,
- професійні стандарти,
- кваліфікаційні центри,
- експертів з акредитації кваліфікаційних центрів,
- документи про професійні кваліфікації,
- заявки на розроблення професійних стандартів, слугуючи єдиною платформою для всіх діячів у сфері підтвердження.

Реєстр ще не функціонує повноцінно, але його поступово наповнюють.

Процедура оцінювання, визнання та присвоєння професійних кваліфікацій кваліфікаційними центрами складається з таких етапів:

- прийняття кваліфікаційним центром заяви про присвоєння/підтвердження професійної кваліфікації та інших документів, поданих здобувачем, стосовно набутих ним результатів навчання;
- співбесіда зі здобувачем стосовно набутих результатів навчання, знань з питань охорони праці з урахуванням професії;
- прийняття за результатами співбесіди рішення щодо можливості проведення процедури оцінювання;
- проведення процедури оцінювання;
- прийняття рішення за результатами процедури підтвердження та видача відповідного документа.

У тих випадках, коли професійні стандарти лежать в основі формальної освіти, нема потреби проводити процедуру оцінювання, визнання та присвоєння професійних кваліфікацій у

⁴⁰ Положення про акредитацію кваліфікаційних центрів, затвержене Постановою Кабінету Міністрів у вересні 2021 року.

кваліфікаційному центрі. У цих випадках випускники системи формальної освіти отримують відповідну освітню кваліфікацію.

Формальна освіта

З 2014 року заклади професійної освіти можуть скорочувати тривалість програм для громадян з урахуванням раніше набутих ними знань, умінь і компетентностей. Для порівняння набутих результатів навчання використовуються державні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти для конкретних професій або результати навчання типової освітньої програми або програм із конкретних предметів. Ця процедура називається «вхідний контроль».⁴¹ Її було впроваджено в намаганні зробити формальну П(ПТ)О привабливішою для підприємств і дорослих громадян, які прагнуть змінити профіль своєї професійної діяльності. Завдяки цій процедурі стають можливими скорочені програми навчання. Низка закладів освіти розробили свої процедури вхідного контролю, але на даний час немає централізованої системи моніторингу, яка дала б змогу відстежити вплив цього процесу.

Закон «Про освіту» 2017 року містить визначення неформальної та інформальної освіти. Ним також впроваджено юридичне право особи на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти, у системі формальної освіти (стаття 8), а також на оцінку результатів навчання, здобутих шляхом екстернатного навчання за певною освітньою програмою, та присудження освітніх кваліфікацій (стаття 9). Ці статті стосуються всіх форм формальної освіти, зокрема загальної (де це завжди було можливо) і вищої.

Заклади вищої освіти розробляють власні механізми визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформального або інформального навчання, у рамках своєї внутрішньої системи забезпечення якості, яка підлягає зовнішній оцінці. З 2019 року Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти під час процедури акредитації вивчає рішення, запропоновані різними закладами вищої освіти щодо включення підтвердження результатів неформального та інформального навчання у свою діяльність. У лютому 2022 року Міністерство освіти і науки України затвердило загальну рамку такого Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, звернувши увагу на різні аспекти, на які необхідно зважати⁴². Такі процедури має впровадити кожен заклад. Вони спрямовані на студентів, які хочуть вступити на певні освітні програми. Установлюється обмеження на визнання не більше ніж 25 % кредитів ЄКТС для відповідних програм.

Використання часткових кваліфікацій

Згідно з Законом «Про освіту» 2017 року, унаслідок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної або інформальної освіти, можуть присвоюватися часткові освітні та професійні кваліфікації⁴³. У випадку професійних кваліфікацій Закон встановлює, що часткова кваліфікація присвоюється, якщо особа набуває частину компетентностей, передбачених відповідним рівнем НРК, що визначений відповідним професійним стандартом, і така кваліфікація зазвичай базується на одній або кількох трудових функціях. У випадку професійної (професійно-технічної) освіти, частковою кваліфікацією може вважатися Свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, яке можна отримати після оцінки певних компетентностей, передбачених стандартом П(ПТ)О, замість проходження повної програми. У вищій освіті часткових кваліфікацій не передбачено.

Висновки

Підтвердження результатів неформального та інформального навчання має чітко визначене місце як в ЄРК, так і в українській НРК. Рамки є порівнянними. Європейські стандарти (Рекомендації щодо ЄРК і щодо підтвердження результатів неформального та інформального

⁴¹ Наказ МОН «Про затвердження Порядку проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, які приймаються на навчання за програмами перепідготовки або підвищення кваліфікації до професійно-технічних навчальних закладів» № 688 від 06.06.2014

⁴² Наказ МОН № 130 від 08.02.2022 «Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16.03.2022 за № 328/37664. <https://ips.ligazakon.net/document/RE37664?an=86>

⁴³ Див. статті 8 і 34 Закону України «Про освіту»

навчання) вже справили явний вплив як на законодавство, так і на застосовувані в Україні практики. Як і в багатьох державах-членах, в Україні є чітка стратегія щодо ширшого застосування підтвердження результатів неформального та інформального навчання, але ці механізми ще не діють в усіх секторах і на всіх рівнях української НРК.

Державна служба зайнятості здійснює визнання і підтвердження результатів неформального та інформального навчання за професією «Кухар» з 2016 року. Очікується, що акредитовані Національним агентством кваліфікацій кваліфікаційні центри будуть основними органами, що здійснюватимуть підтвердження результатів неформального та інформального навчання і присвоюватимуть професійні кваліфікації на основі професійних стандартів. Перший кваліфікаційний центр уже пройшов акредитацію і може працювати з урахуванням свого попереднього досвіду у сфері підтвердження результатів неформального та інформального навчання. У сфері формальної П(ПТ)О є певний досвід вхідного контролю, який можна було б краще відстежувати. Очікується, що більшість закладів вищої освіти розроблять свої процедури підтвердження результатів неформального та інформального навчання. Система підтвердження результатів неформального та інформального навчання розвиватиметься далі зі створенням додаткових кваліфікаційних центрів і впровадженням системи підтвердження в системі формальної освіти.

В умовах війни та пандемії COVID-19 процеси підтвердження результатів неформального та інформального навчання набувають дедалі більшого значення і даватимуть людям змогу рухатися вперед у своєму навчанні, кар'єрі та житті. Налагодження тісної співпраці між країнами, які входять у ЄРК, і Україною у сфері підтвердження результатів неформального та інформального навчання може сприяти обміну досвідом щодо введення в дію систем підтвердження й підтримки нових напрацювань, як-от використання мікрокваліфікацій, щодо яких Україна ініціювала пілотний проект з умінь і навичок у сфері відбудови.

6. Забезпечення якості

Упевненість у якості та рівні кваліфікацій є важливою для визнання навчання, а також для мобільності учнів / студентів і робітників як у межах, так і поза межами своїх секторів і країн. Країни відповідають за механізми забезпечення якості щодо кваліфікацій, які входять у їхні національні рамки або системи кваліфікацій.

Однак, очікується, що всі кваліфікації, яким присвоєно рівень ЄРК, відповідають загальним принципам забезпечення якості, але підходи можуть відрізнятися, залежно від типу кваліфікації: загальна освіта, професійна освіта й навчання, вища освіта, освіта дорослих. У випадку української Національної рамки кваліфікацій ціллю є продемонструвати, що система забезпечення якості НРК є порівнянною з системою забезпечення якості ЄРК.

Європейська рамка кваліфікації (ЄРК)

Забезпечення якості є засадничим принципом ЄРК. Воно вважається основою взаємної довіри між країнами та системами, що, своєю чергою, є визначальним чинником успіху в процесі зіставлення з ЄРК.

Забезпечення якості в контексті ЄРК має кілька складових.

1. Критерії зіставлення з ЄРК

Рекомендація щодо ЄРК передбачає, що держави-члени мають забезпечувати відповідність кваліфікацій із присвоєним рівнем ЄРК загальним принципам забезпечення якості, викладеним у Додатку IV, не зашкоджуючи при цьому національним принципам забезпечення якості, які застосовуються до національних кваліфікацій.

Згідно з двома критеріями зіставлення (5 і 6), зіставляючи свої НРК із ЄРК, країни мають показати, що їхні механізми забезпечення якості прив'язані до НРК і відповідають принципам забезпечення якості, викладеним у Додатку IV Рекомендації щодо ЄРК (критерій 5); і що звіт про зіставлення з ЄРК має містити письмову заяву відповідних національних органів із забезпечення якості на підтвердження того, що звіт відповідає національним механізмам, положенням і практикам щодо забезпечення якості.

2. Принципи забезпечення якості для кваліфікацій, що входять у національні рамки або системи кваліфікацій, що зіставлені з Європейською рамкою кваліфікацій (ЄРК): (Додаток IV)

ЄРК містить загальні принципи щодо забезпечення якості для кваліфікацій, що входять у національні рамки або системи кваліфікацій, зіставлені з ЄРК. Ці принципи повністю сумісні зі *Стандартами та рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та Європейською довідковою рамкою забезпечення якості професійної освіти й навчання*. Ці принципи охоплюють процеси забезпечення якості для таких цілей:

- розроблення кваліфікацій і застосування підходу на основі результатів навчання;
- вірогідна і надійна оцінка із застосуванням стандартів на базі результатів навчання як основи для сертифікації;
- безперервний зворотний зв'язок і вдосконалення, залучення відповідних зацікавлених сторін;
- узгоджені методи оцінювання, зокрема самооцінка та зовнішня оцінка;
- інтеграція забезпечення якості в системи управління національних органів, що присвоюють кваліфікації з рівнем ЄРК;
- використання чітких і вимірюваних цілей, стандартів і настанов;
- доступ до належних ресурсів;

- регулярна оцінка наявних зовнішніх органів і агентств, що здійснюють моніторинг, і проведення перевірок забезпечення якості;
- забезпечення доступності результатів оцінки онлайн.

3. Європейська рамка забезпечення якості професійної освіти й навчання (EQAVET)

Європейська рамка забезпечення якості професійної освіти й навчання (EQAVET) — це європейська еталонна рамка для забезпечення якості у сфері професійної освіти й навчання⁴⁴. Вона пропонує набір інструментів для національних систем забезпечення якості, як для первинної, так і для неперервної професійної освіти й навчання (ПОН). Вона охоплює професійну освіту й навчання в усіх освітніх середовищах (наприклад, на базі закладів освіти та на робочому місці, включно зі схемами учнівства) і всі типи навчання (наприклад, цифрове, очне або змішане), що надається як державними, так і приватними закладами. Вона також базується на низці орієнтовних дескрипторів і загальних індикаторів забезпечення якості у ПОН, що застосовуються як на рівні системи, так і на рівні закладу, залежно від системи, що існує в тій чи іншій країні⁴⁵.

Рамка EQAVET також сприяє європейському співробітництву у розробленні та вдосконаленні систем забезпечення якості в ПОН через мережу EQAVET, що являє собою спільноту практиків, яка об'єднує країни та соціальних партнерів. Її роботу підтримують наукові радники, CEDEFOP і Європейська Комісія.

4. Механізми забезпечення якості для підтвердження неформального та інформального навчання

Рекомендація Ради ЄС 2012 року щодо підтвердження неформального та інформального навчання⁴⁶ пропонує державам-членам впроваджувати прозорі заходи забезпечення якості відповідно до наявних рамок, які сприяють надійним і вірогідним методикам та інструментам оцінювання.

Забезпечення якості має ключове значення для встановлення зв'язку між НРК і підтвердженням. Більшість країн використовують (або мають намір використовувати) загальні механізми забезпечення якості, які вже запроваджені в їхніх системах освіти та НРК, що сигналізує про те, що підтвердження неформального та інформального навчання підлягає таким самим вимогам до якості, як і будь-який інший процес оцінювання та сертифікації. Лише невелика група країн дотримується підходу, який передбачає створення окремих механізмів забезпечення якості саме для процедур підтвердження результатів навчання.

Національна рамка кваліфікацій України

Подібно до ЄРК, українська система забезпечення якості кваліфікацій має механізми, які сприяють розробленню й затвердженню кваліфікацій, а також інструменти для забезпечення якості процесу навчання та присвоєння кваліфікацій в Україні. Сфери, що аналізуються в цьому розділі, збігаються і є порівнянними з відповідними сферами ЄРК.

• Забезпечення якості розроблення кваліфікацій

Кваліфікації, що входять в українську НРК, розробляються на основі освітніх або професійних стандартів. Органом, який відповідає за розроблення та затвердження освітніх стандартів, а також методики, що використовується для їх розроблення, є Міністерство освіти і науки України (МОН)⁴⁷. Освітні стандарти визначають вимоги для обов'язкових компетентностей і результатів навчання⁴⁸. Освітні програми розробляються на основі відповідних стандартів освіти.

⁴⁴ Рекомендація Ради ЄС щодо професійної освіти й навчання (ПОН) для сталої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості (2020) [EUR-Lex - 32020H1202\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁴⁵ [EUR-Lex - 32020H1202\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁴⁶ [EUR-Lex - 32012H1222\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁴⁷ Стаття 64 Закону «Про освіту»

⁴⁸ Стаття 32 Закону «Про освіту»

Під час експертизи стандартів вищої освіти перевіряється відповідність передбачених результатів навчання дескрипторам української НРК. Міністерство освіти і науки України вимагає проведення такої перевірки, перш ніж затверджувати стандарти освіти. Відповідність освітніх програм стандартам освіти підтверджується під час здійснення акредитації (у вищій освіті) або затвердження (у загальній і професійній освіті).

Професійні стандарти визначають вимоги, які відповідають професійним умінням робітників і використовуються під час розроблення професійних кваліфікацій, стандартів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти. Вони розробляються відповідними зацікавленими сторонами, надаються для широкого обговорення і затверджуються Міністерством економіки, тоді як Національне агентство кваліфікацій або спільний представницький орган роботодавців здійснюють нагляд за їх розробленням.⁴⁹ Після затвердження їх вносять у Реєстр кваліфікацій. Професійні стандарти потребують регулярного оновлення.

Врізка 1: Забезпечення якості розроблення кваліфікацій

Основними інструментами забезпечення якості розроблення кваліфікацій є освітні та професійні стандарти. Порядок розроблення стандартів включає залучення відповідних зацікавлених сторін і зовнішню експертизу. Освітні стандарти визначають мінімальні вимоги до освітніх кваліфікацій у частині обов'язкових компетентностей і результатів навчання. Професійні стандарти застосовуються для гарантування відповідності кваліфікацій потребам ринку праці. Існують методичні рекомендації з розроблення стандартів.

• Забезпечення якості навчання і присвоєння кваліфікацій

Процедури забезпечення якості освітнього процесу включають внутрішнє (у закладах освіти) і зовнішнє забезпечення якості, а також забезпечення якості діяльності органів, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти⁵⁰. Нижче наведено органи, що відповідають за зовнішнє забезпечення якості, та їхні основні функції.

- Міністерство освіти і науки України відповідає за ліцензування закладів освіти;
- Державна служба якості освіти відповідає за інституційний аудит, державний нагляд і моніторинг, видачу дозволів закладам професійної освіти та погодження їхніх програм, акредитацію програм фахової передвищої освіти, затвердження загальноосвітніх програм;
- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти відповідає за акредитацію програм вищої освіти;
- Національне агентство кваліфікацій відповідає за акредитацію кваліфікаційних центрів, які здійснюють незалежну оцінку професійних кваліфікацій, включно з підтвердженням результатів неформального та інформального навчання.

Врізка 2: Забезпечення якості навчання і присвоєння кваліфікацій

Процес навчання за освітніми кваліфікаціями включає як внутрішню систему забезпечення якості, так і зовнішнє оцінювання. Оцінювання та сертифікація входять до внутрішніх процесів забезпечення якості надавачів кваліфікацій і підлягають зовнішній оцінці та моніторингу з боку органів забезпечення якості.

Основні елементи національної системи забезпечення якості кваліфікацій, які входять у НРК

У сфері загальної освіти МОН розробляє типові освітні програми на основі державних стандартів середньої освіти⁵¹. Їх розроблення спирається на міжнародні рамки компетентностей, як-от [DigComp](#) і [EntreComp](#), які опосередковано пов'язані з ЄРК. Зокрема наголошується на набутті ключових компетентностей. Усі програми виражаються в результатах навчання, і загальноосвітні програми, окрім типових або тих, що базуються на типових, затверджуються Державною службою

⁴⁹ Порядок розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів [Про затвердження порядку розробл... | від 31.05.2017 № 373 \(rada.gov.ua\)](#)

⁵⁰ Стаття 41 Закону «Про освіту»

⁵¹ [Державні стандарти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

якості освіти⁵². Заклади загальної освіти ліцензуються регіональними органами влади у сфері освіти.

Програми професійної освіти ґрунтуються на державних стандартах П(ПТ)О і розробляються для конкретних професій з використанням професійних стандартів, якщо такі є⁵³, із залученням зацікавлених сторін. Стандарти затверджуються Міністерством освіти і науки після їх погодження Міністерством економіки та іншими органами державної влади в консультації зі спільним представницьким органом роботодавців на національному рівні. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти проходять атестацію за конкретними програмами, яку здійснює акредитаційна комісія Державної служби якості освіти, до якої входять представники МОН, інших державних установ, закладів освіти та соціальних партнерів.

Вводяться професійні кваліфікації, що присвоюються кваліфікаційними центрами. Вони розробляються на основі професійних стандартів⁵⁴ і присвоюються кваліфікаційними центрами за визначеною процедурою оцінювання⁵⁵. Національне агентство кваліфікацій здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів за конкретними професійними кваліфікаціями, що розробляються на основі професійних стандартів⁵⁶.

Оцінка результатів навчання є невід'ємною частиною систем забезпечення якості. В Україні результати навчання здебільшого оцінюються для повних кваліфікацій. Питання оцінки результатів навчання розкривається в стандартах вищої освіти⁵⁷ і пов'язаних із ними програмах. Для оцінки професійних кваліфікацій використовують професійні стандарти. Ця оцінка може також концентруватись на наборі компетентностей. У сфері загальної освіти результати навчання й орієнтири для оцінювання визначаються державними стандартами загальної середньої освіти. У формальній професійній освіті оцінюють лише повні програми, але можлива оцінка й часткових кваліфікацій, включно з тими, що призначені для перепідготовки або підвищення кваліфікацій.

У наведений нижче таблиці (сторінка 45) проілюстровано основні елементи національної системи забезпечення якості, що стосуються українських кваліфікацій, які входять в НРК.

Механізми забезпечення якості вищої освіти

Оскільки Україна є повноправним членом Болонського процесу, до її кваліфікацій вищої освіти застосовуються ті самі спільні механізми забезпечення якості, що і для країн ЄРК. Такими механізмами є:

1. Європейські стандарти та рекомендації (ESG) щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти

Європейські стандарти та рекомендації (ESG)⁵⁸ визначають основні засади забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Вони не лише описують внутрішнє і зовнішнє забезпечення якості, але також окреслюють принципи роботи агентств із забезпечення якості у вищій освіті. До того, у них наголошується на тому, що основну відповідальність за забезпечення якості несуть заклади вищої освіти. У них також наголошується на необхідності відображення в забезпеченні якості усього розмаїття систем, закладів, програм і студентів. Крім того, забезпечення якості має підтримувати культуру якості та враховувати потреби й очікування студентів, зацікавлених сторін і суспільства.

⁵²Стаття 67 Закону України «Про освіту».

⁵³ Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти [Про затвердження Державного ста... | від 20.10.2021 № 1077 \(rada.gov.ua\)](#);

⁵⁴Стаття 39 Закону України «Про освіту».

⁵⁵ Порядок присвоєння та підтвердження кваліфікації кваліфікаційними центрами [Про затвердження Порядку присвоє... | від 15.09.2021 № 956 \(rada.gov.ua\)](#)

⁵⁶ [Деякі питання акредитації кваліф... | від 22.09.2021 № 986 \(rada.gov.ua\)](#); ст. 38 Закону України «Про освіту»

⁵⁷ [Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти](#)

⁵⁸ Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). (2015) [ESG • ENQA](#)

Врізка 3: Оновлені ESG (2015)

Оновлені рекомендації містять такий стандарт:

«Кваліфікація, що присвоюється за результатами програми, має бути чітко зазначена та повідомлена; вона має належати до правильного рівня НРК для вищої освіти та, відповідно, рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти» (Стандарт 1.2).

2. Європейська асоціація забезпечення якості у вищій освіті (ENQA)

ENQA⁵⁹ була заснована у 2000 році. Її метою є обмін інформацією, досвідом і належними практиками у сфері забезпечення якості вищої освіти. Членами ENQA можуть стати агентства із забезпечення якості освіти з держав-членів Європейського простору вищої освіти, за умови дотримання стандартів і рекомендацій ESG. Незалежна перевірка такого дотримання проводиться щоп'ять років.

3. Європейський реєстр забезпечення якості (EQAR)

EQAR⁶⁰ було створено у 2008 році як реєстр тих агентств із забезпечення якості вищої освіти, які значною мірою відповідають вимогам ESG. Така відповідність підтверджується шляхом зовнішньої оцінки, яка здійснюється незалежними експертами. Основним завданням EQAR є надання громадськості чіткої та надійної інформації про наявні в Європі агентства із забезпечення якості. Дані реєстру доступні в Інтернеті безкоштовно.

EQAR сприяє прозорості країн Європейського простору вищої освіти разом із Базою результатів зовнішнього забезпечення якості (DEQAR⁶¹), яку було введено в дію 2018 року. В останній містяться заклади вищої освіти, які пройшли зовнішню процедуру контролю якості внесеним в EQAR агентством (на рівні закладу або програми) на предмет дотримання ESG.

Процеси забезпечення якості у вищій освіті України узгоджені з Європейськими стандартами та рекомендаціями ESG. Незалежне Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти⁶² запустило амбітну програму з акредитації. Розробляються та впроваджуються нові процеси акредитації програм, нові стандарти вищої освіти й нові освітні програми. Усі програми та їхні компоненти тепер виражаються в результатах навчання і мають бути узгоджені з результатами спеціальностей, що визначені в державних стандартах вищої освіти.

У 2020 році агентство приєдналося до Міжнародної мережі агентств із забезпечення якості вищої освіти (INQAANE) та стало афілійованим членом Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та повноправним членом Мережі агентств забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи (CEENQA). Україна також визнає сертифікати про акредитацію освітніх програм, видані іноземними агентствами із забезпечення якості вищої освіти, якщо такі агентства внесені в реєстр EQAR. Перелік відповідних закордонних агентств затверджено Кабінетом Міністрів України⁶³.

⁵⁹ [Головна • ENQA](#)

⁶⁰ [Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти - EQAR](#)

⁶¹ www.deqar.eu

⁶² [Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти \(naqa.gov.ua\)](http://naqa.gov.ua)

⁶³ [Постанова Кабінету Міністрів України № 554 від 10 липня 2019 року «Про затвердження переліку іноземних акредитаційних агентств та агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні» № 554-р від 10.07.2019 \(rada.gov.ua\)](#)

Таблиця про заходи із забезпечення якості українських кваліфікацій, включених у НРК

Заходи із забезпечення якості	Типи кваліфікацій				
	<i>Загальна середня освіта</i>	<i>Кваліфікації вищої освіти</i>	<i>Кваліфікації фахової передвищої освіти</i>	<i>Кваліфікації П(ПТ)О</i>	<i>Професійні кваліфікації</i>
Забезпечення якості розроблення кваліфікацій	Розроблення і затвердження державних стандартів загальної середньої освіти Розроблення і затвердження типових освітніх програм	Розроблення і затвердження стандартів вищої освіти (за спеціальностями) Акредитація програм вищої освіти	Розроблення і затвердження стандартів фахової передвищої освіти (за спеціальностями)	Розроблення і затвердження державних стандартів П(ПТ)О (за професіями)	Розроблення і затвердження професійних стандартів
Забезпечення якості процесу навчання за кваліфікаціями	Затвердження освітньої програми навчального закладу Державною службою якості освіти Ліцензування закладів загальної освіти	Ліцензування закладів вищої освіти Акредитація програм вищої освіти Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або іншим іноземним органом із забезпечення якості, схваленим Кабінетом Міністрів України	Ліцензування закладів фахової передвищої освіти Акредитація програм фахової передвищої освіти акредитаційною комісією Державної служби якості освіти	Ліцензування закладів П(ПТ)О Атестація закладів П(ПТ)О і їхніх програм акредитаційною комісією Державної служби якості освіти	Акредитація органів, що присвоюють професійні кваліфікації, (кваліфікаційних центрів) Національним агентством кваліфікацій

Висновки

В Україні забезпечення якості є одним з основних завдань НРК. Велика увага приділяється узгодженню стандартів із практиками Європейського Союзу, що тягне за собою відхід від підходу, побудованого навколо освітньої програми та орієнтованого на певну дисципліну, і впровадження модульного підходу на основі результатів навчання. Результати навчання відіграють важливу роль. Результати навчання в дескрипторах української НРК трансформуються у кваліфікації через стандарти освіти. Освітні кваліфікації сприяють освіті, що базується на компетентнісній основі, і включають ключові компетентності. Цей акцент на результатах навчання посилює відповідність стандартів актуальним потребам, процеси оцінювання, а також сприяє акредитації програм закладів освіти.

До країн ЄРК і України застосовуються спільні принципи забезпечення якості кваліфікацій, що входять у національну рамку: механізми забезпечення якості впливають на розроблення кваліфікацій і передбачають залучення відповідних зацікавлених сторін; у навчанні та оцінюванні застосовується підхід, заснований на результатах навчання. Якість кваліфікацій вищої освіти в країнах ЄРК і в Україні забезпечується на основі принципів ESG, і такі кваліфікації пов'язані з НРК. Діє система забезпечення якості кваліфікацій П(ПТ)О та загальної освіти, але її зв'язок з українською НРК не достатньо явний.

Професійні стандарти дедалі більше застосовуються для гарантування відповідності кваліфікацій актуальним потребам. Їх використовують для визначення стандартів професійної та вищої освіти, а кваліфікаційні центри відповідають за організацію незалежного оцінювання і присвоєння професійних кваліфікацій на основі професійних стандартів.

7. Визнання іноземних кваліфікацій

Визнання кваліфікацій — важливий аспект співпраці з третіми країнами, оскільки воно може сприяти міграції, трудовій мобільності, мобільності здобувачів освіти, віртуальному транскордонному співробітництву та інтеграції біженців. Це особливо важливо в контексті відносин між ЄС і Україною в умовах, коли 6,7 мільйона українців опинилися в державах-членах ЄС, рятуючись від війни. ЄС визначив прозорість умінь і кваліфікацій біженців пріоритетною сферою. Він доручив ЄФО створити ресурсний центр для підтримки людей, що тікають від війни в Україні, шляхом надання інформації про визнання їхніх кваліфікацій, можливості подальшого навчання та працевлаштування в ЄС, а також інформування держав-членів про українську систему освіти й кваліфікацій. Комісія опублікувала рекомендацію про професійне визнання (Рекомендація 2022/554, див. нижче) і разом із ЄФО забезпечила переклад українською мовою ключових європейських документів, такі як інструмент EU Skills для громадян третіх країн, електронний профіль EUROPASS та ESCO для сприяння прозорості кваліфікацій і професійних умінь громадян України. Ще однією ключовою складовою цього процесу є порівняння української НРК і ЄРК, оскільки воно дає змогу зрозуміти, як вони співвідносяться між собою.

У Рекомендації щодо ЄРК згадується про велику кількість надмірно кваліфікованих кадрів і недостатню працевлаштованість серед громадян третіх країн, а також вказується на необхідність покращення розуміння та справедливого визнання кваліфікацій, здобутих за межами Євросоюзу. Це і стало однією з головних причин для початку порівняння ЄРК з рамками кваліфікацій третіх країн. Рамки кваліфікацій і результати навчання полегшують порівняння кваліфікацій, і це може сприяти визнанню іноземних кваліфікацій.

Рекомендація щодо ЄРК описує «формальне визнання результатів навчання» як процес надання компетентним органом офіційного статусу здобутим результатам навчання з метою подальшого навчання або працевлаштування. Це може відбуватися у формі засвідчення кваліфікації сертифікатом; шляхом підтвердження неформального та інформального навчання або шляхом визнання еквівалентності, кредитів або звільнення від проходження частини курсу.

ЄРК і визнання кваліфікацій у Європі

Основні завдання Рекомендації ЄС — посилити прозорість і порівнянність кваліфікацій у європейському просторі. ЄРК може сприяти наявним практикам визнання завдяки зміцненню довіри, розуміння та порівнянності кваліфікацій, які ці практики привносять. Це може полегшити процес визнання кваліфікацій з метою навчання та роботи. ЄРК це насамперед інструмент прозорості; у Рекомендації щодо ЄРК термін «*визнання кваліфікацій*» згадується кілька разів, але в контексті підтримки процесу визнання. Використання ЄРК або зіставленої з ЄРК національної рамки з метою визнання кваліфікацій не входить у критерії зіставлення НРК з ЄРК.

Органи, долучені до процесу визнання академічних і професійних кваліфікацій, можуть використовувати ЄРК, НРК та інші інструменти підвищення прозорості, такі як механізми забезпечення якості, системи кредитів тощо, для підтримки практик визнання, оскільки вони зміцнюють довіру, сприяють розумінню та порівнянності кваліфікацій, спрощуючи процес їх визнання в цілях навчання та роботи. Рамки кваліфікацій та інші інструменти з підвищення прозорості можуть сприяти визнанню шляхом порівняння та поєднання кваліфікацій і результатів навчання, включаючи часткове визнання, визнання мікрокваліфікацій і пакетних пропозицій навчання.

ЄРК не передбачає автоматичного визнання. Рекомендація Європейської Комісії 2022/554⁶⁴ щодо визнання кваліфікацій для людей, які тікають від російського вторгнення в Україну, містить рекомендації та практичні поради для держав-членів із забезпечення швидкого, справедливого та гнучкого процесу визнання.

⁶⁴ [EUR-Lex - 32022H0554 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexuris/ui/entry.do?entryId=32022H0554)

Конвенція про визнання кваліфікацій, яка стосується вищої освіти в європейському регіоні, містить доповнювальний текст⁶⁵, що рекомендує застосовувати в якості інформаційних інструментів для підтримки практик щодо визнання кваліфікацій всеосяжні рамки кваліфікацій, такі як ЄРК і зіставлені з нею НРК. Конвенцією встановлено наведені нижче принципи.

- Рамки кваліфікацій є важливим інструментом із забезпечення прозорості та одержання інформації для визнання кваліфікацій вищої освіти та кваліфікацій, які надають доступ до вищої освіти.
- Що стосується навчання впродовж життя, рамки кваліфікацій можуть сприяти визнанню попереднього навчання.
- Рамки кваліфікацій можуть полегшувати визначення подібностей між іноземними кваліфікаціями та кваліфікаціями в межах системи освіти, у якій планується здійснювати визнання, незалежно від наявності суттєвих відмінностей між кваліфікаціями.
- Рамки кваліфікацій сприяють визнанню, особливо, коли їх пов'язано в прозорий спосіб, який полегшує порівняння.
- Розміщення кваліфікацій в НРК країни, що їх присвоює, а також їх положення відносно рівнів однієї чи кількох усеосяжних рамок дає важливу інформацію, яка полегшує процес визнання.

Рамки кваліфікацій слід використовувати при обміркуванні п'яти ключових елементів у процесі визнання: рівень, результати навчання, якість, навчальне навантаження і профіль. Для будь-якого визначеного рівня, як правило, компетентному органу з визнання кваліфікацій немає потреби додатково досліджувати рівень кваліфікації, якщо НРК зіставлено з ЄРК або вона пройшла самосертифікацію щодо відповідності Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Якщо потрібно більше інформації про рівень або результати навчання, таку інформацію можна знайти в додатку до диплома. Що стосується якості, необхідно встановити прозорий зв'язок між визнанням, рамками кваліфікацій і забезпеченням якості. Окрім результатів навчання, які лежать в основі оцінки кваліфікацій, компетентні органи з визнання можуть також керуватися в своїй оцінці навчальним навантаженням, яке зазвичай виражається в кредитах, які вказують на типове навантаження, що є необхідним для досягнення результатів навчання, пов'язаних із відповідною кваліфікацією. Оцінка професійних профілів на основі рамки кваліфікацій є складнішою.

Посібник Європейського простору визнання⁶⁶, який містить стандарти та рекомендації з усіх аспектів визнання іноземних кваліфікацій, намагається надати оцінювачам документів про освіту практичні інструменти, які стануть у пригоді в їх повсякденній роботі з визнання кваліфікацій. У цьому посібнику наголошується на необхідності розглядати іноземні кваліфікації в контексті їх національних систем, і тут корисним інструментом є НРК. Посібник називає рамки кваліфікацій інструментами, які дають змогу порівнювати кваліфікації на основі результатів навчання.

Робота з визнання кваліфікацій на рівні ЄС головним чином стосується кваліфікацій вищої освіти та кваліфікацій, які надають доступ до вищої освіти. Європейська співпраця з визнання кваліфікацій у сфері ПОН, освіти дорослих, а також мікрокваліфікацій і часткових кваліфікацій, розвинена не так сильно. Цифрові документи про освіту дають нові інструменти для процесів визнання.

Українська НРК і визнання

В Україні визнання іноземних формальних кваліфікацій базується на Лісабонській конвенції про визнання кваліфікацій та інших міжнародних документах. Україна уклала близько 20 двосторонніх договорів про визнання кваліфікацій. Визнання регулюється на основі процедур, передбачених для ступенів вищої освіти й документів про середню та середню професійну освіту.

Міністерство освіти і науки України відповідає за визнання через Центр ENIC і може ухвалювати рішення про визнання, які є чинними на всій території України. Заклади вищої освіти можуть також

⁶⁵ [DGIIEUHE 2012_14_Rev09_FINAL - LRC Supplementary Text on the Use of QFs ENGLISH.pdf \(enic-naric.net\)](#)

⁶⁶ [Європейський простір визнання — Посібник \(enic-naric.net\)](#)

ухвалювати рішення про визнання, але вони мають обов'язкову силу лише для конкретного закладу. Хоча рішення про визнання, які приймаються Міністерством освіти і науки, мають обов'язкову юридичну силу, заклади вищої освіти та роботодавці самі приймають рішення про допущення громадян до навчання або роботи. Галузеві міністерства відповідають за видачу ліцензій на провадження освітньої діяльності за програмами для регульованих професій, як-от, наприклад, Міністерство охорони здоров'я України у випадку медичних професій.

Існує централізована база даних рішень про визнання. Процеси визнання можуть стосуватися формальних кваліфікацій і періодів навчання за кордоном, засвідчених сертифікатом про формальну освіту. Для докторів філософії передбачено окрему процедуру. Для професійних кваліфікацій системи визнання поки що немає, але передбачено, що в майбутньому цим питанням займатимуться акредитовані кваліфікаційні центри. У випадку суттєвих відмінностей кваліфікація може бути визнана частково.

До війни кількість запитів на визнання збільшилася більше ніж у шість разів у період із 2016 по 2021 рік — з 4694 до 29 744. Більшість цих заявок опрацьовувалася Міністерством освіти і науки, але останніми роками зростала кількість запитів, якими займалися безпосередньо заклади вищої освіти. Цей факт відображає зростання популярності України як пункту призначення серед іноземних студентів, переважно з третіх країн, яке спостерігалось до війни.

Процес визнання включає встановлення справжності документа, статусу освітнього закладу, який його видав, і оцінювання певних елементів із метою визначення еквівалентних академічних або професійних прав. Рамка кваліфікацій і результати навчання відіграють свою роль в оцінці рівня, навчального навантаження, якості, профілю та результатів навчання кваліфікації відповідно до Посібника Європейського простору визнання. Для порівняння кваліфікацій можуть використовуватися НРК і всеосяжні рамки кваліфікацій. Завдяки цьому можна скоротити тривалість процесу визнання, особливо, якщо існує прив'язка до ЄРК.

НРК, як інструменти із забезпечення прозорості, дають змогу підтвердити рівень, результати навчання, а часто й тип кваліфікації. Також дуже корисними є бази даних закладів вищої освіти. Оцінка здійснюється безпосередньо через ЄРК і рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, оскільки НРК України ще не ув'язана з ЄРК.

З 2020 року існує електронна мережа UaReNet. Це платформа, яка заохочує до обміну інформацією між Міністерством освіти і науки, Центром ENIC і закладами вищої освіти. Фахівці Центру ENIC здійснюють навчання працівників відділів із визнання кваліфікацій у закладах вищої освіти з користування Посібником Європейського простору визнання. Український Центр ENIC взяв участь у зовнішній оцінці відповідно до Стандартів і рекомендацій щодо покращення процедур визнання центрів ENIC-NARIC⁶⁷.

Висновки

Визнання кваліфікацій є ключовим напрямом співпраці між ЄРК і українською НРК з огляду на величезну кількість людей, які втекли від війни з України до ЄС.

Рамки кваліфікацій сприяють визнанню, особливо якщо НРК пов'язані з всеосяжними рамками вищого рівня. Використання рамок кваліфікацій змінило спосіб, у який здійснюється визнання кваліфікацій. З того часу, як рамки кваліфікацій стали дієвими та взаємопов'язаними інструментами, їх стало можливо використовувати для полегшення порівняння кваліфікацій і скорочення процедур їх визнання.

Україна підписала Лісабонську конвенцію про визнання. Принципи, на яких ґрунтується визнання кваліфікацій з використанням національних і всеосяжних рамок вищого рівня, а також результатів навчання, є порівнянними з тими, що використовуються в країнах, які здійснили зіставлення своїх НРК із ЄРК.

Порівняння ЄРК з українською НРК і самосертифікація щодо відповідності української НРК критеріям та процедурам Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти створюють

⁶⁷ https://www.enic-naric.net/fileusers/9194_ENIC_NARIC_Networks_QA_System_Protocol_v08.19.pdf

зв'язки, які полегшують визнання кваліфікацій. Додаток до диплома і мережа центрів ENIC є додатковими інструментами, які сприяють вдосконаленню процесів визнання кваліфікацій. Україна може отримати додаткову вигоду від співпраці з ЄРК у нових сферах, як-от національні бази даних кваліфікацій і цифрових документів про освіту, цифровізація додатків до дипломів і визнання мікрокваліфікацій.

8. Структура і механізми управління

НРК вважаються такими, що діють, коли існують структури їх впровадження. Щоб бути дієвими, **сприяти партисипативному управлінню**, прозорому та відкритому доступу до інформації та ухвалення рішень, структури управління мають бути **інклюзивними**. Структури управління і залучення зацікавлених сторін сприяють появі відчуття спільної відповідальності за системи кваліфікацій та спільній роботі з їх створення. Належне врядування зміцнює взаємну довіру.

ЄРК

ЄРК регулюється Рекомендацією⁶⁸, яка не має юридично зобов'язуючої сили, але підтримує добровільні дії держав-членів ЄС щодо зміцнення співпраці. Рекомендація щодо ЄРК полегшує подальшу співпрацю між ними з метою підвищення прозорості та сприяння мобільності та навчанню протягом усього життя. Вона сприяє змінам шляхом підтримання та підкріплення реформ. Попри те, що Рекомендація щодо ЄРК не є юридично обов'язковою до виконання, її прийняття державами-членами ЄС відображає їх прихильність до використання ЄРК з метою зіставлення національних рамок або систем кваліфікацій і порівняння всіх типів і рівнів кваліфікацій у Європейському Союзі.

Нижче описано механізми управління, що передбачені ЄРК.

Дорадча група ЄРК (ДГ ЄРК)

Дорадча група ЄРК⁶⁹ — це центральна керівна група, яка відповідає за послідовне, узгоджене, прозоре та скоординоване впровадження ЄРК. До її складу входять представники 27 держав-членів ЄС, чотирьох країн Європейської асоціації вільної торгівлі (Норвегія, Ісландія, Швейцарія, Ліхтенштейн) і семи країн-кандидатів у члени ЄС (Албанія, Боснія і Герцеговина, Косово, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія і Туреччина), а також зацікавлених сторін у сфері зайнятості, освіти й навчання та інших стейкхолдерів європейського рівня, включно з соціальними партнерами, торгово-промисловими палатами, мережами закладів освіти, закладами освіти дорослих, громадськими організаціями, Радою Європи, що є важливим у зв'язку з Болонським процесом. Після надання Європейською Радою статусу держави-кандидата Україні 23 червня 2022 року, Україна має право стати членом ДГ ЄРК.

Європейська Комісія відіграє в роботі групи керівну роль, а технічну експертизу забезпечують CEDEFOP і ЄФО. Впровадження ЄРК підтримується шляхом експертних обговорень, порівнянь і розроблення методик і процесів. Вважається, що держава здійснила зіставлення своєї системи з ЄРК після того, як Дорадча група ЄРК визнала її звіт про зіставлення достатньо прозорим, а також за умови виконання всіх десяти критеріїв зіставлення з ЄРК. Дорадча група ЄРК також слугує платформою для імплементації рекомендації щодо підтвердження результатів неформального та інформального навчання⁷⁰.

При ДГ ЄРК створюються **проєктні команди** для розв'язання конкретних питань, наприклад, порівняння методик визначення рівня кваліфікацій, розроблення методологій для опису, використання та застосування результатів навчання, визначення рівня міжнародних кваліфікацій, розроблення настанов для поширення інформації про ЄРК, зазначення рівнів ЄРК в документах про кваліфікацію, порівняння з ЄРК національних і регіональних рамок кваліфікацій третіх країн тощо.

Для практичного обміну між країнами ЄРК організуються **заходи з обміну досвідом**, які дають змогу проводити глибші обговорення конкретних тем, які не можна розглянути в контексті засідань Дорадчої групи ЄРК.

⁶⁸ [EUR-Lex - 32017H0615\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁶⁹ [Реєстр експертних груп Комісії та інших подібних суб'єктів \(europa.eu\)](#)

⁷⁰ [EUR-Lex - 32012H1222\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Національні координаційні пункти ЄРК (НКП ЄРК)

Національні координаційні пункти на національному рівні допомагають органам влади своїх країн зіставляти НРК із ЄРК і робити ЄРК ближчою для громадян і організацій. НКП надають інформацію зацікавленим сторонам і супроводжують їх у тому, як національні кваліфікації через НРК співвідносяться з ЄРК, і вони забезпечують участь усіх відповідних зацікавлених сторін у зіставленні та використанні кваліфікацій на європейському рівні.

Українська НРК

Провідну політичну роль щодо НРК в Україні відіграють Міністерство освіти і науки та Міністерство економіки України. Ще два органи були створені спеціально для підтримки впровадження української НРК: Міжвідомча робоча група з питань розроблення та впровадження НРК і Національне агентство кваліфікацій.

Міжвідомча робоча група з питань розроблення та впровадження української НРК

Міжвідомчу робочу групу було створено у 2010 році для допомоги в координації розроблення НРК. Робоча група діяла до 2019 року й об'єднувала всіх основних зацікавлених сторін, залучених до розроблення та впровадження НРК в Україні. Робоча група складалася з представників усіх міністерств, що мають роль у сфері кваліфікацій, комітетів Верховної Ради з питань освіти та соціальної політики, соціальних партнерів, Торгово-промислової палати, Державної служби зайнятості, Державної служби статистики, науково-дослідних інститутів і громадських організацій. Вона відповідала за підготовку НРК і підтримку її впровадження, зокрема за забезпечення взаємодії та координації між зацікавленими сторонами та установами, підготовку рекомендацій щодо механізмів реалізації НРК, а також брала участь у розробленні законодавства⁷¹.

Національне агентство кваліфікацій (НАК)

Національне агентство кваліфікацій⁷² було вперше передбачене Законом України «Про освіту» у 2017 році⁷³. Його було створено 2019 року як тристоронній колегіальний орган із метою зміцнення співпраці у сфері кваліфікацій. Його співзасновниками виступили Міністерство освіти і науки, Міністерство економіки та Міністерство соціальної політики у співпраці з соціальними партнерами національного рівня. НАК є основним органом, який підтримує впровадження української НРК і розвиток системи професійних кваліфікацій.

Врізка 4: Завдання Національного агентства кваліфікацій⁷⁴

Національне агентство кваліфікацій:

- бере участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері кваліфікацій;
- здійснює координацію діяльності, забезпечує взаємодію та ефективність зацікавлених сторін у сфері кваліфікацій;
- здійснює супровід впровадження Національної рамки кваліфікацій із додержанням вимог Закону України «Про освіту»
- здійснює міжнародне співробітництво у сфері кваліфікацій, у тому числі з метою гармонізації Національної рамки кваліфікацій з аналогічними міжнародними документами;
- координує оцінку ефективності державної політики у сфері кваліфікацій;
- здійснює прогнозування потреб ринку праці у кваліфікаціях;
- здійснює супровід інформаційного забезпечення Національної системи кваліфікацій і Національної рамки кваліфікацій;

⁷¹ [Про утворення міжвідомчої робочої групи | від 29.12.2010 № 1225 \(rada.gov.ua\)](#)

⁷² [Головна \(nqa.gov.ua\)](#)

⁷³ [Про освіту | від 05.09.2017 № 2145-VIII \(rada.gov.ua\)](#)

⁷⁴ [Про освіту | від 05.09.2017 № 2145-VIII \(rada.gov.ua\)](#)

- створює і веде Реєстр кваліфікацій;
- розробляє проєкт порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів і подає його на затвердження Кабінету Міністрів України;
- реєструє професійні стандарти та забезпечує відкритий доступ до стандартів;
- координує розроблення професійних стандартів;
- бере участь у розробленні стандартів освіти;
- здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів;
- розробляє критерії та процедури визнання професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах;
- формує вимоги до процедур присвоєння професійних кваліфікацій і визнання результатів неформального та інформального навчання;
- взаємодіє з органами та установами забезпечення якості освіти;
- здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Висновки

Порівнюючи структури управління ЄРК і української НРК, ми бачимо, що вони обидві включають представників різних зацікавлених сторін і співпрацюють з іншими зацікавленими сторонами. Національне агентство кваліфікацій України є відносно молодого установою, й оцінка його ефективності ще не здійснювалася, тоді як на рівні ЄС ДГ ЄРК і мережа національних координаційних пунктів (НКП) працюють довший час (з 2009 року). Попри те, що кожна рамка має свою сферу охоплення, їхні структури управління значною мірою подібні. Обидві структури є інклюзивними та партисипативними.

9. Комунікація, помітність, прозорість, доступ до інформації

Донесення інформації про рамки кваліфікацій кінцевим користувачам і зацікавленим сторонам відіграє важливу роль для тих рамок, які функціонують. Рамки кваліфікацій функціонують тоді, коли наявні основні методи й інструменти роботи, як-от бази даних і комунікаційні стратегії. Кінцевим користувачам доноситься інформація про рамки кваліфікацій і пов'язані з ними послуги, рамки кваліфікацій слугують орієнтиром для використання результатів навчання і постійного перегляду й оновлення кваліфікацій. В цілому, рамки кваліфікацій поступово відіграють роль у підвищенні прозорості й порівнянності кваліфікацій на національному та міжнародному рівні.

Комунікація, помітність, прозорість, доступ до інформації в контексті ЄРК

Рекомендація Ради ЄС щодо ЄРК визначає дії, пов'язані з підвищенням обізнаності й донесенням інформації про додану цінність НРК і ЄРК, і чітко визнає комунікацію ключовим елементом майбутнього успіху НРК і ЄРК⁷⁵.

Врізка 5: Ключові елементи комунікації про ЄРК⁷⁶

- *Цільові групи:* кінцеві користувачі (фізичні особи/громадяни), роботодавці, освітні та навчальні заклади, органи з визнання кваліфікацій, розробники політики.
- *Залучені суб'єкти:* національні органи влади, Національні координаційні пункти ЄРК і Європейська Комісія є основними суб'єктами, відповідальними за комунікаційні заходи у зв'язку з ЄРК. Такі суб'єкти, як CEDEFOP, ЄФО та інші зацікавлені сторони теж відіграють роль у поширенні інформації.
- *Сфера охоплення комунікаційних заходів:* сфера охоплення є широкою і включає заходи з підвищення обізнаності різних цільових груп на національному рівні та на рівні ЄС із використанням різних каналів комунікації, підвищення і поліпшення доступної інформації (наприклад, шляхом зазначення рівнів в документах і в реєстрах), обмін досвідом і розбудова спільноти на рівні держави, регіону та ЄС.

У 2020 році Європейська Комісія посилила інформування про НРК та ЄРК шляхом упровадження платформи Europass і поліпшення її зв'язків із вебсайтами CEDEFOP⁷⁷ і ЄФО⁷⁸, а також, у 2018—2019 роках, шляхом підготовки та перекладу інфографіки, листівок, брошури та відео про ЄРК.

Окрім традиційних засобів, такі як брошури і подібне, до широких верств населення інформація дедалі частіше надходить через вебсайти НРК (включаючи реєстри та бази даних кваліфікацій) і різні канали в соціальних мережах. НРК відіграють головну роль у координації дій зацікавлених сторін і розробленні всеосяжних комунікаційних стратегій на національному рівні. Тридцять три країни вказують рівні ЄРК у своїх сертифікатах, дипломах і додатках до них, і 23 — у своїх базах даних або реєстрах кваліфікацій; 18 країн публікують кваліфікації на платформі Europass.

Платформа Europass⁷⁹

Europass⁸⁰ — це європейська онлайн-платформа з інформацією про ЄРК. З-поміж іншого, на ній міститься інформація про кваліфікації та рамки кваліфікацій, а також про можливості щодо навчання; ця платформа поєднує онлайн-інструменти й актуальну інформацію з метою

⁷⁵ Рекомендація Ради ЄС щодо ЄРК, травень 2017 року:

- пропонує країнам включати посилання на рівень ЄРК у документи і/або реєстри кваліфікацій, забезпечувати загальнодоступність результатів зіставлення, заохочувати відповідні зацікавлені сторони до використання ЄРК.
- визначає ключове завдання НКП ЄРК як надання підтримки національним органам у наближенні ЄРК до громадян і організацій.
- рекомендує Комісії, у співпраці з державами-членами та зацікавленими сторонами, що представлені в Дорадчій групі ЄРК, розробити методичні рекомендації щодо комунікації про ЄРК.

⁷⁶ Примітка АГ 48-4. Примітка про комунікацію, 58-е засідання Дорадчої групи ЄРК, 28 листопада 2018 року.

⁷⁷ [Онлайн-інструмент Національних рамок кваліфікацій \(НРК\) | CEDEFOP \(europa.eu\)](#)

⁷⁸ [Кваліфікації | ЄФО \(europa.eu\)](#) і [Блог групи | Open Space \(europa.eu\)](#)

⁷⁹ [Головна | Europass](#)

⁸⁰ [Рішення \(ЄС\) 2018/646 Європейського Парламенту і Ради від 18 квітня 2018 року про спільну систему з надання поліпшених послуг у сфері професійних умінь і кваліфікацій \(Europass\) і про скасування Рішення № 2241/2004/ЄС](#)

допомогти кінцевим користувачам краще доносити й презентувати свої професійні вміння та кваліфікації, а також порівнювати кваліфікації.

На платформі Europass міститься така пов'язана з ЄРК інформація:

- загальне представлення ЄРК і залучених у процес зіставлення зацікавлених сторін;⁸¹
- інформація про національні рамки кваліфікацій, включно з контактними даними НКП ЄРК і звітами про зіставлення з ЄРК, національні реєстри та бази кваліфікацій;⁸²
- інструмент для порівняння, який демонструє, як національні рамки кваліфікацій співвідносяться одна з одною;⁸³
- інформація про використання результатів навчання і дескрипторів рівнів;⁸⁴
- національні звіти про зіставлення.⁸⁵

Взаємосумісність Europass має сприяти обміну резюме і профілями, інформацією про вакансії та можливості щодо навчання, кваліфікації, в тому числі цифрові документи про освіту. Що стосується інформації про можливості навчання та кваліфікації, платформа дає змогу шукати курси й кваліфікації з усіх країн, які надали таку інформацію⁸⁶. На додаток, платформа Europass містить відомості, що стосуються підтвердження неформального та інформального навчання⁸⁷, відповідні послуги ЄС, нормативну інформацію, а також посилання на ресурси, пов'язані з визнанням умінь і кваліфікацій.⁸⁸

Українська НРК

В Україні за інформування громадськості про НРК відповідає головним чином **Національне агентство кваліфікацій (НАК)**⁸⁹. Вебсайт НАК⁹⁰ містить розділи з інформацією про національну систему кваліфікацій, ресурси, посилання на корисні джерела інформації, пов'язане законодавство, ключові документи та публікації. Агентство веде реєстр кваліфікацій⁹¹, який містить інформацію про:

- професійні та освітні кваліфікації та кваліфікаційні центри;
- професійні стандарти;
- присвоєні громадянам професійні кваліфікації (документи про освіту).⁹²

Наразі реєстр ще не наповнено повністю, і він переважно містить інформацію про професійні стандарти.

Врізка 6: Донесення інформації про НРК

Інформація про НРК в Україні доноситься за допомогою таких каналів:

- офіційні вебсайти (НАК, Міністерство освіти і науки України, Центр ENIC, заклади освіти, інші зацікавлені організації);
- соціальні мережі (наприклад, сторінка НАК та інших зацікавлених організацій у Facebook);
- організація конференцій, форумів, круглих столів (НАК, зацікавлені заклади освіти, інші організації);

⁸¹ [Європейська рамка кваліфікації \(ЄРК\) | Europass](#)

⁸² [Національні рамки кваліфікацій \(НРК\) | Europass](#)

⁸³ [Пошук і порівняння рамок кваліфікацій | Europass](#)

⁸⁴ [Опис восьми рівнів ЄРК | Europass](#)

⁸⁵ [Звіти про зіставлення з ЄРК | Europass](#)

⁸⁶ [Курси | Europass](#)

⁸⁷ [Підтвердження неформального та інформального навчання | Europass](#)

⁸⁸ [Визнання умінь і кваліфікацій | Europass](#)

⁸⁹ Відповідно до українського законодавства (Закон України «Про освіту», [стаття 38](#))

⁹⁰ [Головна \(nqa.gov.ua\)](#)

⁹¹ [Реєстр кваліфікацій \(nqa.gov.ua\)](#)

⁹² [Постанова Кабінету Міністрів № 620 від 16 червня 2021 року](#)

- візуальні матеріали та презентації (Міністерство освіти і науки України, Центр ENIC);
- зазначення рівня НРК в додатках до дипломів.

Вебсайт Міністерства освіти і науки надає інформацію про впровадження української НРК, зокрема візуальні матеріали, що представляють НРК, аналітично-інформаційні матеріали, відомості про галузеві ради, відповідне законодавство та звіти. Також міністерство веде онлайн-репозитарії освітніх стандартів:

- державні стандарти загальної середньої освіти⁹³
- стандарти П(ПТ)О⁹⁴
- стандарти фахової передвищої освіти⁹⁵
- стандарти вищої освіти⁹⁶

Єдина державна електронна база з питань освіти (ЄДЕБО)⁹⁷ містить реєстри закладів освіти, виданих документів про освіту, сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання, студентських квитків і сертифікатів педагогічних працівників. База даних дає змогу перевіряти видані документи про освіту.

Вебсайт **Центру ENIC**⁹⁸ містить візуальне представлення НРК⁹⁹ і опис української системи освіти¹⁰⁰. На ньому також розміщено інформацію про галузеве законодавство і викладено звіт про самосертифікацію НРК.

Додатки до дипломів в Україні відповідають європейському формату та містять інформацію про рівень НРК й відповідні рівні Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти¹⁰¹. Планується створення цифрового реєстру документів про освіту, який включатиме додатки до дипломів в електронному форматі. На додатках до свідоцтв про кваліфікацію рівень НРК не вказується.

НРК поки що не застосовується службами з профорієнтації та інформування щодо розвитку кар'єри.

Висновки

Порівняння як процес допомагає підвищувати прозорість кваліфікацій для громадян, роботодавців і закладів освіти. Воно також сприяє міжнародній мобільності, міграції та використанню ЄРК у різних країнах. Ці результати прямо пов'язані з ефективним донесенням ролі ЄРК та порівняння рамок кваліфікацій для кінцевих користувачів і зацікавлених сторін.

Інформація про обидві рамки кваліфікацій доступна в Інтернеті й активно поширюється. Однак характер інформації та комунікації змінюються завдяки цифровим технологіям, і нові системи надають персоналізованішу й точнішу інформацію про досягнення власника кваліфікації. У випадку ЄРК, нова платформа Europass пропагує використання ЄРК і даних про кваліфікації серед кінцевих користувачів і зацікавлених сторін, інтегруючи інформацію за допомогою інших інструментів, таких як Europass CV та Інфраструктура цифрових документів про освіту.¹⁰² В Україні доступно багато інформації, але реєстр кваліфікацій поки функціонує не повною мірою: його ще необхідно наповнити додатковою інформацією про кваліфікації. НРК поки що не застосовується у сфері професійної орієнтації.

⁹³ [Державні стандарти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

⁹⁴ [Освітні стандарти, навчальні плани та програми | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

⁹⁵ [Затверджені стандарти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

⁹⁶ [Затверджені стандарти вищої освіти | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#)

⁹⁷ [Реєстри | ЄДИНА ДЕРЖАВНА ЕЛЕКТРОННА БАЗА з питань ОСВІТИ \(edbo.gov.ua\)](#)

⁹⁸ [Головна \(enic.in.ua\)](#)

⁹⁹ [Національна рамка кваліфікацій \(enic.in.ua\)](#)

¹⁰⁰ [Система освіти України \(enic.in.ua\)](#)

¹⁰¹

¹⁰² [forma-dodatka-do-diploma-yevropeyskoho-zrazka.docx \(live.com\)](#)

¹⁰² [Що таке цифрові документи про освіту | Europass](#)

Зазначення рівнів ЄРК на кваліфікаціях є найвідчутнішою інформацією для кінцевих користувачів і роботодавців. Українські кваліфікації вищої освіти чітко співвіднесені з НРК, але інші типи кваліфікацій такого співвіднесення не мають.

Важко сказати, наскільки обидві рамки кваліфікацій відомі кінцевим користувачам. Це той аспект, у якому, імовірно, всі рамки кваліфікацій ще мають простір для покращення. ЄРК має тривалішу історію, ніж українська НРК, і зацікавлені сторони й кінцеві користувачі мали більше часу, щоб про неї довідатись. Поширення інформації про українські кваліфікації, НРК, і те, як вона співвідноситься з ЄРК, є дуже важливим у нинішній ситуації, коли мільйони українців рятуються від російської агресії в країнах Європейського Союзу.

10. Прозорість процесу

Процес порівняння — це діалог, у якому дві сторони працюють на досягнення спільного розуміння рамок одна одної. У випадку порівняння ЄРК і української НРК, учасниками з боку ЄС були представники Європейської Комісії, держав-членів із Дорадчої групи ЄРК, а також ЄФО. В українську команду входили представники Міністерства освіти і науки (відповідає за вищу освіту, освіту дорослих, професійну (професійно-технічну) і загальну освіту), Міністерства економіки, Національного агентства кваліфікацій, Національного інформаційного центру академічної мобільності ENIC Ukraine, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, університетів, обласних навчально-методичних центрів професійно-технічної освіти, соціальних партнерів (організацій роботодавців і профспілок), підприємств і громадських організацій. Діалог відбувався англійською та українською мовою, щоб забезпечити повноцінне залучення і доступ до процесу для всіх учасників.

Учасники працювали згідно з визначеною процедурою, що передбачала узгодження основних тем, визначення та запрошення до участі в процесі відповідних зацікавлених сторін і експертів, опрацювання ключових тем під час численних зустрічей. Для кожної теми на основі письмових джерел здійснювався збір потрібної інформації, яка перекладалася і презентувалася в робочих документах, після чого ці робочі документи обговорювалися та доопрацьовувалися. Між пленарними засіданнями було організовано декілька глибоких експертних обговорень для докладного вивчення тем. До участі в обговореннях запрошували відповідні зацікавлені сторони, щоб їхня позиція з певних питань могла бути почутою. Ці обговорення стосувалися питань, які було необхідно прояснити, тоді як пленарні засідання були присвячені пошуку згоди щодо того, якою мірою дві рамки є порівнянними в розрізі тієї чи іншої теми. За результатами кожного засідання складалися протоколи, а проекти робочих документів із викладом ключових питань доопрацьовувалися колективно.

Одним зі складних питань, які розглядалися в рамках цього порівняння, було з'ясування ролі та статусу професійних кваліфікацій. Закон України «Про освіту» 2017 року розрізняє освітні кваліфікації, що присвоюються закладами формальної освіти (як і в усіх країнах ЄРК), і професійні кваліфікації, які стосуються трудових функцій. Останні існують у деяких державах-членах, але не в усіх. Одним із найскладніших аспектів порівняння було з'ясувати роль професійних кваліфікацій, особливо з огляду на те, що система ще не є цілком функціональною. Крім того, довелося докласти значних зусиль для того, щоб зрозуміти, як професійні стандарти й професійні кваліфікації пов'язуються з НРК. Поки тривало порівняння, були ухвалені нові нормативні акти про визначення рівня професійних кваліфікацій за НРК і використання кваліфікаційних центрів для прояснення ролі професійних кваліфікацій.

Оскільки процес був націлений на пошук спільної позиції щодо порівняння рамок на основі діалогу, у ньому не передбачалася участь зовнішніх експертів. Однак, з огляду на те, що ціллю цієї роботи була прозорість, усі учасники діяли як критичні друзі. Таким чином, прозорість була забезпечена завдяки участі великої групи зацікавлених сторін.

Результати процесу задокументовані в спільному звіті, складеному з наміром забезпечити прозорість шляхом систематичного розгляду різних тем із позицій як ЄС, так і України, роз'яснення відмінних контекстів і надання документальних підтверджень, поглядів і висновків у взаємодії учасників. Проект звіту було складено спільними зусиллями української команди та команди ЄС.

У червні 2022 року учасники від України та ЄС презентували свої досягнення на засіданні Дорадчої групи ЄРК. У жовтні проект звіту був представлений Дорадчій групі ЄРК для надання коментарів. Учасники доклали всіх зусиль для забезпечення максимальної прозорості й доступності процесу для всіх залучених.

Висновки та наступні кроки

Метою порівняння української НРК із ЄРК було з'ясувати, наскільки між двома рамками можливо встановити зв'язки. Цей процес відрізняється від зіставлення з ЄРК, коли країна має продемонструвати, наскільки вона відповідає критеріям зіставлення. Порівняння базується на відкритому діалозі, спільній оцінці того, чи є різні аспекти обох рамок порівнянними, достатньо розвиненими й впровадженими для того, щоб таке порівняння мало сенс. Порівняння базувалося на десяти основних темах.

Діалог у процесі порівняння доводить, що рамки є порівнянними й між ними можна прокласти зв'язки. Ці зв'язки можна ще більше зміцнити за допомогою Спільного плану дій, який буде оприлюднено на пізнішому етапі й у якому будуть розкриті напрями, які потрібно вдосконалювати.

Участь України в Дорадчій групі ЄРК дасть унікальну можливість опрацювати багато з цих питань, хоча деякі з них вимагатимуть спеціалізованої роботи.

Порівняння ЄРК та української НРК допомогло покращити розуміння української рамки кваліфікацій, процесів, що стоять за нею, і можливості її порівняння з ЄРК.

- Подібність завдань і сфери застосування

Завдання обох рамок дуже схожі. Основна увага в них приділяється питанням навчання впродовж життя, підтвердження результатів неформального та інформального навчання, особистісному розвитку, мобільності, можливості до працевлаштування й пропагуванню результатів навчання як підходу. Україна хотіла б якнайтісніше пов'язати свою НРК із ЄРК, особливо на тлі війни, яка змусила мільйони українців шукати притулку в Європейському Союзі.

Обидві рамки є всеосяжними й охоплюють кваліфікації всіх рівнів і всіх підсекторів системи освіти та навчання. Українська НРК включає освітні та професійні кваліфікації, а також повні й часткові. Є деякі сфери, у яких НРК функціонує ще не повністю. Вона є досить розвинутою у сфері вищої освіти, а в професійній та загальній освіті прогрес її впровадження повільніший. Оцінювання і сертифікація професійних кваліфікацій у кваліфікаційних центрах розпочалися лише недавно і, як очікується, мають прискоритися.

- Пов'язані функції для рівнів і результатів навчання

Як ЄРК, так і українська НРК мають по вісім рівнів, що базуються на результатах навчання, складність яких зростає з кожним рівнем. Дескриптори рівнів у ЄРК і в українській НРК охоплюють робочі й навчальні ситуації, незалежно від обставин навчання (формальне, неформальне або інформальне). Концепції результатів навчання і дескрипторів рівнів є порівнянними. Українські дескриптори рівнів більш деталізовані, ніж дескриптори ЄРК. Результати навчання відіграють центральну роль у ЄРК і НРК України. Розуміння результатів навчання та їхньої ролі у визначенні дескрипторів рівнів, у кваліфікаціях і програмах, а також їх використання в оцінюванні та навчанні дуже схоже на розуміння і використання в інших європейських країнах, що є учасницями ЄРК. В Україні дескриптори рівнів іноді використовуються прямо, а іноді — опосередковано.

- Сприяння підтвердженню результатів неформального та інформального навчання і визнанню іноземних кваліфікацій

Як ЄРК, так і українська НРК сприяють визнанню результатів навчання, досягнутих у різних середовищах, таким чином поєднуючи формальне, неформальне та інформальне навчання. Підтвердження результатів неформального та інформального навчання має чітко визначене місце як в ЄРК, так і в українській НРК. Як і в багатьох державах-членах, в Україні механізми підтвердження результатів неформального та інформального навчання ще не діють в усіх секторах і на всіх рівнях НРК, але існує чітка стратегія, яка передбачає ширше застосування такого підтвердження. В умовах війни та пандемії COVID-19 процеси підтвердження результатів неформального та інформального навчання набувають дедалі більшого значення і даватимуть людям змогу рухатися вперед у своєму навчанні, кар'єрі та житті.

Рамки кваліфікацій сприяють визнанню, особливо якщо НРК можна пов'язати з усеосяжними рамками наддержавного рівня. Як тільки рамки кваліфікацій стають функціональними та пов'язаними, їх можна використовувати для полегшення порівняння кваліфікацій і скорочення процедур визнання. Порівняння ЄРК з українською НРК і самосертифікація щодо відповідності української НРК критеріям і процедурам Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти створюють зв'язки, які полегшують визнання кваліфікацій. Визнання кваліфікацій є ключовим напрямом співпраці між ЄРК і українською НРК з огляду на величезну кількість українців, які рятуються від війни у ЄС.

Україна підписала Лісабонську конвенцію про визнання. Принципи, на яких ґрунтується визнання кваліфікацій з використанням національної рамки кваліфікацій, всеосяжних рамок, а також результатів навчання, є порівнянними з тими, що використовуються в країнах, які здійснили зіставлення своїх НРК із ЄРК. Додаток до диплома та мережа центрів ENIC є додатковими інструментами, які сприяють вдосконаленню процесів визнання кваліфікацій.

- Сильний акцент на забезпеченні якості

Очевидно, що європейські стандарти й рекомендації щодо ЄРК і підтвердження результатів неформального та інформального навчання вплинули на українське законодавство і практики. Системи підтвердження, забезпечення якості та визнання базуються на результатах навчання та рамках кваліфікацій. В Україні кваліфікації та програми не лише розробляються з орієнтацією на дескриптори рівнів і результати навчання, що використовуються в контексті підтвердження і кредитних систем, вони також спираються на європейські рамки ключових компетентностей і є опосередковано пов'язаними з ЄРК, що створює ще один, незапланований зв'язок із ЄРК.

Спільні принципи забезпечення якості кваліфікацій, що входять у НРК, використовуються як в країнах ЄРК, так і в Україні. Механізми забезпечення якості впливають на розроблення кваліфікацій і передбачають залучення відповідних зацікавлених сторін, а також застосування підходу на основі результатів навчання в освітньому процесі та оцінюванні. В Україні забезпечення якості є одним з основних завдань НРК. Результати навчання відіграють важливу роль у забезпеченні якості. Дескриптори рівнів впливають на результати навчання, що пов'язані з кваліфікаціями через державні освітні стандарти. Акцент на результатах навчання посилює відповідність освіти й навчання, процеси оцінювання та акредитацію програм закладів освіти. Якість кваліфікацій вищої освіти забезпечується на основі принципів Європейських стандартів і рекомендацій ESG, і такі кваліфікації пов'язані з НРК. Професійні стандарти дедалі більше застосовуються для гарантування відповідності кваліфікацій актуальним потребам. Їх використовують для визначення стандартів професійної та вищої освіти, а кваліфікаційні центри відповідають за організацію незалежного оцінювання і присвоєння професійних кваліфікацій на основі професійних стандартів.

- Інклюзивні структури управління

Порівнюючи структури управління ЄРК і української НРК, ми бачимо, що вони обидві включають представників від різних груп зацікавлених сторін, і обидві співпрацюють з іншими їх групами. Таким чином, зацікавлені особи беруть активну участь у впровадженні як ЄРК, так і української НРК, і обидві рамки мають чіткі інституційні механізми для цього, а також є інклюзивними та партисипативними. Хоча дві рамки мають різну сферу застосування, їхні структури управління є значною мірою порівнянними.

- Зростання важливості інформації та комунікації з зацікавленими сторонами й кінцевими користувачами в Інтернеті

Що стосується комунікації, то цифрові технології трансформують характер цієї сфери. Нові системи надають більш персоналізовану й точну інформацію про досягнення власника кваліфікації. ЄРК і українська НРК можуть скористатися нещодавніми досягненнями у сфері комунікацій, щоб дати кінцевим користувачам змогу користуватися рамками повною мірою. Дійсно, поширення інформації про українські кваліфікації, НРК, і те, як вона співвідноситься з ЄРК, є дуже важливим у нинішньому контексті, коли мільйони українців рятуються від російської агресії в країнах Європейського Союзу. Інформація про обидві рамки кваліфікацій доступна в Інтернеті й активно поширюється.

Рекомендації щодо посилення української НРК і зміцнення її зв'язку з ЄРК

1. Зв'язок між дескрипторами рівнів і результатами навчання кваліфікацій можна додатково посилити у сфері П(ПТ)О, загальної освіти й наявних професійних кваліфікацій.
2. Зазначення рівнів ЄРК у зв'язку з кваліфікаціями є найвідчутнішою інформацією для кінцевих користувачів і роботодавців. Українські кваліфікації вищої освіти чітко співвіднесені з НРК, але інші типи кваліфікацій такого співвіднесення не мають.
3. Кваліфікації у професійній (професійно-технічній) освіті могли б виграти від упровадження додатків до дипломів / свідоцтв і застосування принципу коротших описів результатів навчання.
4. Підтвердження результатів неформального та інформального навчання в Україні розширюється на інші типи кваліфікацій у структурі НРК. Налагодження тісної співпраці між країнами, які входять у ЄРК, і Україною у сфері підтвердження результатів неформального та інформального навчання може сприяти плідному й ефективному обміну досвідом щодо введення в дію систем підтвердження й підтримки нових розробок, як-от використання мікрокваліфікацій.
5. Система забезпечення якості кваліфікацій П(ПТ)О та загальної освіти існує, але її зв'язок з НРК потрібно зробити більш явним.
6. В Україні реєстр кваліфікацій функціонує поки не повною мірою: його ще необхідно наповнювати додатковою інформацією про кваліфікації.
7. Варто розвивати використання НРК для підтримки професійної орієнтації.

Наступні кроки, включно зі Спільним планом

- ЄС і Україна спільно поширюють результати порівняння

Європейська Комісія, органи української влади (Міністерство освіти, Національне агентство кваліфікацій, український центр ENIC, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти), держави-члени ЄС, Мережа ENIC-NARIC, ЄФО і CEDEFOP активно просуватимуть результати цього порівняльного аналізу з метою сприяння прозорості й порівнянності кваліфікацій України та зони ЄРК. Це також сприятиме взаємному визнанню кваліфікацій.

- Україна бере на себе зобов'язання держави-кандидата за підтримки ЄС

У червні 2022 року Україна стала державою-кандидатом на вступ до ЄС і завдяки цьому долучилася до Дорадчої групи ЄРК. Це означає, що вона повною мірою буде залучена до заходів з упровадження ЄРК, що, зокрема, дає можливість брати участь у проєктних командах ДГ ЄРК, заходах ЄРК із взаємонавчання, а також отримувати фінансування ЄС на діяльність національних координаційних пунктів ЄРК через програму Erasmus+. Ще один наслідок полягає в тому, що відтепер Україна може почати готуватися до зіставлення української НРК з ЄРК. Тісний зв'язок із Рекомендацією щодо ЄРК має Рекомендація Ради ЄС від 20 грудня 2012 року про підтвердження результатів неформального та інформального навчання, яка закликає до створення механізмів підтвердження результатів навчання, здобутих шляхом неформального та інформального навчання. До числа інших рекомендацій Ради ЄС, до виконання яких тепер може приєднатися Україна, належать, зокрема, рекомендація про мікрокваліфікації, Рекомендація Ради ЄС щодо професійної освіти й навчання, а також наявні механізми у сфері освіти дорослих. У контексті розширення Євросоюзу Україну нещодавно запросили долучитися до Дорадчої групи Eurpass і Дорадчого комітету з питань професійного навчання.

Комісія і відповідні агенції ЄС (такі як ЄФО) надаватимуть Україні підтримку у виконанні її обов'язків.

- Розроблення і впровадження ЄС і Україною Спільного плану дій

На наступному етапі ЄС і Україна узгодять Спільний план дій, який має стосуватися різних рекомендацій щодо зміцнення зв'язків НРК України з ЄРК, як зазначено вище.

Деякі з них можна опрацьовувати спільно в рамках ДГ ЄРК і заходів із взаємонавчання, а інші потребуватимуть окремих заходів.

Україна може отримати додаткову вигоду від співпраці в рамках ДГ ЄРК у нових сферах, як-от національні бази кваліфікацій і цифрових документів про освіту, цифровізація додатків до дипломів та визнання мікрокваліфікацій — сфера, у якій Україна нещодавно ініціювала пілотний проект, який стосується умінь і навичок для відбудови країни.

ДОДАТКИ

СХВАЛЕНО

рішенням колегії Міністерства
освіти і науки України

від 02.12.2021 протокол
№ _____

ЗВІТ ПРО САМОСЕРТИФІКАЦІЮ

**щодо відповідності
Національної рамки кваліфікацій
критеріям та процедурам
Рамки кваліфікацій Європейського простору
вищої освіти**

**Підготовлений робочою
групою згідно із Наказом
МОН № 1554 від 24.12.2020**

КИЇВ - 2021

ВСТУП

Загальноєвропейський процес реформування національних освітянських систем з метою створення Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що відомий сьогодні як Болонський процес, нещодавно відзначив 20-ліття свого розвитку. Він був формально започаткований міністрами освіти 29 європейських країн у червні 1999 р. у Болоньї під час святкування 900-річчя найстарішого університету Європи. В ухваленій міністрами Болонській Декларації сформульовано основну мету процесу – підвищити якість та конкурентоспроможність європейської освіти на підставі збереження національних освітянських надбань та їх взаємозбагачення шляхом подальшої інтенсифікації студентської та викладацької мобільності, розвитку загальноєвропейської системи забезпечення якості та поглиблення міжнародної кооперації.

Болонською Декларацією та рішеннями наступних Конференцій міністрів були визначені основні принципи та інструменти гармонізації ЄПВО, серед яких особливе місце займають Рамка кваліфікацій ЄПВО (РК-ЄПВО) та гармонізовані із нею національні рамки кваліфікацій. Саме вони забезпечують зрозумілість та порівнюваність освітніх кваліфікацій, сприяють підвищенню їх якості, є інструментом визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах.

Завдання створення загальноєвропейської рамки кваліфікацій вищої освіти було поставлене в 2003 р. на Берлінській Конференції міністрів, а вже в 2005 р. РК-ЄПВО була затверджена на Конференції в Бергені. Тоді ж Бергенським Комюніке країни-члени Болонського процесу були зобов'язані створити сумісні із загальноєвропейською національні рамки.

Україна приєдналася до Болонського процесу в 2005 р. Це спонукало до прискорення реформ у вищій освіті та запровадження основних інструментів Болонського процесу - Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), Додатку до диплому (DS), а також подальшого розвитку міжнародної співпраці, студентської та викладацької академічної мобільності.

Завдання розроблення Національної рамки кваліфікацій (НРК) було поставлене Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1727-р «Деякі питання розроблення Національної рамки кваліфікацій». У ньому Міністерству освіти і науки України (МОН) та Міністерству праці та соціальної політики України із залученням інших центральних органів виконавчої влади, що беруть участь у реалізації державної політики у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудова відносин, було доручено створити міжвідомчу робочу групу з питань розроблення та впровадження НРК,

склад якої та Положення про її діяльність невдовзі були затверджені Постановою КМУ від 29 грудня 2010 р. № 1225 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій». В цей же період часу Наказом МОН від 3 листопада 2010 р. № 1054 «Про створення робочих груп із розроблення Національної рамки кваліфікацій» були утворені робочі групи з розроблення НРК за рівнями вищої освіти, за рівнями професійно-технічної освіти та за рівнями загальної середньої та дошкільної освіти. Зазначеним наказом була передбачена можливість залучення до участі у роботі робочих груп працівників інших центральних органів виконавчої влади, установ та організацій.

У процесі розроблення проекту НРК робочими групами були запропоновані кількість рівнів, структура та зміст дескрипторів. З метою максимального залучення зацікавлених сторін були забезпечені широкі консультації та громадське обговорення проекту НРК і пропозицій до нього, яке відбувалося на засіданнях робочих груп, національних та міжнародних семінарах і конференціях. До участі у обговореннях і консультаціях залучалися представники як сфери освіти, так і сфери праці, національні та міжнародні експерти. НРК в Україні була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». Перша редакція НРК включала 10 рівнів (від 0 до 9) та 5 дескрипторів (знання, уміння, комунікація, автономність і відповідальність, а також інтегральна компетентність). Загалом новостворена НРК в цілому узгоджувалася із РК-ЄПВО як за рівнями (6-8 рівні НРК відповідали 1-3 циклам РК-ЄПВО), так і за дескрипторами (дескриптори НРК в цілому відповідали Дублінським дескрипторам).

Імплементацию НРК в Україні було розпочато спільним наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерства соціальної політики України від 20 квітня 2012 р. № 488/225 «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій». Наказ передбачав реалізацію у 2012–2015 роках заходів з організаційного, методичного, нормативно-правового, інформаційного та кадрового забезпечення впровадження НРК; організацію співпраці з соціальними партнерами; залучення міжнародної технічної і фінансової допомоги; забезпечення міжнародного визнання НРК і реалізацію ряду пілотних проектів.

У 2014 році Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про вищу освіту», у якому затверджено компетентнісний підхід у вищій освіті (СВО – competence-based education) та використання результатів навчання (learning outcomes) в стандартах вищої освіти, а також при

побудові та реалізації освітніх програм. Закон також запровадив новий рівень вищої освіти - початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – та встановив відповідність рівнів вищої освіти та рівнів НРК: початковий рівень – 5 рівень НРК, перший (бакалаврський) рівень - 6 рівень НРК,; другий (магістерський) рівень - 7 рівень НРК,; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень – 8 рівень НРК. Кваліфікаціями вищої освіти відповідно стали: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії/ доктор мистецтв. Існуючий в Україні науковий рівень доктора наук був віднесений до 9 рівня НРК.

Для реалізації положень нового Закону та подальшої імплементації НРК Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 1077-р було затверджено «План заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016—2020 роки». У рамках виконання Плану заходів було оновлено склад міжвідомчої робочої групи з питань розроблення та впровадження НРК, поставлене завдання розроблення освітніх стандартів і програм на основі компетентнісного підходу із використанням результатів навчання результатах навчання, а також приведення у відповідність системи забезпечення якості вищої освіти з Європейськими рекомендаціями і стандартами із забезпечення якості вищої освіти (ESG). МОН зобов'язане здійснювати періодичний перегляд Національної рамки кваліфікацій відповідно до потреб розвитку економіки, суспільства, вимог загальноєвропейських рамок кваліфікацій, а також створити ефективну систему інформування заінтересованих сторін про Національну рамку кваліфікацій та Національну систему кваліфікацій.

У 2017 році Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про освіту», який вніс певні зміни в НРК: було введено додатковий рівень для фахової передвищої освіти. Таким чином, рівнями вищої освіти (включаючи доктора наук) стали 6-10 рівні. Ці зміни були відображені в Постанові Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 509 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341», яка також вилучила інтегральну компетентність із числа дескрипторів.

В грудні 2019 року Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» № 392-IX від 18.12.2019 було визначено, що кількість кваліфікаційних рівнів НРК повинна відповідати кількості рівнів Європейської рамки кваліфікацій (ЄРК), тобто – 8. На виконання вимоги цього Закону 25 червня 2020 року біла прийнята відповідна Постанова КМУ № 519 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341».

Таким чином, на сьогодні НРК містить 8 рівнів – від першого до восьмого. Категоріями дескрипторів рівнів визначені знання, уміння/навики, комунікація, відповідальність і автономія. Кваліфікації вищої освіти розміщені наступним чином: молодший бакалавр – 5 рівень, бакалавр – 6 рівень, магістр – 7 рівень, доктор філософії, доктор мистецтв та доктор наук – 8 рівень. Постанова №519 також визначає тлумачення основних термінів НРК, а також відносить кваліфікації професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти до відповідних рівнів НРК (Додаток 1).

Згаданий вище План заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016—2020 роки також поставив завдання підготовки необхідних матеріалів для визнання НРК. У зв'язку з цим Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2020 № 1554 було утворено робочу групу з метою розроблення заходів щодо забезпечення відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя та критеріям Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, підготовки і оприлюднення звіту про самосертифікацію. Робоча група включає представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Державної служби якості освіти України, Національного агентства кваліфікацій, ДП «Інформаційно-іміджевий центр», Науково-дослідного інституту **соціальної політики** Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України, національного компонента EU4Skills, GIZGmbH, Еразмус+проєкту 609995-EPP-1-2019-1-PL-EPPKA2-SVNE-SP “Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів” та провідних університетів України. Склад робочої групи:

1. ВІТРЕНКО Андрій Олександрович – перший заступник Міністра освіти і науки України (голова робочої групи)
2. БАЛАНЮКЮрій Вікторович - Голова Національного агентства кваліфікацій (заступник голови робочої групи)
3. МЕЛЬНИКСергій Вікторович – член Національного агентства кваліфікацій
4. РАШКЕВИЧ Юрій Михайлович - член Національного агентства кваліфікацій
5. ГОЖИКАндрій Петрович – проректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

6. СОЛОДКА Наталія Миколаївна - керівник відділу супроводження рамок кваліфікацій управління кваліфікацій секретаріату Національного агентства кваліфікацій
7. ЗАХАРЧЕНКО Вадим Миколайович – проректор Національного університету «Одеська морська академія», національний координатор Еразмус+проекту 609995-ERP-1-2019-1-PL-ERPKA2-SVNE-SP “Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів”.
8. БАЛУБА Ігор Анатолійович - керівник експертної групи директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України
9. ПОНОМАРЬОВА Галина Олександрівна - державний експерт директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України
10. ВАСИЛЕНКО Наталія Григорівна - державний експерт експертної групи з питань професійного розвитку Директорату розвитку ринку праці та умов оплати праці Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
11. ІЛЬЧУК Леонід Іванович - виконуючий обов'язки директора Науково-дослідного інституту **соціальної політики** Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України
12. САВЧЕНКО Наталія Володимирівна - державний експерт експертної групи з питань професійного розвитку Директорату розвитку ринку праці та умов оплати праці Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
13. ГОРОВОЙ Роман - Керівник національного компонента EU4Skills, GIZ GmbH
14. ЛЕЛЕТ Галина Михайлівна - головний спеціаліст відділу контролю за наданням освіти дорослим департаменту контролю у сфері вищої, фахової передвищої освіти і освіти дорослих Державної служби якості освіти України
15. КРАСНОЩОК Валентина Василівна - радник з питань визнання іноземних кваліфікацій ДП «Інформаційно-іміджевий центр» Міністерства освіти і науки України
16. МОРКЛЯНИК Богдан Васильович - заступник Голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

17. МРУГА Марина Рашидівна - державний експерт директорату фахової передвищої, вищої освіти Міністерства освіти і науки України.

Із робочою групою в процесі підготовки звіту тісно співпрацювали міжнародні експерти:

1. Професор Бастіан Бауман – Керуючий директор, Європейська агенція забезпечення якості освіти, Керуючий партнер, компанії "Shbeemann Consulting".
2. Д-р Ілзе Булигіна – Старший експерт Департаменту професійної освіти та освіти дорослих Міністерства освіти і науки Латвії.
3. Лінардс Дейдуліс – Старший експерт, Державна агенція з розвитку освіти, Латвія.

Розділ 1. ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

1.1. Реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу

На час здобуття незалежності в 1991 р. Україна отримала у спадок систему вищої освіти, яка характеризувалася такими ознаками:

1. Відносна елітарність – лише порядку 20% випускників середньої школи продовжували навчання в закладах вищої освіти (ЗВО).
2. Цілісність (відсутність поділу на цикли) освітніх програм – повна вища освіта здобувалося протягом від 4 (педагогічні інститути) до 6 (медичні інститути) років навчання.
3. Практична відсутність академічної автономії ЗВО – обов'язкові для дотримання стандарти охоплювали до 90% обсягу програми і передбачали чіткий уніфікований перелік навчальних дисциплін включно із їх змістом.
4. Централізованість управління та відсутність системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти. Акредитаційні процедури здійснювалися всередині системи під керівництвом міністерства без залучення зовнішніх зацікавлених сторінчи іноземних експертів.
5. Повна відсутність академічної мобільності студентів.
6. Відсутність ЗВО інших, окрім державної, форм власності.

Закон України про освіту (1991 р.) фактично закріпив цей статус-кво, запровадивши одну істотну новизну – можливість створювати приватні ЗВО і однакові вимоги щодо ліцензування, акредитації окремих спеціальностей та інституційної акредитації ЗВО в цілому.

Початком реальних реформ у вищій освіті можна вважати затвердження 03.11.1993 р. Постанови Кабінету Міністрів України № 896 Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття). Серед найважливіших інновацій було запровадження циклової системи освіти: спочатку 3-циклової (бакалавр; спеціаліст; магістр), а невдовзі – 2-циклової (бакалавр; спеціаліст/магістр). Надзвичайно важливим для розвитку потенціалу ЗВО стало залучення вищої освіти України до загальноєвропейської програми ТЕМПУС, що мало поміж іншим вирішальний вплив на розвиток міжнародної академічної мобільності як студентів, так і викладачів.

Подальший поштовх реформуванню надали масовізація вищої освіти (якщо в 1991 р. на перший курс ЗВО було зараховано 173,7 тис. осіб, то в

2006 р. вже 507,7 тис.; відповідно зростала і кількість ЗВО: з 156 в 1991 р. до 350), процеси гармонізації освітянських систем в Європі та підготовка системи вищої освіти України до вступу в Болонського процесу. Ці та інші процеси знайшли своє відображення у Національній доктрині розвитку освіти України, затвердженій Указом Президента України від 17.04.2002 № 347 та новому Законі України «Про вищу освіту» (2002 р.). На жаль, нове законодавство не надало жодного поштовху для розвитку різних аспектів автономії ЗВО, і система в цілому залишалася традиційно централізованою.

Надалі реформування вищої освіти України йшло в руслі принципів та інструментів Болонського процесу, до якого Україна приєдналася в 2005 р. Були запроваджені ECTS, DS, інтенсивно розвивалися міжнародна співпраця, академічна та наукова мобільності. Однією із найважливіших інновацій стало створення та початок імплементації Національної рамки кваліфікацій. Важливий вплив на якість та доступність вищої освіти справило запровадження прийому студентів до ЗВО за результатами зовнішнього незалежного оцінювання.

Дійсно докорінні реформи розпочалися з прийняттям в 2014 році нового Закону України «Про вищу освіту», квінтесенцією якого стали інституційна автономія та розвиток в дусі тенденцій Європейського простору вищої освіти.

Найважливішими інноваціями нового Закону є:

1. Сучасна рівнева (циклова) організація системи вищої освіти, узгоджена із Національною рамкою кваліфікацій та Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED 2011, 2013), включаючи запровадження чотирьох рівнів вищої освіти, що відповідають чотирьом циклам вищої освіти за сучасною РК-ЄПВО (зі змінами 2018 р.). Законом вперше запроваджено підготовку доктора філософії/доктора мистецтв як рівень вищої освіти.
2. Інституційна автономія та академічна свобода визнані фундаментальними принципами української вищої освіти.
3. Розбудова системи забезпечення якості вищої освіти на основі Європейські стандартів та рекомендацій (ESG).
4. Створення Національного агентства забезпечення якості вищої освіти як інституції, незалежної від міністерства і призначеної забезпечити зовнішнє забезпечення якості із залученням представників усіх зацікавлених сторін.
5. Розроблення нових стандартів вищої освіти на основі компетентнісного підходу.

6. Інтеграція освітніх та наукових спеціальностей та створення нового переліку спеціальностей, узгодженого із міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО-2013).
7. Забезпечення академічної доброчесності.
8. Підтримка і розвиток студентського самоврядування.
9. Створення законодавчих підстав для запровадження нових підходів до фінансування ЗВО (гроші ходять за студентом, фінансування за формулою тощо).

Протягом 2015-2021 років відбувалася імплементація основних положень нового Закону, яка супроводжувалася подальшим удосконаленням законодавства (зміни до Закону України «Про вищу освіту» 2019 та 2020 років та прийняття нового Закону України «Про освіту» в 2017 р.).

1.2. Вища освіта сьогодні

Станом на початок 2020/2021 навчального року системи вищої освіти України характеризується наступними параметрами.

Загальне число ЗВО - 289 заклад усіх типів і форм власності, включаючи 211 державних та комунальних закладів та 78 приватних. У порівнянні з попередніми роками спостерігаються незначні коливання мережі з тенденцією до її скорочення (в 2017 році було 289, в 2011 – 345 закладів).

У зв'язку із демографічним спадом спостерігається зменшення числа студентів: 1 млн. 266 тис. в 2020 р. (включаючи понад 25 тис. аспірантів), 1 млн. 370 тис. в 2017 р. Разом з тим, відсоток населення, яке має або здобуває вищу освіту, зберігається традиційно високим – понад 73% населення у віці 15-64 роки мають або здобувають вищу освіту. В Україні навчаються близько 80 тис. іноземних студентів, близько 77 тис. українських студентів навчаються за кордоном.

Спектр випускників ЗВО є наступним: 44% представляють соціально-економічні та гуманітарні галузі освіти, 16% - інженерні; 8% - медичні, 7% - освіту, 6% - транспортні галузі, 4% - природничі науки, решта – інші галузі та спеціальності. За часткою випускників всіх рівнів вищої освіти за спеціальностями природничих наук, технологічними, інженерними та математичними, що становить 25,3 %, Україна посіла досить високе 35-те місце в рейтингу зі 131 країни під час оцінювання Глобального інноваційного індексу в 2020 р.

Державну політику у сфері освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки, інші міністерства та органи місцевого самоврядування.

Управління у сфері вищої освіти у межах своїх повноважень здійснюється Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки, іншими міністерствами, Національною академією наук та галузевими академіями наук, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Центральне місце в системі управління вищою освітою займає Міністерство освіти і науки, яке розробляє стратегію та програми розвитку вищої освіти, формує її законодавче забезпечення та здійснює багато інших повноважень відповідно до законодавства. На початок 2020 року за даними державної служби статистики України Міністерству освіти і науки підпорядковані також абсолютна більшість державних ЗВО (142). Іншими міністерствами, яким підпорядковано 5 і більше ЗВО, є Міністерство охорони здоров'я України (21), Міністерство культури України (12), Міністерство оборони України (8), Міністерство внутрішніх справ (11). По одному ЗВО підпорядковані Міністерства соціальної політики та Службі безпеки. Інші ЗВО мають комунальне підпорядкування.

Серед важливих повноважень Міністерство освіти і науки є розроблення, удосконалення та координація імплементації Національної Рамки кваліфікацій. У цьому питанні Міністерство тісно співпрацює із Національним агентством кваліфікацій, яке за законодавством відповідає за супровід запровадження та інформаційне забезпечення НРК.

У 2019 році загальні витрати на освіту за всіма її рівнями склали 6,07 % від ВВП, витрати з суспільних бюджетів – 5,44 % від ВВП. Витрати на освіту за 5-8 рівнями МСКО (без врахування витрат на наукові дослідження і науково-технічні (експериментальні) розробки) склали 1,84 % від ВВП, зокрема, з суспільних бюджетів - 1,34 % від ВВП.

Рівень витрат на вищу освіту (без врахування витрат на наукові дослідження і науково-технічні (експериментальні) розробки) в країнах ЄС в 2017 році становив 0,9% від ВВП. Хоча мають місце деякі розбіжності в методології обчислення цього показника, можна зробити висновок, що у відносному вимірі загальні витрати на вищу освіту в Україні знаходяться на рівні країн ЄС. Разом з тим в абсолютних цифрах у доларовому еквіваленті загальний обсяг фінансування вищої освіти в Україні, незважаючи на постійне збільшення, все ще оцінюється як недостатній.

1.3. Рівні, ступені, кваліфікації та стандарти вищої освіти

Рівні та ступені вищої освіти.

Законом України «Про вищу освіту» визначено наступні рівні вищої освіти (Додаток 2):

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти - відповідає 5 рівню НРК, обсяг освітньої програми на базі повної загальної середньої освіти складає 120 кредитів ECTS;
- перший (бакалаврський) рівень - відповідає 6 рівню НРК, обсяг освітньої програми на базі повної загальної середньої освіти складає 180-240 кредитів ECTS;
- другий (магістерський) рівень - відповідає 7 рівню НРК, обсяг освітньої програми на базі бакалаврату складає 90-120 (для освітньо-професійних програм) та 120 (для освітньо-наукових програм) кредитів ECTS; для спеціальностей медичного, ветеринарного та фармацевтичного спрямування, обсяг освітньої програми на базі повної загальної середньої освіти складає 300-360 кредитів ECTS.
- третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень - відповідає 8 рівню НРК; нормативний строк підготовки доктора філософії на базі магістратури складає 4 роки, при цьому обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми складає 30-60 кредитів ECTS; нормативний строк підготовки доктора мистецтв на базі магістратури складає 3 роки, при цьому обсяг освітньої складової освітньо-творчої програми складає 30-60 кредитів ECTS.

При вступі на програми молодшого бакалавра, бакалавра та магістра за спеціальностями медичного, ветеринарного та фармацевтичного спрямування на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право перерахувати кредити ECTS в обсязі, визначеному стандартом вищої освіти.

Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою освітньої програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти - молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтв – та вручення документа про вищу освіту – диплома.

Освітні кваліфікації.

Закон України «Про освіту» визначає термін «освітня кваліфікація» як визнану закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчену відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей).

У Законі також визначено, що:

- суб'єктами присудження, визнання і підтвердження освітніх кваліфікацій є заклади освіти чи інші суб'єкти освітньої діяльності;
- результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Закон України «Про вищу освіту» визначає кваліфікації вищої освіти як освітні і ототожнює їх із ступенями вищої освіти, оскільки:

- кваліфікація вищої освіти - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;
- назва кваліфікації складається з інформації про здобутий особою ступінь вищої освіти, спеціальність (спеціальності, галузь знань - для міждисциплінарних освітніх програм), спеціалізацію.

При цьому заклад освіти може самостійно запроваджувати спеціалізації, як складові спеціальності, що зазначаються при присудженні освітньої кваліфікації особам, які успішно закінчили навчання за відповідними освітніми програмами.

Стандарти вищої освіти

За Законом України «Про вищу освіту» освітні програми повинні враховувати вимоги відповідного стандарту вищої освіти - сукупності вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

Закон України «Про вищу освіту» визначає основні складники стандарту вищої освіти:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, та результатів їх навчання;
- перелік обов'язкових компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- форми атестації здобувачів вищої освіти;

- вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань, двома галузями знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра та доктора філософії);

- вимоги професійних стандартів (за їх наявності).

Закон також передбачає, що стандарти вищої освіти спеціальностей, необхідних для доступу до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, можуть містити додаткові вимоги до правил прийому, структури освітньої програми, змісту освіти, організації освітнього процесу та атестації випускників. На виконання цієї законодавчої норми прийняті такі нормативні акти:

- Постанова КМУ від 02.09.2020 року за № 765 "Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у сфері фахової передвищої освіти з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання";
- Наказ МОН України від 22.05.2020 року за №673 "Про затвердження переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання".

Розроблення стандартів освіти належить до повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки. Для розробки методології стандартів і методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, а також самих стандартів вищої освіти Міністерство освіти і науки утворює Науково-методичну раду (НМР) і Науково-методичні комісії (НМК), що розробляють стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти.

Склад НМР та НМК включає представників держави, роботодавців та їх об'єднань, закладів вищої освіти усіх форм власності, наукових установ, Національної академії наук України та галузевих національних академій наук, професійних асоціацій, міжнародних експертів на строк не більше ніж три роки.

НМК формуються як галузеві і міжгалузеві. У рамках кожної НМК можуть формуватися підкомісії за окремими спеціальностями. На сьогодні функціонують 14 НМК, які включають 126 підкомісій, загальною чисельністю понад 1000 осіб.

Стандарти вищої освіти усіх рівнів базуються на компетентнісному підході за кожною спеціальністю розробляються відповідною підкомісією з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти, і галузевих об'єднань організацій

роботодавців та затверджує їх за погодженням із Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Стандарт визначає лише ті результати навчання, які є спільними для всіх можливих освітніх програм у межах спеціальності. Для освітнього рівня магістра відображається відмінність результатів навчання для освітньо-професійних та освітньо-наукових програм. Стандарт може передбачати встановлення додаткових обов'язкових результатів навчання для освітніх програм, що спрямовані на підготовку фахівців для професій, для яких запроваджено додаткове регулювання.

Станом на 17.09.2021 затверджено 107 із необхідних 113 стандартів рівня бакалавра та 89 із необхідних 121 стандартів рівня магістра. Стандарти доктора філософії ще на стадії розроблення.

Присвоєння освітньої кваліфікації

Присвоєння освітньої кваліфікації в системі вищої освіти здійснюється закладом вищої освіти за результатами атестації – встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Єдиний державний кваліфікаційний іспит проводиться за спеціальностями та в порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України на першому (бакалаврському) та/або другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Законом встановлюється можливість скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

1.4. Забезпечення якості у вищій освіті

Згідно із законодавством питання забезпечення якості в системі вищої освіти знаходяться в компетенції Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (Агентство) – постійно діючого колегіального органу, що має статус юридичної особи публічного права, яка діє згідно з Законом України «Про вищу освіту» і Статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти:

- формує пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти, вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, розробляє положення про акредитацію освітніх програм;
- аналізує якість освітньої діяльності ЗВО, щороку готує та оприлюднює доповідь про якість вищої освіти в Україні;
- проводить інституційну акредитацію;
- формує єдину базу даних спеціалізацій;
- проводить акредитацію освітніх програм;
- формує критерії оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, ЗВО України, за якими можуть визначатися рейтинги ЗВО України;
- розробляє порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради ЗВО, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії;
- акредитує незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, веде їх реєстр.

Агентство складається з двадцяти трьох осіб, які призначаються Кабінетом Міністрів України за результатами конкурсного відбору, який здійснює Конкурсна комісія, що складається з дев'яти осіб, з яких чотири міжнародні представники від об'єднань Європейського простору вищої освіти, а інші 5 – представники МОН, Спільного представницького органу всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України та Національного об'єднання студентів України - члена Європейського союзу студентів. Діяльність Агентства, як і система забезпечення якості вищої освіти в цілому, базується на Стандартах та рекомендаціях забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Склад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти формується із забезпеченням представництва не більше однієї особи від галузі знань та включає:

- три особи, які обираються з числа представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців;
- дві особи з числа здобувачів вищої освіти першого або другого рівня;
- не менше одного представника з числа осіб, які працюють за основним місцем роботи у:
 - Національній академії наук України;
 - національній галузевій академії наук (по одному представнику від кожної із 5 академій);
 - ЗВО державної форми власності;
 - ЗВО комунальної форми власності;

– ЗВО приватної форми власності.

Члени Агентства призначаються на три роки, одна і та сама особа не може бути членом Агентства більше двох строків.

Законодавством передбачена діяльність акредитованих Агентством незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, які можуть видавати ЗВО власні сертифікати про оцінку освітньої програми та/або систем забезпечення якості вищої освіти, а також вносити пропозиції Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти щодо акредитації освітньої програми.

Основним інструментом зовнішнього забезпечення якості вищої освіти є акредитація освітніх програм, яка є обов'язковою для ЗВО усіх форм власності. Новостворені освітні програми акредитуються Агентством на 5 років, сертифікати про другу і наступні акредитації є чинними 10 років.

Нинішній склад Агентства призначено в грудні 2018 р., оперативну діяльність воно розпочало у лютому 2019 р. Були розроблені цілий ряд нормативно-правових та методичних документів, серед яких – нове «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 року № 977. Положення повністю враховує усі вимоги та рекомендації, сформульовані в «Стандартах та рекомендаціях забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG-2015)». Цим Положенням вперше в Україні запроваджена нова, відповідна усім рекомендаціям Болонського процесу система акредитації освітніх програм. Також були запропоновані для використання в ЗВО Рекомендації Агентства стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості та Рекомендації ЗВО щодо розвитку систем забезпечення академічної доброчесності.

За період з жовтня 2019 р. до лютого 2020 р. Агентством було проведено акредитацію 400 освітніх програм бакалавра та магістра. У зв'язку із епідемією Covid-19 та запровадженням карантинних обмежень з березня 2020 акредитації проводяться в режимі онлайн. Агентство розробило та запровадило «Тимчасовий порядок проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку». В 2021 р. розпочалася акредитація освітніх програм доктора філософії/доктора мистецтв.

Загалом станом на березень 2021 р. проведено понад 1500 акредитацій, результати яких є такі: зразкова акредитація 3,3%, акредитація

звичайна – 68,9%, акредитація умовна (терміном на 1 рік) – 25,4%, не акредитовано 2,4% освітніх програм.

Агентство веде активну міжнародну діяльність. Підписано меморандуми про співпрацю та порозуміння із агентствами Польщі, Франції, Грузії та Казахстану. Національне агентство вбачає своїм завданням стати повним членом ENQA (European Network for Quality Assurance) та увійти до EQAR (European Quality Assurance Registrar). У листопаді 2019 р. представники Агентства вперше взяли участь у Європейському форумі забезпечення якості (EQAF). У червні 2020 року Національне агентство отримало афілійований статус в ENQA. У лютому 2020 р. отримане повне членство Національного агентства у INQAANE (International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education). У липні 2020 р. Національне агентство стало членом Міжнародного центру академічної доброчесності (ICAI). А тоді ж Національному агентству було надано повне членство у Мережі агентств забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи (CEENQA).

1.5. Визнання іноземних кваліфікацій

Процедура визнання іноземних освітніх кваліфікацій здійснюється в Україні з метою сприяння мобільності та забезпечення прав громадян, які здобули освіту за кордоном, на продовження освіти та/або професійну діяльність в Україні. Процедура визнання передбачає підтвердження автентичності та оцінку іноземної освітньої кваліфікації або періодів навчання компетентним органом з визнання з метою надання власнику права претендувати на вступ до закладу освіти та/або продовження навчання, можливості претендувати на працевлаштування в Україні.

Визнання в Україні іноземних освітніх кваліфікацій здійснюється на засадах Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 11.04.1997 р.) (далі – Лісабонська конвенція), ратифікованої Законом України від 03.12.1999 р. № 1273-XIV «Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні», міжнародних угод про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання, та відповідного національного законодавства, а саме: Порядку визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти; та Порядку визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 р. № 504, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 614/27059 та № 615/27060 відповідно).

Затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 1077-р «План заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016—2020 роки» безпосередньо вимагає забезпечення використання Національної рамки кваліфікацій як інструменту визнання іноземних кваліфікацій.

Україна підписала понад 20 двосторонніх угод про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту та вчені звання, положення яких враховуються при проведенні процедури визнання, з країнами Європи, Азії, Африки та Південної Америки.

Процедура визнання в Україні іноземних освітніх кваліфікацій здійснюється такими компетентними органами з визнання:

- Закладом вищої освіти з метою зарахування на навчання для здобуття освіти у цьому закладі вищої освіти, та/або призначення на посаду наукового або науково-педагогічного працівника до цього закладу вищої освіти.
- Міністерством освіти і науки України з метою навчання в закладах освіти та/або здійснення професійної діяльності в Україні.

Національний інформаційний центр академічної мобільності ENICUkraine був створений відповідно до статті IX Лісабонської конвенції з метою сприяння визнанню кваліфікацій з вищої освіти шляхом надання доступу до надійної і точної інформації про систему вищої освіти і кваліфікації України та інших країн, надання інформації про процедуру визнання в Україні та рекомендацій щодо визнання та оцінки кваліфікацій в рамках національного законодавства.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 924 від 31 серпня 2011 року «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності», функції Національного інформаційного центру академічної мобільності були покладені на Державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр», що належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України, з метою виконання наступних основних завдань (більше інформації на сайті Центру: <http://enic.in.ua/>):

- забезпечення вільного доступу зацікавлених органів та держав-учасниць Лісабонської конвенції до інформації про особливості інтеграції національної системи освіти до європейського освітнього простору;
- надання громадянам та зацікавленим органам інформації та роз'яснень з питань академічної мобільності та визнання документів про освіту;

- проведення перевірки автентичності документів про освіту, виданих закладами освіти України та інших держав;
- організація експертизи зі встановлення еквівалентності кваліфікацій, присвоєних згідно з документами про освіту, що видані навчальними закладами іноземних держав;
- підготовка висновку щодо визнання іноземної освітньої кваліфікації за результатами перевірки автентичності та оцінки кваліфікації для підготовки рішення з визнання компетентним органом;
- проведення конференцій, семінарів з питань академічної мобільності та визнання, застосування положень Лісабонської конвенції в процедурі визнання;
- участь у підготовці проєктів двосторонніх та багатосторонніх міжурядових угод з питань визнання кваліфікацій.

Окрім цього, Центр забезпечує діяльність в рамках функціонування міжнародної інформаційної мережі європейських національних інформаційних центрів з академічного визнання та мобільності ENIC-NARIC, що була створена для сприяння ефективному обміну інформацією про системи освіти та освітні кваліфікації, обміну досвідом та практиками визнання (більше інформації за посиланням: <https://www.enic-naric.net/>), зокрема:

- надає за принципом «єдиного вікна» інформацію про національне законодавство у сфері освіти, порядок присвоєння кваліфікацій, акредитаційний статус українських закладів освіти, ліцензування освітніх послуг, видачу документів про освіту та підтвердження їх автентичності;
- здійснює оперативний обмін даними в рамках інформаційної мережі для забезпечення ефективного функціонування механізму визнання документів про освіту, виданих в Україні та інших державах-учасниках Лісабонської конвенції;
- бере участь в інформаційних та дослідницьких програмах, міжнародних проєктах, семінарах та інших заходах в рамках функціонування інформаційної мережі та впровадження новітніх стандартів.

В рамках міжнародної діяльності та діяльності у мережі ENIC-NARIC Центр брав участь у реалізації міжнародних освітніх проєктів, спрямованих на розробку національного законодавства з визнання у відповідності до положень Лісабонської конвенції (I-Comply, ThematicPeerGroupBontheLisbonRecognitionConvention), імплементацію автоматичного визнання в країнах Європейського простору вищої освіти (I-AR), забезпечення якості визнання компетентними органами з визнання

(SQUARE, TSTPeerReview), запобігання використанню підроблених освітніх документів (FRAUDOC) та створення освітніх баз даних (SCAN-D).

В рамках міжнародної діяльності Центр також співпрацює з компетентними освітніми органами, посольствами та закладами освіти інших країн, центрами з визнання інших регіонів, бере участь у роботі Комітету Лісабонської конвенції та проведенні моніторингу імплементації її положень.

Центром ведеться активна інформаційна робота з закладами вищої освіти України. В 2020 році Міністерством освіти і науки України спільно з Центром була заснована Всеукраїнська мережа з визнання іноземних кваліфікацій UaReNet з метою створення платформи для ефективної взаємодії та обміну інформацією з закладами вищої освіти в питаннях визнання іноземних освітніх кваліфікацій, роботи з базами даних та створення умов для полегшення міжнародного визнання українських освітніх кваліфікацій та періодів навчання за кордоном.

Розділ 2. КРИТЕРІЇ ТА ПРОЦЕДУРИ ВІДПОВІДНОСТІ НРК ДО РК-ЄПВО

Увесь процес розроблення та імплементації НРК відбувався із врахуванням вимог і рекомендацій критеріїв та процедур верифікації порівнюваності національних рамок кваліфікацій із РК-ЄПВО.

2.1. Дотримання критеріїв

Критерій 1. Національні рамки кваліфікації вищої освіти і орган або органи, відповідальні за його розвиток призначені національним міністерством, відповідальним за вищу освіту.

Кабінет Міністрів України своїм Розпорядженням від 27 серпня 2010 р. № 1727-р доручив Міністерству освіти і науки України із залученням інших зацікавлених сторін створити міжвідомчу робочу групу з питань розроблення та впровадження НРК. Постановою КМУ від 29 грудня 2010 р. № 1225 за пропозицією МОН були затверджені склад групи та Положення про її діяльність.

Імплементацію НРК в Україні розпочато спільним наказом МОН та Міністерства соціальної політики України від 20 квітня 2012 р. № 488/225. Усі подальші зміни до НРК, як це описано у Вступі, затверджувалися Кабінетом Міністрів України на основі пропозицій МОН.

Законом України «Про освіту» визначено, що «Національна рамка кваліфікацій, а також зміни до неї затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки», яким є Міністерство освіти і науки України.

Висновок. Критерій дотриманий: згідно із законодавством МОН є безпосередньо відповідальним за розроблення і модернізацію НРК, а робочі групи, які розробленням та імплементацією НРК, створювалися Кабінетом Міністрів України за пропозицією МОН.

Критерій 2. Існує чіткий і продемонстрований зв'язок між кваліфікаціями в національній рамці та кваліфікаційними дескрипторами циклів Рамки кваліфікацій ЄПВО.

Розроблення НРК розпочалося в 2010 р., коли і Рамка кваліфікацій ЄПВО, і Європейська рамка кваліфікацій були запроваджені та була продемонстрована їх взаємна узгодженість (три цикли РК-ЄПВО та 6-8 рівні ЄРК).

НРК відображає систему кваліфікацій України, проте в процесі вибору переліку дескрипторів НРК та їх формулювання враховувалися як

Дублінські дескриптори, так і дескриптори ЄРК. Перша редакція НРК мала 4 дескриптори – знання, уміння/навики, комунікація, відповідальність та автономія, а також додатковий п'ятий дескриптор – інтегральну компетентність. В існуючій на сьогодні редакції НРК цей інтегральний дескриптор вилучено. Таким чином, перелік дескрипторів НРК добре узгоджується із дескрипторами обох європейських рамок – РК-ЄПВО та ЄРК.

Як представлено в розділі 1.3, кваліфікації вищої освіти в Україні повністю узгоджені із циклами РК-ЄПВО: молодший бакалавр – короткому циклу, бакалавр – першому циклу, магістр – другому циклу, доктор філософії – третьому циклу.

Що стосується порівнюваності описів дескрипторів 5-8 рівнів НРК із дескрипторами РК-ЄПВО, то наведений в Додатку 3 порівняльний аналіз показує їх високу корельованість

Висновок. Критерій 2 дотриманий повністю, оскільки:

- існує чіткий і зрозумілий зв'язок між дескрипторами НРК та РК-ЄПВО;
- кваліфікації вищої освіти України однозначно відносяться як до НРК, так і до РК-ЄПВО.

Критерій 3. Національна рамка та включені в неї кваліфікації базуються на результатах навчання, а кваліфікації пов'язані з кредитами ECTS.

Закон України «Про вищу освіту» чітко визначає, що як стандарти вищої освіти, так і освітні програми створюються на основі компетентнісного підходу та базуються на результатах навчання. Закон також визначає кількість кредитів ECTS, необхідних для отримання кожної із кваліфікацій вищої освіти. При цьому для кваліфікацій доктора філософії/доктора мистецтв кредити ECTS використовуються лише для визначення обсягу освітньої компоненти.

Висновок. Критерій 3 дотриманий повністю, оскільки:

- дескриптори в НРК згруповані відповідно до результатів навчання для різних рівнів (циклів) вищої освіти;
- кредити ECTS вказуються для всіх кваліфікацій вищої освіти.

Критерій 4. Процедури включення кваліфікацій до національної рамки є прозорими.

1. Рівні і кваліфікації вищої освіти є визначені Законом України «Про вищу освіту», а їх віднесення до рівнів НРК - Постановою Кабінету

Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». Згідно із Постановою кваліфікації вищої освіти відповідають:

молодший бакалавр – 5 рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

бакалавр – брівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

магістр – 7рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

доктор філософії, доктор мистецтва– 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Висновок. Критерій 4 дотриманий повністю, оскільки процедури включення кваліфікацій до національної рамки є чітко визначені законодавством України.

Критерій 5. Національна система забезпечення якості вищої освіти посилається на національні рамки кваліфікацій та є відповідно до Берлінського комюніке та будь-яких наступних комюніке, погоджене міністрами в рамках Болонського процесу.

Розбудова системи внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до Стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) прямо передбачена Статтею 16 Закону України «Про вищу освіту». Усі критерії та процедури, які використовуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти при акредитації освітніх програм також відповідають ESG, що відображено у їхньому звіті щодо самооцінювання (SAR)<https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/Self-Assessment-Report.pdf>

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти є повним членом

The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAANE) та The Central and Eastern European Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (EENQA), а також асоційованим членом The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) з 2020 року.

Висновок. Критерій 4 дотриманий повністю, оскільки національна система забезпечення якості вищої освіти організована у відповідності із Берлінським та наступними Комюніке, а НРК є основою для забезпечення якості освітніх програм та кваліфікацій вищої освіти.

Критерій 6. Національні рамки та будь-яке узгодження з європейськими рамками згадуються у всіх додатках до дипломів.

Закон України «Про вищу освіту» визначає Додаток до диплома європейського зразка (DS) невід'ємною частиною диплома молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва. DS містить інформацію про систему освіти України, відповідність рівнів освіти рівням НРК та орієнтовну відповідність циклам РК-ЄПВО та рівням ЄРК.

Висновок. Критерій 5 дотриманий повністю.

Критерій 7. Обов'язки національних сторін за національну рамки чітко визначені та опубліковані

Стаття 35 Закону України «Про освіту» визначає МОН відповідальним за розроблення та модернізацію НРК, а Стаття визначає відповідальним за супровід інформаційного забезпечення НРК Національне Агентство кваліфікацій.

Законом України «Про вищу освіту» встановлено, що МОН відповідає за розроблення стандартів вищої освіти із врахуванням НРК, а заклади вищої освіти самостійно розробляють освітні програми, дотримуючись вимог цих стандартів.

Відповідні закони опубліковані, таким чином інформація про обов'язки національних сторін є у вільному доступі.

Висновок. Критерій 7 дотриманий повністю, оскільки законодавством чітко визначені і опубліковані обов'язки усіх сторін за розроблення, модернізацію, імплементацію та супровід Національної рамки кваліфікацій.

2.2. Дотримання процедур

Стандарт 1. Компетентний національний орган/органи самостійно засвідчують сумісність національних рамок з європейськими.

На виконання затвердженого Кабінетом Міністрів України Планом заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016—2020 роки Наказом МОН утворено робочу групу з метою підготовки і оприлюднення звіту про самосертифікацію щодо відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Підготовлений робочою групою звіт про самосертифікацію був представлений для публічного обговорення та схвалений Колегією Міністерства освіти і науки України, до складу якої входять представники усіх зацікавлених сторін.

Висновок. Стандарт 1 досягнуто.

Стандарт 2. Процес самосертифікації включає згоду органу із забезпечення якості у відповідній країні, визнаного в рамках Болонського процесу.

Питання забезпечення якості в системі вищої освіти згідно із законодавством є в компетенції Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Заступник Голови Агентства та член Національного агентства кваліфікацій Б. Моркляник є членом робочої групи, яка готувала звіт про самосертифікацію. Таким чином, звіт узгоджено із компетентним органом забезпечення якості.

Висновок. Стандарт 2 досягнуто.

Стандарт 3. До процесу самосертифікації залучаються міжнародні експерти.

Із робочою групою в процесі підготовки звіту співпрацювали міжнародні експерти, які надавали необхідну консультативну допомогу та рекомендації щодо підготовки звіту та формулювання висновків:

1. Професор Бастіан Бауман – Керуючий директор, Європейська агенція забезпечення якості освіти, Керуючий партнер, компанії "Shbeemann Consulting".
2. Д-р Ілзе Булигіна – Старший експерт Департаменту професійної освіти та освіти дорослих Міністерства освіти і науки Латвії.
3. Лінардс Дейдуліс – Старший експерт, Державна агенція з розвитку освіти, Латвія.

Висновок. Стандарт 3 досягнуто.

Стандарт 4. Результати самосертифікації та обґрунтування її висновків будуть опубліковані та мають стосуватися окремо кожного із викладених критеріїв

Після завершення процесу самосертифікації Міністерство освіти і науки України опублікує підсумковий звіт на своєму веб-сайті (www.mon.gov.ua), веб-сайті Національного інформаційного центру академічної мобільності - Державного підприємства «Інформаційно-іміджевий центр» (www.enic.in.ua) та Національного агентства кваліфікацій (www.nqa.gov.ua), а також на веб-сайтах ENIC-NARIC та Болонського процесу (www.enic-naric.net, www.ehea.info).

У звіті буде міститися обґрунтування висновків в розрізі кожного критерія зокрема.

Висновок. Стандарт 4 досягнуто.

Стандарт 5. Мережі ENIC та NARIC мають вести відкритий список держав, які підтвердили, що вони пройшли процес самосертифікації.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 924 від 31 серпня 2011 року «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності», функції Національного інформаційного центру академічної мобільності покладені на Державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр», що належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України.

В. Краснощок - радник з питань визнання іноземних кваліфікацій ДП «Інформаційно-іміджевий центр» - є членом робочої групи, яка готувала звіт про самосертифікацію. Таким чином, ДП «Інформаційно-іміджевий центр» забезпечить включення України в перелік країн, що завершили процес самосертифікації.

Висновок. Стандарт 5 досягнуто.

Стандарт 6. Завершення процесу самосертифікації відзначається у додатках до дипломів, виданих згодом, показуючи зв'язок між національними рамками та європейськими рамками.

В Україні форма Додатку до диплома є визначена Наказом Міністерства освіти і науки України. Після повного завершення процесу самосертифікації МОН внесе відповідні зміни у форму Додатку та проінформує про це заклади вищої освіти, які видають Додатки кожному випускникові.

Висновок. Стандарт 6 досягнуто.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Робоча група, створена Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2020 № 1554, з метою розроблення заходів щодо забезпечення відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя та критеріям Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, підготовки і оприлюднення звіту про самосертифікацію, яка включає представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Державної служби якості освіти України, Національного агентства кваліфікацій, ДП «Інформаційно-іміджевий центр», Науково-дослідного інституту соціальної політики Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України, національного компонента EU4Skillsta провідних університетів України, за

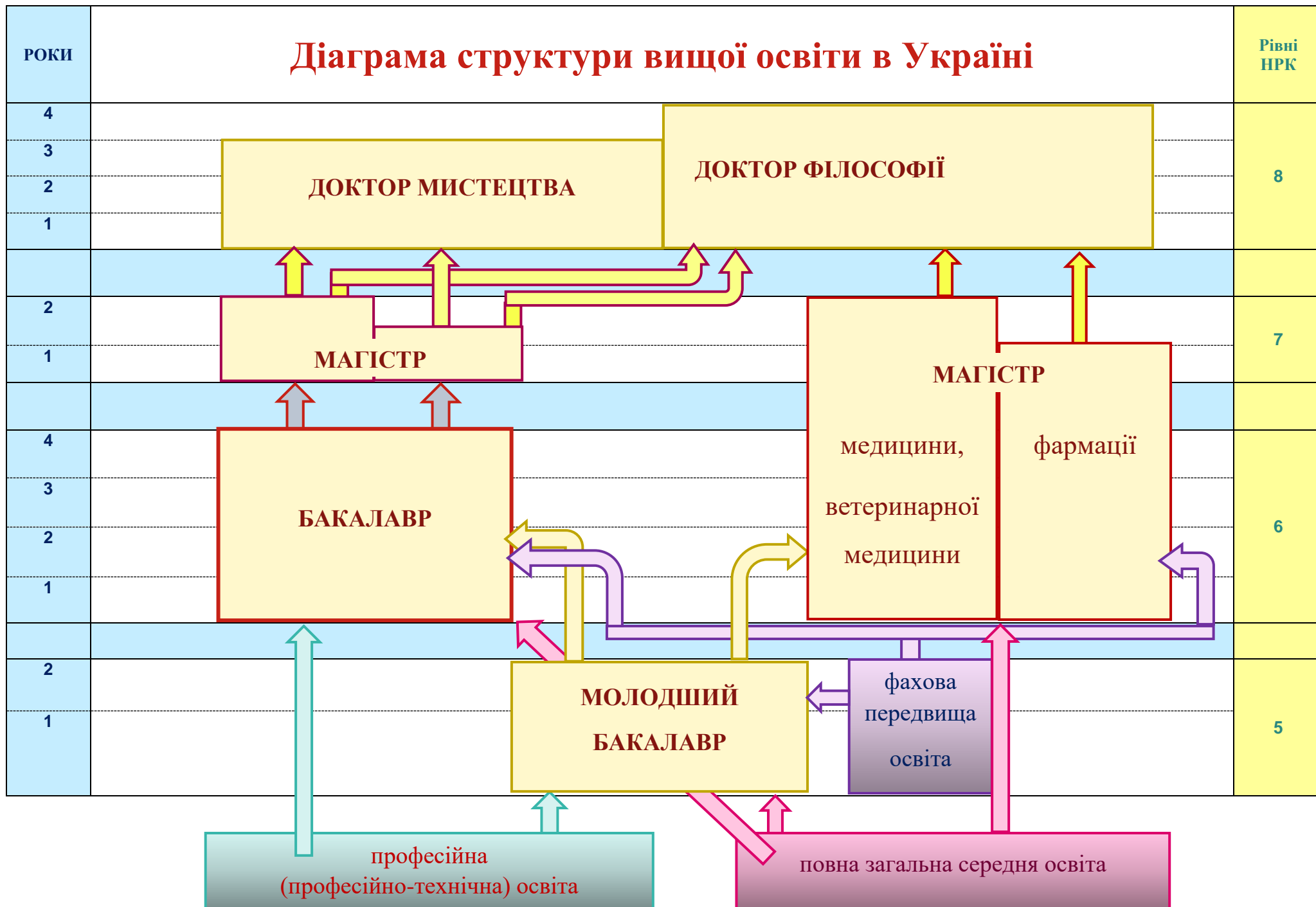
участі міжнародних експертів з Німеччини та Латвії **виявила**, що існує значна подібність між Національною рамкою кваліфікацій (5-8 рівні) та Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Ця подібність стосується усіх 7 критеріїв та 6 процедур верифікації порівнюваності національних рамок кваліфікацій із РК-ЄПВО, затверджених в 2005 році Групою супроводу Болонського процесу (BolognaFollowUpGroup).

Висновок одностайно підтримується усіма членами Робочої групи.

Додаток 1. Постанова КМУ про затвердження НРК

Додаток 2. Діаграма структури вищої освіти в Україні

Додаток 3. Порівняння Дублінських дескрипторів (дескрипторів РК-ЄПВО) із дескрипторами 5-8 рівнів НРК.

**ПОРІВНЯННЯ ДЕСКРИПТОРІВ РІВНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
ІЗ ДЕСКРИПТОРАМИ ЦИКЛІВ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

QF EHEA	Short cycle	5 рівень НРК
Qualifications that signify completion of the higher education short cycle are awarded to students who:		
have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education and is typically at a level supported by advanced textbooks ; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle*		Знання Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань
can apply their knowledge and understanding in occupational contexts **		Уміння/навички широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті Відповідальність і автономія

	<p>організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін</p> <p>покращення результатів власної діяльності і роботи інших</p>
<p>have the ability to identify and use data to formulate responses to well-defined concrete and abstract problems</p>	<p>Уміння/навички знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних</p>
<p>can communicate about their understanding, skills and activities, with peers, supervisors and clients</p>	<p>Комунікація взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання</p> <p>донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності</p>
<p>have the learning skills to undertake further studies with some autonomy</p>	<p>Відповідальність і автономія здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії</p>

*) “knowledge and understanding at a level supported by advanced textbooks” відображені в НРК як “всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання”,

***) “applying knowledge and understanding in occupational contexts” відображені в НРК як “використання когнітивних та практичних умінь/навичок спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання (планування, аналіз, контроль, оцінювання тощо)”.

<p style="text-align: center;">QF EHEA</p>	<p style="text-align: center;">First cycle</p>	<p style="text-align: center;">6 рівень НРК</p>
<p>Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who:</p>		
<p>have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study *</p>	<p>Знання Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання</p>	
<p>can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study</p>	<p>Уміння/навички Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв’язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p> <p>Відповідальність і автономія Управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>Відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах</p> <p>Організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп</p>	

have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgments that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues	Комунікація Збір, інтерпретація та застосування даних Відповідальність і автономія Формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти
can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences	Комунікація Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово
have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy	Відповідальність і автономія Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії

*) “knowledge of the forefront of their field of study” відображені в НРК як “концептуальні наукові та практичні знання”,

**) “professional approach to the work or vocation” відображений в НРК як “поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв’язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання”,

***) “description of communication” розширене в НРК “спілкуванням іноземною мовою”.

QF EHEA	Second cycle	7 рівень НРК
<p>Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:</p>		
<p>have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context *</p>		<p>Знання Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань</p>
<p>can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study **</p> <p>have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgments with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgments</p>		<p>Уміння/навички Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур</p> <p>Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах</p> <p>Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності</p> <p>Відповідальність і автономія Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів</p>

	Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів
can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and nonspecialist audiences clearly and unambiguously	Комунікація Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous	Відповідальність і автономія Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії

*) “extension and/or enhancing knowledge and understanding (in comparison with the first cycle)” відображені в НРК як “знання, що включають сучасні наукові здобутки”,

**) “applying knowledge and understanding and problem solving abilities within broader (or multidisciplinary) contexts” розширене в НРК “проведенням досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур”.

QF EHEA	Thirdcycle	8 рівень НРК
Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:		
<p>have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field *</p> <p>have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity</p>	<p>Знання Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності</p> <p>Уміння/навички Уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики</p> <p>Започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності</p>	
		<p><i>Витяг із Статті 5 Закону України «Про вищу освіту»:</i></p>

<p>have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication **</p>	<p>Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає ... проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.</p> <p>Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.</p>
<p>are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas</p>	<p>Уміння/навички Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей</p>
<p>can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise***</p>	<p>Комунікація Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому</p> <p>Використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях</p>

<p>can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society</p>	<p>Відповідальність і автономія Демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності</p> <p>Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення</p>
---	--

*) “a systematic understanding of a field of study” відображене в НРК як “концептуальні та методологічні знання”,

**) “requirements regarding contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work” визначені в Законі України «Про вищу освіту»,

***) “description of communication” розширене в НРК “комунікацією іноземною мовою у професійній діяльності та дослідженнях”..

Annex 4. Ukraine – Demonstration of the Competence Potential for entrepreneurship in social and health education

- Subject area: Social and health education
- Ukrainian key competence: Entrepreneurship and financial literacy
- EU key competence: Entrepreneurship

Descriptors/learning outcomes				Components
4th grade	6th grade	9th grade	12th grade	
Ideas and opportunities				Skills To realise their weak and strong sides in the projection of future professional activities and their own welfare, to analyse the labour market and its needs, to work in conditions of unpredictable situations, to define the goal and achieve it, to predict and evaluate risks, to think critically, to make decisions, to initiate and implement social projects. To evaluate the cost of maintaining health and compare these costs with the cost of treatment and rehabilitation; to plan family spending on health, its formation and development, security and well-being.
I can show that I want to know something new (Level 1) I can find examples of ideas that have value for me and others (Level 1)	I can explore new ways to use available resources (Level 2) I can show how different groups, including companies and institutions, create value in my community and environment (Level 2)	I can experiment with my skills and competences in new situations for me (Level 3) I can see the difference between social, cultural and economic value (Level 3)	I can actively search for new solutions to meet my needs (Level 4) I can decide on what value I want to act, and then choose the most appropriate way to do this (Level 4)	
Resources				Attitude Awareness of the relationship between life's success and all the components of health; attitude to well-being and safety as a sign of entrepreneurship; valuing attitude to life experience, the ability to take risks and take into account their consequences; responsibility for their decisions. Consciously placing health as the basis of economic and financial well-being.
I can identify my needs, desires, interests and goals (Level 1) I can identify things that work well for me and things that I do not use (Level 1)	I can describe my needs, desires, interests and goals (Level 2) I can identify things that are good for me and things that I do not use (Level 2)	I can be persistent in meeting my needs, desires, interests and goals (Level 3) I am focusing on the desire to use my strengths and abilities to make the most of the opportunity to create value (Level 4)	I can translate my needs, desires, interests and aspirations into the goal, and it will help me to reach them (Level 5) I can team up with others to offset our weaknesses and strengthen our strengths (Level 5)	
Transformation in action				
I am not afraid to make mistakes when trying something new (Level 1) I can provide examples that show improvement in my abilities and competences with experience. (Level 1)	I am not afraid to make mistakes when trying something new (Level 1) I can predict that my abilities and competence will improve with experience, thanks to successes and failures (Level 2)	I am not afraid to make mistakes when trying something new (Level 1) I can predict that my abilities and competence will improve with experience, thanks to successes and failures (Level 2)	I can actively look for, compare and contrast different sources of information that help me to reduce ambiguity, uncertainty and risk of decision-making (Level 4) I am always looking for opportunities to strengthen my strengths and reduce or compensate for my weaknesses (Level 4)	

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ

ВО	Вища освіта
ДГ ЄРК	Дорадча група Європейської рамки кваліфікацій
ЄДЕБО	Єдина державна електронна база з питань освіти
ЄКТС	Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система
ЄРК	Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя
ЄС	Європейський Союз
ЄФО	Європейський фонд освіти
ЗВО	Заклад вищої освіти
МОН	Міністерство освіти і науки України
НАК	Національне агентство кваліфікацій
НКП	Національний координаційний пункт
НРК	Національна рамка кваліфікацій
ПОН	Професійна освіта й навчання
П(ПТ)О	Професійна (професійно-технічна) освіта
РРК	Регіональна рамка кваліфікацій
CEDEFOP	Європейський центр розвитку професійного навчання
DEQAR	База результатів зовнішнього забезпечення якості
DigComp	Рамка цифрової компетентності
ENIC-NARIC	Мережа національних інформаційних центрів з питань академічного визнання та мобільності
ENQA	Європейська асоціація забезпечення якості у вищій освіті
EntreComp	Рамка підприємницьких компетентностей
EQAR	Європейський реєстр забезпечення якості
EQAVET	Європейська рамка забезпечення якості професійної освіти й навчання
ESCO	Європейська класифікація умінь, компетентностей і занять
ESG	Європейські стандарти й рекомендації із забезпечення якості вищої освіти
EUROPASS	Онлайнві інструменти для навчання та роботи в Європі
PISA	Програма міжнародного оцінювання учнів Організації з економічного співробітництва та розвитку
UaReNet	Всеукраїнська мережа з визнання іноземних освітніх кваліфікацій

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Порівняльний аналіз із ЄРК до 2017 року

[Порівняльний аналіз ЄРК з австралійською рамкою кваліфікацій](#)

[Порівняльний аналіз ЄРК з новозеландською рамкою кваліфікацій](#)

[Порівняльний аналіз ЄРК з гонконзькою рамкою кваліфікацій](#)

Законодавча основа і методи порівняння рамок кваліфікацій третіх країн із ЄРК

[Рекомендація Ради ЄС щодо ЄРК від 2017 року](#)

[Рекомендація Ради ЄС щодо підтвердження неформального та інформального навчання від 2012 року](#)

[Лісабонська конвенція про визнання](#)

[Європейський простір вищої освіти](#)

[Рекомендація щодо визнання кваліфікацій для людей, які тікають від російського вторгнення в Україну](#)

Не опубліковано, але представлено на засіданні ДГ ЄРК 23.02.2021

- Рамки кваліфікацій і стадії їх розвитку
- Пропозиція щодо процедур і критеріїв порівняння НРК третіх країн із РРК з ЄРК

Українська рамка кваліфікацій

[Постанова про затвердження НРК від 2011 року](#)

[Закон України «Про вищу освіту» 2014 року](#)

[Закон України «Про освіту» 2017 року](#)

[Постанова про внесення змін до НРК 2020 року](#)

[Звіт про самосертифікацію](#)

[Буклет Нової української школи](#)

[Статут Національного агентства кваліфікацій](#)

[Національне агентство кваліфікацій](#)

[Міністерство освіти і науки України](#)

[Національний інформаційний центр академічної мобільності \(ENIC Ukraine\)](#)

[Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти](#)

Інструменти та ресурси ЄС

- **Комісія**

[Сторінки, присвячені ЄРК, на платформі Europass](#)

[Пошук і порівняння рамок кваліфікацій | Europass](#)

[Європейський інструмент із визначення профілю умінь для громадян третіх країн](#)

[Є-профіль Europass](#)

[ESCO, багатомовна класифікація європейських умінь, компетентностей і занять](#)

- **CEDEFOP**

[Національні рамки кваліфікацій](#)

[Визначення, написання та застосування результатів навчання — європейський посібник](#)

[Європейський реєстр підтвердження неформального та інформального навчання](#)

[Європейські рекомендації щодо підтвердження неформального та інформального навчання](#)

- **ЄФО**

[Напрямок практики «Кваліфікації»](#)

[Ресурсний центр ЄФО: інформація про освіту і роботу для українців і країн ЄС](#)

[Огляд НРК України](#)

Publications Office
of the European Union